

Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO) 2015–2019

Päivitys vuodelle 2017

Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma (VASU), Osa I, liite 5

Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO) 2015–2019

Päivitys vuodelle 2017

Hyväksymispäivämäärä 14.11.2016 (vuonna 2016 tehty päivitys)

Hyväksyjä Terhi Laaksonen

Esittelijä Tiina-Mari Aro

Dnro Evira/7127/0410/2014

SISÄLLYS

1	Johdanto	4
2	Alueelliset ja kuntien suunnitelmat	7
3	Voimavarat	8
4	Tietojärjestelmät	10
5	Yhteistyö ja viestintä	13
6	Maksut	14
7	Valvonnan toimeenpano	15
8	Eläinten terveyden valvonta	16
9	Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti	22
10	Eläinten lääkitsemisen valvonta	23
11	Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti	25
12	Eläinten hyvinvoinnin valvonta	31
13	Eläimistä saatavat sivutuotteet	35
14	Täydentävien ehtojen valvonta	38
15	Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	39
16	Seuranta, arviointi ja raportointi	48
	LIITE 1. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON PAINOPISTEALUEET 2017 JA SUUNNITELMA VUOSIEN 2018–2019 PAINOPISTEALUEISTA	50
	LIITE 2. RESURSSITARPEEN KARTOITUS	53
	LIITE 3. ELÄINTEN LÄÄKITSEMISEN VALVONNAN MONIVUOTINEN VALVONTAOHJELMA 2016 - 2019	56

1 Johdanto

Eläinlääkintähuollon valtakunnalliseen ohjelmaan (EHO) vuosille 2015–2019 on tehty päivitykset vuodelle 2017.

Eläinlääkintähuoltolain uudistuttua marraskuussa 2009 valtio ryhtyi ostamaan kunnilta eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää viranomaisvalvontaa. Tavoitteena on ollut entistä selkeämmin erottaa valvontatehtävät eläinlääkäripalveluista ja perustaa kuntiin päätoimisia valvontaeläinlääkäri virkoja. Valvontaeläinlääkäri virka onkin perustettu lähes kaikkiin kuntiin, mutta kaikkia virkoja ei ole vielä saatu täytettyinä. Valvontaeläinlääkärijärjestelmä on osoittautunut toimivaksi eli valvonta on parantunut sekä laadullisesti että määrällisesti.

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan toimivuus ja luotettavuus on korostetusti ollut esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa viime vuosina ja jatkossa myös kuluttajien eettiset valinnat tulevat entistä enemmän ohjaamaan eläinten hyvinvointiin liittyvää keskustelua. Eläinsuojelulain kokonaisuudistus voi lähivuosina muokata valvonnan toimintaympäristöä.

Eläintautitilanne on säilynyt maassamme hyvänä huolimatta kansainvälisen eläinliikenteen kasvusta. Eläintautilain uudistus vuoden 2014 alussa antoi viranomaisille enemmän keinoja puuttua säädöstenvastaiseen toimintaan ja vahvisti aluehallintovirastojen roolia alueellisesti ohjaavana viranomaisena.

Eläinten lääkitseminen on Suomessa pääsääntöisesti hallittua ja lääkkeitä käytetään vain todettuun tarpeeseen. Mikrobilääkkeiden käyttö ja resistenttien mikrobien esiintyminen eläintuotannossa on kuitenkin kasvava huolenaihe. Eläinten lääkitsemistä koskeva lainsäädäntö uudistui joulukuussa 2014 ja sen myötä eläinlääkärit saavat aikaisempaa laajemman oikeuden luovuttaa lääkkeitä terveydenhuoltoon kuuluville tiloille. Tämä on huomioitava myös valvonnassa.

Sivutuotelaki ja sen nojalla annettu asetus astuivat voimaan heinäkuussa 2015. Laki toi joitain muutoksia valvontaviranomaisiin ja valvontakohteisiin. Lain myötä hallinnollisten pakkokeinojen ja rangaistussäännösten käyttö mahdollistui. Kunnaneläinlääkäriin tekemä sivutuotevalvonta tuli maksulliseksi vuoden 2016 alusta MMM:n maksuasetuksen voimaan tulon jälkeen.

Valvonnalta edellytetään suunnitelmallisuutta, valvontatulosten analysointia ja raportointia sekä entistä tehokkaampaa tiedonkulkua viranomaiselta toiselle ja valvontatulosten viestintää kuluttajille. Valvonnan yhteisten tietojärjestelmien ja rekistereiden kehittäminen ja niiden entistä tehokkaampi käyttö myös paikallistasolla on edellytys yhtenäiselle, suunnitelmalliselle ja toimivalle valvonnalle. Sähköisen asioinnin kehittäminen kaikkea viranomaistoimintaa koskevaksi kuuluu valtionhallinnon IT-strategian tavoitteisiin.

Eläinlääkäripalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tuotantoeläintilojen määrän edelleen jatkuva väheneminen ja tuotantoeläinten keskittyminen yhä suurempiin yksiköihin. Tuotantoeläinten terveydenhuollon merkitys kasvaa edelleen, mikä muuttaa myös eläinlääkäreiden työnkuvaa akuutista sairaanhoidosta suunnitelmallisen ennaltaehkäisevän työn suuntaan. Lemmit ovat tämän päivän yhteiskunnassa perheenjäsenen asemassa ja lemmikkeihin kohdistuville eläinlääkäripalveluille asetetaan yhä suurempia odotuksia ja vaatimuksia. Hevostaloudella on yhä kasvava rooli eläinlääkäripalvelujen käyttäjänä sekä elinkeino- että harrastetoimintana.

Yksityisten eläinlääkäripalveluiden määrä ja palveluvalikoima kasvaa edelleen ja entistä suurempi osa eläinlääkäripalveluista on yksityisten tuottamia. Tämä on lisännyt keskustelua yksityisten ja kuntien roolista eläinlääkäripalveluiden tuottajina. Nyt tehdyn välipäivityksen yhteydessä tekstiin on tehty joitakin täsmennyksiä.

1.1. Ohjelman tarkoitus ja lainsäädännöllinen tausta

Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran laatiman eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä ohjata eläinlääkäripalveluiden järjestämistä. Tarkoituksena on lisätä valvonnan suunnitelmallisuutta, tehokkuutta ja laatua ohjaamalla valvontasuunnitelmien laatimista aluehallintovirastoissa ja kunnissa. Tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä ja varmistaa toiminnanharjoittajien samanarvoinen asema suhteessa valvontaan. Ohjelma sisältää eläinlääkäripalveluiden saatavuutta ja laatua koskevat yleiset tavoitteet. Ohjelmalla pyritään varmistamaan, että vastuutahot varaavat riittävät resurssit valvontatehtäviin ja eläinlääkäripalveluihin.

Ohjelmasta säädetään eläinlääkintähuoltolaissa (ElhL, 765/2009) ja eläinlääkintähuoltoasetuksessa (1031/2009). Näiden säädösten mukaan Eviran on valtakunnallista ohjelmaa laadittaessa kuultava kuntia ja aluehallintovirastoja. Valtakunnallisessa ohjelmassa pitää näkyä, mitkä ohjelman osat tulevat lainsäädännössä säädetyistä velvoitteista ja mitkä osat ovat ohjeellisia.

Eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään lisäksi elintarvikelaissa, eläintautilaissa, eläinsuojelulaissa, eläinten kuljetuksesta annetussa laissa, eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa, sivutuotelaissa ja maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa.

Lakisääteiset vaatimukset on ohjelmassa kirjoitettu laatikoihin. Keskeinen lainsäädäntö on lueteltu VASU:n osassa II.

1.2. Suhde muihin ohjelmiin

EHO on osa valvonta-asetuksen mukaista elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa ([VASU](#)) ja ympäristöterveydenhuollon yhteistä valtakunnallista valvontaohjelmaa ([ympäri-ohjelma](#)). VASU kattaa koko elintarvikeketjun valvonnan ja sisältää toimintaympäristön ja valvontajärjestelmien kuvaukset sekä valvonnan strategiset tavoitteet. Ympäri-ohjelma ohjaa koko ympäristöterveydenhuollon valvontaa ja siinä asetetaan ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteiset tavoitteet. Ympäri-ohjelmassa ovat mukana terveydenhuoltolaissa (1326/2010) määritellyt ympäristöterveydenhuollon toimialat: terveydensuojelu, elintarviketurvallisuus, tupakkavalvonta ja eläinlääkintähuolto. Kuntien kuluttajaturvallisuusvalvonta, joka aiemmin oli osa ympäristöterveydenhuollon kokonaisuutta, on valtiollistettu Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon 1.5.2016 alkaen. Samalla aluehallintovirastojen kuluttajaturvallisuusvalvontaa koskeva ohjaustehtävä on poistettu.

Elintarvikkeiden alkutuotannon ja turvallisuuden valvonta on osa eläinlääkintähuoltoa, mutta ne eivät sisälly tähän ohjelmaan. Elintarvikevalvonnan ohjelma, entinen EVO, on osa VASU:a.

1.3. Eläinlääkintähuoltojärjestelmän yleiskuvaus ja tehtävät

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo ylimpänä viranomaisena eläinlääkintähuollon säännösten toimeenpanoa ja noudattamista. Elintarviketurvallisuusvirasto **Evira** ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena lainsäädännön toimeenpanoa ja noudattamista.

Aluehallintovirasto valvoo lain täytäntöönpanoa ja noudattamista alueellaan. Aluehallintovirasto suorittaa myös itse eläinlääkintähuoltoon liittyvää valvontaa kuten otantaan perustuvia eläinsuojelutarkastuksia, täydentävien ehtojen valvontaa, lääkitsemislainsäädännön valvontaa ja omaehtoisesti tai kunnan valvontaviranomaisen pyynnöstä kriittisiä eläinsuojelutehtäviä. Aluehallintovirasto ohjaa kunnaneläinlääkäreitä lakisääteisesti vastustettavien eläintautien torjunnassa, vastaa alueen eläintautivalmiudesta ja osallistuu tautitilanteiden hoitoon vakavissa eläintautitilanteissa apunaan erityiskoulutuksen saaneet valmiuseläinlääkärit.

Paikallistasolla eläinlääkintähuollon suunnittelu ja toteutus tehdään **ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueilla**. Yhteistoiminta-alue voi muodostua yhdestä tai useammasta kunnasta. Tässä

ohjelmassa **kunta** tarkoittaa ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita. Yhteistoiminta-alueita on tällä hetkellä 62 kappaletta.

Kunnat järjestävät valtion vastuulla olevien eläintautien vastustamista ja eläinsuojelua koskevien tehtävien hoitamisen. Kunnille maksetaan näistä valvontatehtävistä todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista. Kunnat järjestävät merkittävän osan eläinlääkäripalveluista kuten eläinlääkintähuoltolain edellyttämän peruseläinlääkäripalvelun arkipäivisin sekä kiireellisen eläinlääkäriavun kaikkina vuorokaudenaikoina. Eläinlääkäripäivystys pitää järjestää yhden tai useamman seutu- tai maakunnan kokoisella alueella. Eläinlääkintähuoltolain keskeisenä tavoitteena on lisätä ennaltaehkäisevää toimintaa eläinlääkintähuollossa ja peruseläinlääkäripalvelun osana on järjestettävä tuotantoeläinten terveydenhuoltopalveluja kysyntää vastaavasti.

Yksityiset eläinlääkäripalvelut kohdistuvat pääasiassa pieneläimiin ja hevosiin, mutta myös tuotantoeläimiä hoitavien yksityisten määrä on lisääntynyt. Yksityiset palveluntarjoajat vastaavat suurelta osin erikoiseläinlääkäritason palveluista, joita kunnatkin halutessaan voivat järjestää.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä eläinlääkäripalveluihin käytetään kunnissa yhteensä noin puolet ympäristöterveydenhuoltoon suunnatuista noin tuhannesta henkilötyövuodesta.

Muut elintarvikeketjun viranomaiset ja toimijat ja näiden tehtävät on tarkemmin kuvattu VASUn osassa II.

2 Alueelliset ja kuntien suunnitelmat

Aluehallintoviraston on laadittava alueellinen suunnitelma kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää eläinlääkäripalvelujen saatavuutta ja laatua koskevat alueelliset tavoitteet sekä valvontaan kuuluvat tarkastukset, näytteenotot ja muut toimenpiteet. Alueellisessa suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. (EiHL 9 §)

Kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista. (EiHL 10 §)

Aluehallintoviraston on suunnitelmassaan esitettävä aluehallintoviraston omat valvontakohteet, lupa- ja hyväksymismenettelyt, tarkastusten suunnittelu ja toteutus, näytteenotto, hallinnolliset pakkokeinot sekä kunnaneläinlääkäreiden suorittaman valvonnan ohjaus. Lisäksi on suunniteltava aluehallintoviraston ja kunnaneläinlääkäreiden suorittaman valvonnan toteutumisen seuranta ja raportointi.

Aluehallintoviraston on suunniteltava, miten se ohjaa kuntia eläinlääkintähuollon järjestämisessä sekä valvoo ja arvioi kunnallisten eläinlääkäripalvelujen saatavuutta sekä laatua ja toimintaedellytyksiä, kuten toimitilojen ja toimintavälineiden asianmukaisuutta sekä henkilökunnan ammattipätevyyden ylläpitoa ja kehittämistä.

Kunnan on suunnitelmassaan kuvattava miten kunnaneläinlääkärille määrättyjen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtävien hoito on alueella järjestetty. Suunnitelmassa on esitettävä valvontakohteet, hyväksymismenettelyt, tarkastusten suunnittelu ja toteutus, näytteenotto, hallinnolliset pakkokeinot sekä valvonnan toteutumisen seuranta ja raportointi.

Kunnan on suunnitelmassaan osoitettava, että eläinlääkäripalvelut on järjestetty eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti.

Luvut 3–14 sisältävät yksityiskohtaisia ohjeita alueellisen suunnitelman ja kunnan suunnitelman sisällöstä. [Aluehallintoviraston suunnitelman sisältöä koskevat asiat on kirjoitettu punaisella.](#) [Kunnan suunnitelman sisältöä koskevat asiat on kirjoitettu sinisellä.](#)

Painopisteet

Painopisteenä on lainsäädännön muutosten toimenpito. Painopisteet ja näiden edellyttämät toimenpiteet vuodelle 2017 sekä alustava suunnitelma vuosien 2018–2019 painopistealueista ovat liitteenä 1.

[Aluehallintovirasto suunnittelee, miten painopisteet huomioidaan käytännön työssä esim. annettavan koulutuksen, kohdennettujen tarkastusten, arviointi- ja ohjauskäytien tai ohjeistuksen kautta.](#)

[Kunta suunnittelee, miten nämä painopisteet huomioidaan käytännön työssä esim. kohdennettuina tarkastuksina tai työn ohjauksessa.](#)

3 Voimavarat

3.1 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Eläinlääkintähuoltolain mukaisten tehtävien hoitamista varten kunnassa on oltava tarpeellinen määrä kunnaneläinlääkäriin virkoja. Jos kunnassa on useampi kuin yksi kunnaneläinlääkäriin virka, kunnan on määrättävä kunnaneläinlääkäreiden keskinäisestä tehtävänjaosta. (EiHL 16 §)

Kunnan pitää varata riittävästi henkilöresursseja sekä eläinlääkäripalvelujen että valvontatehtävien hoitamiseen. Ensisijainen tapa hoitaa valvontatehtävät on perustaa kuntiin valvontaeläinlääkäriin virkoja. Erityistä huomiota on kiinnitettävä valvontatehtävien jäävittömään hoitamiseen eli valvontatehtäviä ei suorita henkilö, joka on kyseiseen valvontakohteeseen kiinteässä asiakassuhteessa. Valvontatehtävien hoitaminen on suunniteltava ja niistä on huolehdittava myös valvontaeläinlääkäriin poissa ollessa.

Kunnaneläinlääkäri on kunnassa virkasuhteessa toimiva eläinlääkäri, joka hoitaa eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvia tehtäviä. Kunnaneläinlääkäriin tehtävänimike voi olla muu kuin kunnaneläinlääkäri esim. valvontaeläinlääkäri, terveysvalvonnan johtaja tai hygieenikko. Tiettyjen lakien, kuten eläinsuojelu- ja eläintautilain nojalla kunnaneläinlääkäri on viranomainen.

Eläinlääkäripalvelujen asianmukaiseen järjestämiseen tarvitaan monessa tapauksessa eläinlääkäreiden lisäksi myös muuta henkilökuntaa. Pieneläinvastaanotolla ja erityisesti eriytyneessä pieneläinpäivystyksessä voidaan tarvita ammattitaitoisia avustajia kuten myös keskitetyn yhteydenottopalvelun järjestämisessä. Resursseja on varattava riittävästi myös välinehuoltoon, siivoukseen, toimistopalveluihin sekä muihin tukipalveluihin.

Kunnan ja aluehallintoviraston on huomioitava myös eläinlääkintähuollon henkilöstön työturvallisuus ja jaksaminen. Etenkin valvontaeläinlääkäreiden työ on usein poikkeuksellisen kuormittavaa ja työnantajan tehtävänä on huolehtia riittävästä työnohjauksesta ja työturvallisuudesta.

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden muodostaminen mahdollistaa työnjaon ja erikoistumisen ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden kesken.

Aluehallintoviraston on valvontasuunnitelmassaan esitettävä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä valvonnan ohjaukseen käytettävissä olevat henkilötyövuodet ja arvioitava niiden riittävyys.

Kunnan on arvioitava valvontaa ja palveluiden järjestämistä varten tarvittavat resurssit. Resurssikartoitus on suoritettava käyttäen tämän valvontaohjelman liitteenä olevaa lomaketta (liite 2). Lomake on toimitettava aluehallintovirastoon valvontasuunnitelman ja sen päivityksien liitteenä. Kunnan on valvontasuunnitelmassaan osoitettava, että yksiköllä on kartoitetun resurssitarpeen täyttämiseen riittävä määrä pätevää henkilökuntaa. Kunnaneläinlääkäreiden vastualueet ja työnjako kirjataan kunnan suunnitelmaan.

Kuntien resurssisuunnitelmien pohjalta on julkaistu raporteja, [viimeisin](#) vuonna 2013.

3.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että kaikki sen virallista valvontaa harjoittava henkilöstö pysyy ajan tasalla toimivaltansa alalla ja saa säännöllistä lisäkoulutusta tarvittaessa. (Valvonta-asetus (EY) N:o 882/2004, 6. artikla)

Eläinlääkäriammattin harjoittaja on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Eläinlääkäriammattin harjoittajan työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammatinharjoittaja voi osallistua tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen. (Laki eläinlääkäriammattin harjoittamisesta 29/2000, 18 §)

Kunnaneläinlääkäriin tulee olla laillistettu eläinlääkäri ja perehtynyt virkaan kuuluviin tehtäviin. (EiHL 16 §)

Aluehallintovirasto huolehtii oman henkilökuntansa ajan tasalla pysymisestä ja lisäkoulutuksesta. Lisäksi aluehallintovirasto kouluttaa kuntien eläinlääkintähuollon henkilökuntaa ja seuraa henkilöstön täydennyskouluttautumista. Aluehallintovirasto varmistaa aluehallinnon ja kuntien valvovien viranomaisten riittävän hallintomenettelyjen tuntemuksen.

Aluehallintoviraston suunnitelma sisältää oman henkilökunnan koulutussuunnitelman sekä suunnitelman aluehallintoviraston antamasta koulutuksesta.

Kunta työnantajana huolehtii, että kunnaneläinlääkäriin virkaan valitaan tehtävään päteviä henkilöitä. Kunnaneläinlääkäriin viran kelpoisuusvaatimuksista on [Eviran ohje 10051](#). Kunnaneläinlääkäriin virkaan edellytetään tutkintoon perustuvan ja erikseen myönnetyn pätevyyden lisäksi, että tehtävään valittavalla henkilöllä on riittävästi osaamista tehtävien hoitoon. Kunta varmistaa, että kunnan valvovilla viranomaisilla on riittävä ja asianmukainen hallintomenettelyjen tuntemus. Riittävään osaamiseen kuuluu myös tehtävien edellyttämä kielitaito. Tehtävänjaossa on huomioitava, että osa eläinlääkintähuollon tehtävistä on varattu ainoastaan eläinlääkäriin tehtäviksi. Esimerkiksi lääkkeiden luovutus vastaanotolta edellyttää aina eläinlääkäriin päätöstä asiasta samoin eläinlääkinnällinen tutkimus, eläimen taudinmääritys ja näihin liittyvistä hoidoista ja lääkityksistä päättäminen. Myös monet valvontatehtävät edellyttävät eläinlääkäriin tutkintoa.

Kunta työnantajana huolehtii, että eläinlääkintähuollon henkilöstöllä on riittävät mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan ympäristöterveydenhuollon henkilökunnan olisi päästävä osallistumaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen vähintään kahdeksana päivänä vuodessa. Kunta laatii eläinlääkintähuollon henkilökunnan monivuotisen täydennyskoulutussuunnitelman. Suunnitelman ei tarvitse sisältää yksityiskohtaisia koulutustietoja, vaan sen tulee perustua henkilöstön ja organisaation osaamistarpeen arviointiin ja voi sisältää tavoitteet koulutusmäärästä ja koulutusten sisällöistä. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa koko henkilöstön riittävä täydennyskouluttautuminen ja osaaminen.

Kunta suunnittelee, miten varmistetaan henkilökunnan riittävä pätevyys ennen työsuhteen solmimista. Suunnitelmassa kuvataan myös miten varmistetaan, että muille kuin eläinlääkäreille ei anneta työtehtäviä, jotka säädösten mukaan kuuluvat eläinlääkäriin tehtäväksi. Suunnitelmaan sisällytetään kunnan eläinlääkintähuollon henkilökunnan monivuotinen täydennyskoulutussuunnitelma.

4 Tietojärjestelmät

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyvät tiedot tallennetaan sähköisiin tietokantoihin. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa tukemaan on rakennettu useita toisiinsa liittyviä tietojärjestelmiä. Eläinlääkintähallinnon tietojärjestelmä Elite korvataan uudella ja monipuolisemmalla Elvillä asteittain tulevien vuosien aikana. Elvin kehittämisen myötä parannetaan valvonnan tiedonhallintaa, mahdollistetaan entistä paremmin valvonnan tehokas kohdentaminen, riskiperusteisuus ja seuranta sekä lisätään sähköistä asiointia. Evira pitää myös eläinlääkärirekisteriä. Lisäksi tuomioistuinten määräämät eläintenpitokiellot merkitään Oikeusrekisterikeskuksen pitämään eläintenpitokieltorekisteriin, jota eläinsuojeluviranomaiset voivat selata Eviran Elvis-järjestelmän kautta. Tuonnissa ja sisämarkkinakaupassa käytetään TRACES-järjestelmää.

Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmä (Elvi) on hallinnonalan perusjärjestelmä, joka korvaa vaiheittain Eliten ja Elviksen. Elvin ensimmäiset osat on otettu käyttöön 2014. Eliten käyttö jatkuu rinnakkain Elvin kanssa ainakin vuoteen 2017 asti. Elitessä, myöhemmin Elvissä, on eläinlääkäri-, eläinkuljettaja-, eläinvalittaja- ja lääkevalmisterekisterit. Lisäksi Elviin tullaan tallentamaan virkatoimituksia, tautitapauksia, tautivastustusohjelmat (MV:n, CAE:n ja Scrapien osalta), luvan- ja ilmoituksenvaraiset eläinten pitopaikat, vesiviljelyeläinten terveysluvat sekä taudin leviämisen estämiseksi annetut päätökset. Täydentävien ehtojen tarkastukset tallennetaan omalla sovelluksellaan, jonne kirjaututaan toistaiseksi Eliten kautta. Elvi kytkeytyy kohde- ja asiakastietojärjestelmään ja jatkossa myös eläinrekistereihin, rokotusrekisteriin ja Kartturiin tautitapausten käsittelyn helpottamiseksi. Toistaiseksi Elvi on Eviran ja AVlen käytössä, mutta jatkossa myös kunnaneläinlääkärit tulevat käyttämään Elviä. Kaikki eläinten hyvinvoinnin otantavalvontaan liittyvät toiminnallisuudet on siirretty Elviin ja **Eläinten hyvinvointisovellus (Elvis)** on poistunut aktiivikäytöstä, mutta on edelleen selattavissa.

TRACES (Trade Control and Expert System) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä mm. elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi EU:n jäsenvaltioiden välisissä siirroissa (sisämarkkinakauppa), tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista sekä viennissä EU:n ulkopuolisiin maihin. Järjestelmässä laaditaan sisämarkkinakaupassa vaadittavat terveystodistukset ja sivutuotteiden kaupalliset asiakirjat sekä eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen rajatarkastustodistus (CVED) sähköisesti. Lisäksi järjestelmässä laaditaan viennissä tarvittavat terveystodistukset niissä tapauksissa, joissa EU ja vientimaa ovat sopineet järjestelmän käytöstä. TRACES-järjestelmän avulla voidaan seurata ja jäljittää lähetyksiä ja eri osapuolet saavat tietoa lähetyserää koskevista tarkastuksista ja niiden tuloksista. Lisäksi se sisältää kartaston, jonka avulla voi tehdä eläville eläimille vaadittavan reittisuunnitelman sekä voimassa olevan EU-lainsäädännön valvonnan koskien elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden sisämarkkinakauppaa ja tuontia kolmansista maista. TRACES-järjestelmää käyttävät sekä viranomaiset (kunnaneläinlääkärit, läänineläinlääkärit, maa- ja metsätalousministeriö, Tulli ja Evira) että toimijat. Viranomaisille ja myös toimijoille suunnattuja koulutuksia järjestetään tarvittaessa.

Kartturi-sovelluksella hallinnoidaan helposti leviävien eläintautien vastustustoimenpiteitä. Kartturi-sovelluksella piirretään karttapohjalle rajoitusvyöhykkeet sekä haetaan vyöhykkeiltä tilat, joilla on taudille herkkiä eläinlajeja. Kartturilla voi tehdä raportteja ja listoja tietyn alueen eläintenpitopaikoista esimerkiksi kunnan resurssitarpeen kartoitusta varten. Kartturiä käyttävät eviralaiset, läänineläinlääkärit, kunnaneläinlääkärit ja valvontaeläinlääkärit. Viranomaisille suunnattuja koulutuksia järjestetään tarvittaessa.

Rokotusrekisteri on pääasiassa nautojen, lampaiden ja vuohien rokotuksiin tehty sovellus, jolla voidaan hallinnoida viranomaisten edellyttämien rokotusten tietoja muun muassa mahdollisen sinikielitautiepidemian aikana. Rekisteriin kerätään eläimille annettujen rokotusten ajantasaiset tiedot, jotta tehtyjen rokotusten kattavuutta, etenemistä ja toteutumista voidaan seurata. Rokotusrekisteri on tarvittaessa laajennettavissa koskemaan myös muita eläinlajeja ja tauteja. Rokotusrekisterissä on tehtäväroolit Eviran virkamiehille, läänineläinlääkäreille, kunnaneläinlääkäreille ja heidän avustajilleen sekä eläintenpitäjille rokotustodistusten tulostamiseen. Rokotusrekisterisovellus on ylläpidossa ja se voidaan ottaa käyttöön tarvittaessa. Rokotusrekisteriä voi käyttää kämmentietokoneella (PDA), joten

tietojen tallennuksen voi tarvittaessa tehdä reaaliaikaisesti. Viranomaisille suunnattuja koulutuksia järjestetään tarvittaessa.

Vuonna 2006 käynnistetyn **eläintietojärjestelmän** kehittämishankkeen tavoitteena on luoda yhdenmukainen tietokanta, johon eläintietojen ilmoittaminen tehdään yhtenäisiä palveluja käyttäen ja jonka tiedot ovat eläintenpitäjien, viranomaisten ja muiden asianosaisten käytettävissä. Eläintietojärjestelmän tietoja hyödynnetään mm. eläintautien torjunnassa ja maatalouden tukihallinnon palveluissa. Sen ensimmäinen osio, *lammas- ja vuohirekisteri*, otettiin käyttöön vuonna 2008. Lammas- ja vuohirekisteri toimii Eviran internetsivuilla selainpohjaisena sovelluksena. *Sikarekisteri* siirrettiin osaksi eläintietojärjestelmää lokakuussa 2011. Rekisteriin ilmoitetaan sikojen ostot, myynnit ja tilan pitopaikkojen väliset siirrot sekä pitopaikkakohtaisesti tilan eläinten määrät ja kuolleisuudet. Eläintietojärjestelmän avulla voidaan tehdä myös korvamerkkituloja (lampaat ja vuohet), yksilöllisiä tunnustilauksia (esim. Hippos ja Kennelliitto) sekä rekisterikyselyitä (teurastamot ja viranomaiset). Eläintietojärjestelmän määrittelyissä on otettu jo huomioon mahdollisuuksien mukaan hevoset, naudat ja siipikarja, jotka toteutetaan tulevina vuosina. Eläintietojärjestelmään on tehty rajapintapalveluja (ELRA) sidosryhmien tietojen siirtoa varten. Eläintietojärjestelmää käyttävät mm. eläintenpitäjät, eläinlääkärit, teurastamot, ELY-keskukset, läänineläinlääkärit, Mavi, Maanmittauslaitos, MMM sekä Evira. Eläintietojärjestelmän asiakaspalvelu (lammas, sika ja vuohi) on ulkoistettu ProAgria Suomen Maatalouden Laskentakeskukseen.

Nautarekisteri on Suomen ensimmäinen virallinen yksilöeläinrekisteri. Eläimen yksilötietoihin luetaan mm. EU-tunnus, syntymäaika, sijaintitieto, rotu, sukupuoli, emätieto ja omistajatiedot. Näiden lisäksi teurastamot ja välittäjät tekevät teurastus- ja välitysilmoitukset nautarekisteriin. Nautarekisterin avoimen rajapinnan (NAVRA) avulla hävityslaitokset pystyvät tekemään hävitysilmoituksia keräämistään kuolleista naudoista, joten jokaisen elintarvikeketjun ulkopuolellekin jääneen naudan jäljitettävyyden varmistetaan. Nautarekisterin tietoja on selattavissa mm. seuraavissa sovelluksissa: Kartturi, Tukisovellus, Rokotusrekisteri, Elite, Vipu-palvelu, ID-sovellus ja Naseva. Nautarekisteri saatetaan siirtää osaksi eläintietojärjestelmää. Nautarekisterin uudistushanke on aloitettu keväällä 2014, mutta Elna-projekti tulee olemaan tauolla vuoden 2017.

ID-valvonta-sovellusta käytetään eläinten merkintää ja rekisteröintiä koskevan valvonnan (ml. täydentävien ehtojen valvonta) tietojen ylläpitoon. Tietojärjestelmästä ID-valvonta-sovellus on yhteydessä Tukisovellus- ja Elite-tietojärjestelmiin. Rekistereistä ID-valvonta-sovellus käyttää lammas- ja vuohi-, nauta-, sika-, eläintenpitäjä-, maatalo-, asiakas-, tarkastuskohde- ja eläintenvälittäjärekistereitä. ID-valvonta-sovellusta käytetään ELY-keskuksissa, aluehallintovirastoissa, Evirassa sekä MMM:ssä.

Eläintenpitäjärekisteri on Eviran omistama eläintenpitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tarkoitettu tietojärjestelmä. Kunnan maaseutuviranomaisten käytössä olevalla sovelluksella rekisteröidään kaikki lammas-, nauta-, sika- sekä vuohieläintenpitäjät, haaskaruokintapaikat, siipikarjanpitäjät, mehiläisten- ja kimalaistenpitäjät, turkiseläinten pitäjät sekä kameli- ja hirvieläintenpitäjät. Sovelluksella rekisteröidään myös eläinten pitopaikat ja muodostetaan eläintenpitäjien tarvitsemat merkintätunnukset (siat ja munintakanalat). Hevosten pitäjät on seuraava rekisteriin tehtävä täydennys. Eläintenpitäjärekisteriä käyttävät Evira, läänin- ja kunnaneläinlääkärit, ELY-keskukset sekä kunnan maaseutuviranomaiset. Evirassa on aloitettu keväällä 2014 Eläintenpitäjärekisterin sähköinen asiointi -projekti. Eläintenpitäjärekisteri tulee olemaan sähköisen asiointin pilottiprojekti, joka päättyy todennäköisesti v.2017.

Vesiviljelyrekisteri on Eviran omistama vesiviljelyeläinten pitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tehty sovellus. Sovelluksella rekisteröidään kaikki kalojen, rapujen ja simpukoiden pitäjät lukuun ottamatta sellaisia koristevesieläinten pitäjiä, joiden eläimet pidetään suljetuissa pitopaikoissa, joista ei ole vesiyhteyttä luonnonvesiin. Vesiviljelyrekisterin pitopaikat on käytettävissä Kartturissa.

Tukisovellus on Maaseutuviraston sovellus, jota ollaan uusimassa. Tavoitteena on tallentaa Tukisovellukseen jatkossa kaikki täydentävien ehtojen valvonnat. Tällä hetkellä täydentävien ehtojen valvontatuloksia tallennetaan kolmeen eri järjestelmään: Tukisovellukseen, ID-sovellukseen ja Eliteen. Tukisovelluksen täydentävien ehtojen osion valmistuminen siirtyy tämänhetkisten tietojen mukaan vuoteen 2018.

Valvonnan viranomaiskstranet eli Eviranet on vain viranomaisille suunnattu, suljettu verkkopalvelu, joka tehostaa Eviran toimialan viranomaisten välistä viestintää. Eviranetissä jaetaan mm. ohjeita ja tulkintoja ja siellä on myös virtuaalisia työryhmätiloja viranomaisten yhteistyötä varten. Julkinen **Evira.fi**-sivusto palvelee erityisesti kuluttajia, toiminnanharjoittajia ja yrittäjiä, kun pelkästään valvojille suunnattu materiaali on Eviranetissä.

Sähköisen asiointin mahdollistaminen ja kaikinpuolinen kehittäminen on tavoitteena koko eläinlääkintähuollon kentässä.

Viranomaiskäytössä olevien tietojärjestelmien lisäksi toimijoilla on käytössään erilaisia seurantajärjestelmiä:

Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä on Eläintautien torjuntayhdistys (ETT) omistama ja ylläpitämä selainpohjainen sovellus, jota käyttävät nautatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten meijerit, teurastamot ja neuvonta. Nasevaan tallennetaan terveydenhuollon sopimustilojen toimenpiteet. Kansallisen eläinten terveydenhuollon puitteissa on määritelty terveydenhuollon kansalliset toimenpiteet nautatiloille. Nasevan avulla voidaan seurata tiloilla tehtyjä terveydenhuoltokäyntejä sekä terveydenhuollon kansallisten tavoitteiden toteutumista. Näitä ovat maidon- ja naudanlihan tuotannossa mm. vapaus BVD:stä, salmonellasta ja pälvilsasta, ennakoiva tautien torjunta, jäämien hallinta sekä eläinten hyvinvointi ja hyvä maidon ja lihan laatu. Eläinlääkärit ja tuottajat voivat hyödyntää Nasevaa lääkitys- ja hoitotietojen kirjauksessa sekä tuottajat ketjuinformaatiotietojen välittämisessä.

Sikava eli sikaloiden terveystuokitusrekisteri on selainpohjainen sovellus, jota käyttävät sikatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten teurastamot ja neuvonta. Sovelluksen omistaa ja sitä ylläpitää ETT. Sikava yhdistää teurastamoiden sikaloita koskevat terveystuokitusjärjestelmät yhdeksi keskitetyksi rekisteriksi. Ratkaisu mahdollistaa sikaloiden terveystuokitusten ja luokitusmuutosten reaaliaikaisen seurannan, sikaloiden tautitilanteen ja sioille annettujen lääkkeiden sekä lääkkeiden käyttötarpeiden syiden seurannan, ketjuinformaatiotietojen välittämisen sekä tarjoaa runsaasti muuta informaatiota eri käyttäjäryhmille. Rekisterin terveystuokitustietojen perusteella teurastamot voivat suunnitella eläinkuljetukset ja teurastukset siten, että terveet siat eivät saa tartuntoja sairaista sioista.

Aluehallintovirasto huolehtii, että eläinlääkintähallinnon käytössä olevat tietojärjestelmät ovat tehokkaassa käytössä valvonnan apuna. Tietojärjestelmien käytölle varataan riittävät resurssit ja osaaminen.

Kunta huolehtii, että eläinlääkintähallinnon käytössä olevat tietojärjestelmät ovat tehokkaassa käytössä valvonnan apuna. Tietojärjestelmien käyttöön ja käyttöönottoon varataan riittävät resurssit ja varmistetaan niiden käytön osaaminen.

5 Yhteistyö ja viestintä

Hallintolaki edellyttää, että viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Viranomaisten välisestä virka-avusta säädetään erikseen.

Eläintautilaissa ja eläinsuojelulaissa on säännöksiä eri viranomaisten velvollisuuksista ilmoituksiin ja yhteistyöhön eläintauti- ja eläinsuojelutapauksissa.

Toimivaltaiset viranomaiset noudattavat toiminnassaan suurta avoimuutta. Yleisöllä on oikeus tutustua toimivaltaisten viranomaisten valvontatoimia ja niiden tehokkuutta koskeviin tietoihin sekä valvontaraportteihin (Valvonta-asetus (EY) N:o 882/2004). Viranomaisen toiminnan julkisuudesta säädetään myös julkisuuslaissa (621/1999).

Viestinnän periaatteina on luotettavuus, avoimuus, tasapuolisuus ja nopeus. Viestintää ohjataan VASU:n II-osan kohdassa 8.5 ja ympäri-ohjelman kohdassa 2.5.2.

5.1 Viranomaisten välinen yhteistyö ja tiedotus

Monessa valvontatilanteessa saatetaan tarvita useamman viranomaisen yhteistyötä. Esimerkiksi eläinsuojeluvalvonnassa poliisin ja kunnan eläinsuojeluviranomaisen yhteistyö ja zoonositapausten yhteydessä eläinlääkintähuollon ja terveydenhuollon yhteistyö on erittäin tärkeää. On suositeltavaa, että kaikilla tasoilla viranomaiset muodostavat toimivat yhteistyöverkostot esimerkiksi järjestämällä yhteisiä tapaamisia tai keskinäisiä koulutustilaisuuksia.

Aluehallintovirasto suunnittelee tiedonkulun ja yhteistyön aluehallintoviraston, kuntien ja keskushallinnon viranomaisten välillä sekä yhteistyön muiden viranomaisten kuten poliisin, pelastusviranomaisten, ELY-keskusten ja terveysviranomaisten kanssa. Lisäksi on suunniteltava yhteydenpito sidosryhmiin ja alan toimijoihin kuten meijereihin ja teurastamoihin. Tiedotuksen vastuuhenkilöt on kuvattava kuten myös tiedotus- ja viestintäkanavat. Suunnitelmassa voidaan soveltuvin osin viitata aluehallintoviraston viestintäsuunnitelmaan.

Kunnan suunnitelmassa on kuvattava viestinnän ja tiedotuksen vastuuhenkilöt sekä tiedotuskanavat ja yhteydenpito aluehallintovirastoon sekä muihin paikallisiin viranomaisiin kuten poliisiin ja terveysviranomaisiin. Suunnitelmassa voidaan soveltuvin osin viitata kunnan viestintäsuunnitelmaan.

Erityistilanneviestintä

Aluehallintoviraston suunnitelmassa voidaan erityistilanneviestinnän osalta viitata valtakunnalliseen/alueelliseen valmiussuunnitelmaan.

Kunnan suunnitelmassa voidaan erityistilanneviestinnän osalta viitata kunnan valmiussuunnitelmaan.

6 Maksut

Kunta voi periä nk. klinikkamaksun kunnan järjestämistä toimitiloista ja työvälineistä sekä avustavan henkilökunnan palkkauksesta aiheutuvista kustannuksista, kun eläimiä hoidetaan eläinlääkäriin vastaanotolla. (EiHL 21 §)

Kunta voi osallistua peruseläinlääkäripalvelusta ja kiireellisestä eläinlääkäriavusta kotieläimen omistajalle tai haltijalle aiheutuneisiin kustannuksiin. (EiHL 22 §)

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan ja kunnallisiin eläinlääkäripalveluihin liittyvistä maksuista ja korvauksista on säädetty eläinlääkintähuoltolain 5. luvussa ja eläinlääkintähuoltoasetuksen (1031/2009) 3 §:ssä. Valtion varoista maksetaan kunnalle korvaus 15 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen valvontatehtävien suorittamisesta (EiHL 23 §)

Eläintautilakiin perustuvista kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista (1587/2015).

Kunnan on vahvistettava kunnalle mahdollisesti perittävien klinikkamaksujen ja keskitetystä yhteydenottopalvelusta perittävien maksujen suuruudet. Klinikkamaksuja vahvistettaessa on syytä huomioida klinikan varustustaso. Jos kunta ostaa praktiikkapalveluja yksityisiltä eläinlääkäripalvelujen tuottajilta, on kunnan valvontaviranomaisen vahvistettava ostosopimuksessa, että palvelujen tuottaja perii kotieläinten omistajilta tai haltijoilta enintään sen suuruiset maksut, jotka kyseinen palveluntuottaja on ilmoittanut tarjousasiakirjassaan.

Kunnalla on mahdollisuus maksaa subventioita varmistaakseen, että sairasta eläintä ei jätetä hoitamatta matkoista johtuvien kustannusten takia ja turvatakseen kuntalaisten tasapuoliset oikeudet lakisääteisten peruspalvelujen käyttäjinä. Kunta voi asettaa tietyn omavastuuosuuden matkoista johtuviin kustannuksiin (kunnallisen eläinlääkäritaksan matkasta riippuva käyntimaksu ja kilometrikorvaukset) ja subventoida eläinlääkäripalvelujen käyttöä omavastuuosuuden ylittävältä osalta. Jokaisella kunnalla on lain nojalla mahdollisuus päättää omista subventioistaan, mutta suositeltavaa on tehdä päätös koko yhteistoiminta-alueen osalta.

Valvontatehtävistä maksettavista korvauksista on [MMM:n ohje 806/01.05/2016](#) sekä [korjaus edelliseen tulkintaohjeeseen](#). Aluehallintovirasto antaa tarkemmat ohjeet eläinlääkintähuoltolain sekä eläintautilain nojalla tapahtuvasta laskutuksesta.

[Kunnan valvontaviranomaisen vahvistamat maksut on sisällytettävä kunnan suunnitelmaan.](#)

7 Valvonnan toimeenpano

Kunnan on huolehdittava eläintautilaissa, eläinsuojelulaissa, eläinten lääkitsemislaissa sekä sivutuotelainsäädännössä kunnaneläinlääkärille säädettyjen tai näiden lakien nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä alueellisen suunnitelman ja valtakunnallisen ohjelman mukaisesti (EhL 15§)

Aluehallintovirasto suunnittelee valvonnan ohjauksen sekä valvonnan toimeenpanon, johon sisältyy valvontamäärät ja niiden vaatimat resurssit. Aluehallintovirasto varmistaa korjaavien toimenpiteiden loppuunsaattamisen sekä itse suorittamassaan valvonnassa että ohjaamassaan kuntien suorittamassa valvonnassa. Lisäksi aluehallintovirasto varmistaa valvontatietojen asiallisen dokumentoinnin, tallentamisen ja raportoinnin.

Kunta suunnittelee valvonnan toimeenpanon, johon sisältyy valvontamäärät ja niiden vaatimat resurssit. Kunta varmistaa korjaavien toimenpiteiden loppuun saattamisen. Lisäksi kunta varmistaa valvontatietojen asiallisen dokumentoinnin, tallentamisen ja raportoinnin.

Tarkempi ohjaus valvonnan toteuttamisesta on luvuissa 8-14. Kaikki valvonnan sektorit on huomioitava suunnittelussa.

Valvontaan liittyviä ohjeita ja lomakkeita on [Eviran nettisivulla](#) sekä Eviranetissä.

8 Eläinten terveyden valvonta

8.1 Eläintautivalmius

Aluehallintovirasto suunnittelee, ohjaa ja toteuttaa eläintautien vastustamista toimialueellaan. Aluehallintovirasto ylläpitää toimialueensa eläintautivalmiutta ja laatii toimialueeltaan koskevia valmiussuunnitelmia eläintautien varalta. (Eläintautilaki 441/2013 (EtL), 85§)

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Tautitapausten varhainen havaitseminen, nopeasti käynnistettävät hallintatoimet sekä tarvittavan välineistön nopea saatavuus vaativat runsaasti etukäteissuunnittelua, hankintoja, sopimusten tekoa, tiedon aktiivista jakamista, toimijoiden kouluttamista ja käytännön harjoittelua. Myös muun välttämättömän eläinlääkintähuollon toimiminen ja henkilöresursointi poikkeustilanteissa on syytä suunnitella etukäteen. Poikkeustilanteisiin varaudutaan kaikilla eläinlääkintähuollon tasoilla.

Evira toimittaa kansalliset valmiussuunnitelmat EU:n komissiolle sekä laatii yksityiskohtaiset kansalliset toimintaohjeet eläinlääkäreille helposti leviävien eläintautien varalta.

Aluehallintovirastojen valmiussuunnitelmat helposti leviävien eläintautien varalta päivitetään vuosittain ja toimitetaan Eviraan tammikuun loppuun mennessä. Alueellisten valmiussuunnitelmien vähimmäissisältö on kuvattu [Eviran ohjeessa nro 15809](#) (1.8.2010).

Aluehallintovirastolla on oikeus tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäri toimimaan myös muun kunnan alueella saman aluehallintoviraston toimialueella, ja Eviralla on vastaava oikeus kaikkien eläinlääkärien ja koko maan osalta.

Osa kunnaneläinlääkäreistä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. Läänineläinlääkäri pitää luetteloa toimialueensa valmiuseläinlääkäreistä. Valmiuseläinlääkärien perehtyneisyyttä hyödynnetään eläintautitapauksissa ja he osallistuvat eläintautien torjuntatyöhön tarvittaessa. Tautia epäiltäessä ja taudinpurkauksen varhaisessa vaiheessa käytetään ensisijaisesti oman aluehallintoviraston toimialueen virka- ja valmiuseläinlääkäreitä. Tapauksen vakavuudesta ja laajuudesta riippuen aluehallintovirasto voi pyytää Eviraa määräämään muiden aluehallintovirastojen toimialueiden valmiuseläinlääkäreitä tai läänineläinlääkäreitä taudin vastustamistyöhön.

Kunkin aluehallintoviraston on pidettävä toimialueensa valmiuseläinlääkärien koulutustasoa jatkuvasti yllä. Valmiusasioista vastaava läänineläinlääkäri antaa valmiuskoulutusta siten, että mahdollisimman monella valmiuseläinlääkärillä on mahdollisuus osallistua koulutukseen ainakin yhtenä työpäivänä vuodessa. Evira järjestää vuosittain kansallisen koulutuspäivän valmiuseläinlääkäreille (ns. valmiuspäivä). Jokaisella valmiuseläinlääkärillä pitää olla mahdollisuus osallistua johonkin valmiuskoulutukseen vuosittain.

Aluehallintovirasto huolehtii, että muillakin kunnaneläinlääkäreillä kuin valmiuseläinlääkäreillä on riittävä tietämys tautivastustuksesta ja olemassa olevista valmiussuunnitelmista. Aluehallintovirasto varmistaa, että kunnan tasolla on riittävä tietämys olemassa olevista valmiussuunnitelmista, ja että varosuunnittelun taso, sijaisjärjestelyt mukaan lukien, on kunnissa riittävä.

Aluehallintoviraston valmiussuunnitelmaan kirjataan valmiuseläinlääkärien määrä ja sijoittuminen alueella ja heidän mahdolliset erityisosaamisalueensa. Alueellisessa valmiussuunnitelmassa kuvataan, mitkä ovat sellaisia välttämättömiä eläinlääkintähuollon tehtäviä, joiden hoitaminen on turvattava myös eläintaudin torjuntatoimien aikana, ja miten niiden hoitaminen varmistetaan.

Aluehallintoviraston suunnitelmassa viitataan viimeisimpään päivitettyyn alueelliseen valmiussuunnitelmaan.

Eläintautiepäilyt ja -tapaukset

Lakisääteisesti vastustettavien eläintautien vastustustoimenpiteistä vastaa yleensä kunnaneläinlääkäri, aluehallintovirasto tai Evira, siten kuin eläintautilaissa on tarkemmin säädetty. Joidenkin lakisääteisesti vastustettavien eläintautien vastustamistoimenpiteistä on säädetty eläintautilain nojalla erillisissäädöksin. Ilmoitettavia eläintauteja koskee velvollisuus ilmoittaa eläintaudin esiintymisestä tai epäilystä maa- ja metsätalousministeriön eläintautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta antaman asetuksen (1010/2013) mukaisesti.

Kunnaneläinlääkäriä koskeva velvoite ilmoittaa erikseen lueteltujen zoonosien esiintymisestä terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille on kirjattu eläintautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (1010/2013) 15 §:ään.

Ammattimaisella toimijalla on velvoite ryhtyä toimenpiteisiin pitopaikassa vierailevien henkilöiden tai eläinten ostajien suojaamiseksi pitopaikassa esiintyviltä zoonooseilta. Jos se on ihmisten terveydelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi välttämätöntä, aluehallintovirasto voi määrätä toimenpiteistä toimijalle annettavalla päätöksellä. (EtL 28 §)

Epäily tarttuvan eläintaudin esiintymisestä voi syntyä pääsääntöisesti joko tilalla eläimen tai eläinryhmän kliinisten oireiden tai tuotannon tunnuslukujen muutosten perusteella tai näytteen tutkimuksen yhteydessä laboratoriossa. Kunnan- tai läänineläinlääkäriin on viipymättä tutkittava eläin, jossa epäillään vastustettavaa tai uutta vakavaa eläintautia ja arvioitava, onko kyseessä epäily, joka on syytä varmistaa lisätutkimuksilla. Joskus päätöksen lisänäytteen ottamisesta tekee Evira. Epäilyn kynnyksellä on syytä pitää riittävän alhaisena, koska Suomen hyvä eläintautitilanne saattaa erityisesti lisääntyvän kansainvälisen eläinkaupan ja muun liikenteen vuoksi muuttua nopeasti. Jos kyseessä on virallinen eläintautiepäily, aluehallintovirasto voi antaa pitopaikalle välttämättömiä toimenpiteitä koskevan päätöksen taudin leviämisen estämiseksi. Päätöksen siitä, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily, tekee aluehallintovirasto. Eläintautitilanteessa aluehallintoviraston on varmistettava toimenpiteet tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi, taudin alkuperän ja levinneisyyden selvittäminen ja tapauksen jälkihoito sekä yhteistyö elinkeinon kanssa vahinkojen minimoimiseksi ja uusien tartuntojen torjumiseksi.

8.2 Eläintautien ilmoittaminen

Eläinlääkäriin on ilmoitettava vastustettavan eläintaudin epäilystä tai todetusta taudista viipymättä. Yksityinen eläinlääkäri ilmoittaa kunnaneläinlääkärille tai aluehallintovirastolle ja kunnaneläinlääkäri ilmoittaa aluehallintovirastolle. Helposti leviävästä, vaarallisesta ja uudesta vakavasta eläintaudista on ilmoitettava välittömästi, myös päivystysaikana. Valvottavista ja MMM:n asetuksessa 1010/2013 luetelluista eläintaukeista on ilmoitettava seuraavana arkipäivänä. Muista ilmoitettavista eläintaukeista ilmoitetaan vain kuukausiyhteenvedossa. Vastustettavat ja ilmoitettavat eläintaudit on lueteltu lainsäädännön lisäksi [Eviran internetsivuilla](#).

Kuukausiyhteenveto

Kunnaneläinlääkäriin on toimitettava kuukausiyhteenveto alueellaan epäillyistä tai todetuista eläintaukeista aluehallintovirastoon kuukausittain seuraavan kuun 15. päivään mennessä. Samassa kunnassa tai yhteistoiminta-alueella toimivat virkaeläinlääkärit voivat myös toimittaa yhteisen ilmoituksen, kunhan asia käy ilmi kuukausiyhteenvedosta. Tällöin on hyvä sopia, kuka vastaa ilmoituksen koostamisesta ja lähettämisestä, niin ettei usea eläinlääkäri ilmoita samaa tautitapausta. Lainsäädännössä ei erikseen edellytetä yksityiseltä eläinlääkäriltä kuukausiyhteenvedon tekemistä. Kuukausiyhteenvedon Lisätietoja-kohdassa on syytä ilmoittaa, jos tutkimustulos on saatu muusta laboratoriosta kuin Evirasta, esimerkiksi ulkomaisesta laboratoriosta.

Evira on uudistanut lomakkeen, jota voi käyttää kuukausiyhteenvedon pohjana. [Lomake](#) löytyy Eviran internetsivuilta. Lomakepohjan käyttäminen ei ole pakollista, vaan tiedot voi antaa myös muussa muodossa.

Aluehallintovirasto suunnittelee eläintautiepäilyn ja -tapauksen johdosta tehtävät toimenpiteet kiinnittäen huomiota ilmoitusjärjestelyihin ja epidemiologiseen selvitykseen liittyvään tiedonhallintaan. Aluehallintovirasto varmistaa, että eläinlääkärit toimittavat lakisääteiset kuukausi- ja muut ilmoitukset sekä suunnittelee saatujen ilmoitusten johdosta tehtävät toimenpiteet.

Kunta suunnittelee ilmoitusmenettelyt niin eläinlääkintähuollon kuin terveydenhuollon virkamiehille eläintauti- ja zoonoositilanteissa.

8.3 Eläintauteja tutkivat laboratoriot

Eläintutilain (441/2013) luvussa 12 säädetään eläintauteja tutkivia laboratorioita koskevista vaatimuksista. Vastustettavia eläintauteja voidaan tutkia ainoastaan Evirassa tai Eviran hyväksymässä laboratoriossa. Hyväksymismenettely koskee myös laboratorioita, joissa käsitellään vastustettavien eläintautien taudinaiheuttajamikrobeja ja/tai -loisia esimerkiksi tieteellisen tutkimuksen yhteydessä. Ilmoitettavia eläintauteja tutkivien laboratorioiden tulee eläintutilain mukaan tehdä ilmoitus toiminnastaan Eviralle. Evira pitää internetsivuillaan yllä julkista rekisteriä vastustettavia eläintauteja tutkivista laboratorioista.

Eläintutilain 15 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus koskee myös laboratorioita. Laboratorion on ilmoitettava kaikista vastustettavien tai ilmoitettavien eläintautien epäilyistä tai todetuista tapauksista riippumatta siitä, onko näyte lähetetty tutkittavaksi kyseessä olevan taudin varalta tai muusta syystä. Ilmoitus tehdään kunnaneläinlääkärille tai aluehallintovirastolle.

Evira ylläpitää julkista [rekisteriä vastustettavia eläintauteja tutkivista laboratorioista](#).

Vastustettavia eläintauteja tutkimaan hyväksytyt laboratorion ja ilmoitettavia eläintauteja tutkivan laboratorion on toimitettava Elintarviketurvallisuusvirastolle säännöllisesti tietoja kaikkien vastustettavien ja ilmoitettavien eläintautien varalta tutkittujen näytteiden määristä, tutkimusmenetelmistä ja tutkimustuloksista. Lisäksi laboratorioiden on toimitettava kansalliseen vertailulaboratorioon (Evira) laajakirjoista beetalaktamaasia (ESBL) tuottavien bakteerien tartuntoihin, MRSA-tartuntoihin, STEC-tartuntoihin sekä salmonellatartuntoihin liittyvät eristetyt mikrobikannat tai näyte.

Evira valvoo hyväksytyjä laboratorioita ja ilmoitettavia eläintauteja tutkivia laboratorioita sekä arvioi täyttävätkö laboratoriot niille asetetut vaatimukset ja velvoitteet.

8.4 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkkailu

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläintautien on erillislainsäädännöllä säädetty terveystarkkailun vähimmäistasosta. Kana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja koskee **pakollinen salmonellatarkkailu**. Pitopaikat voivat liittyä **vapaaehtoiseen terveystarkkailuun** lampaiden ja vuohien maedi-visnan, tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosin tai kalojen BKD:n varalta. (Vna 838/2013). Myös siipikarjan vientilaitoksilla on toteutettava erillistä terveystarkkailu- ja näytteenotto-ohjelmaa.

Terveystarkkailuun liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenoton seuranta. Tilakäyntien tiheys riippuu useimmiten eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveystarkkailusta. Pitopaikkojen on erikseen liitettävä vapaaehtoiseen terveystarkkailuun aluehallintovirastolle lähettämällä ilmoituksella. Aluehallintovirasto antaa vapaaehtoiseen terveystarkkailuun kuuluvalla pitopaikalla terveystarkkailusta koskevan päätöksen. Pakolliseen terveystarkkailuun kuuluvilla pitopaikoilla ei anneta terveystarkkailusta. Aluehallintovirasto valvoo tarkastuskäyntien ja näytteenoton toteutumista pitopaikoissa niiden terveystarkkailun edellyttämällä tavalla. Aluehallintovirasto luetteloi siipikarjan hyväksytyt vientilaitokset ja valvoo niiden säännöllisten tarkastusten ja tutkimusten toteutumista.

Kunta sisällyttää omaan suunnitelmaansa pitopaikkojen terveystarkkailuun liittyvät tilakäynnit ja suunnittelee niiden toteutuksen. Salmonellatarkkailuohjelman osalta kunta seuraa toimijan toteuttaman näytteenoton säästöjen mukaisuutta ja hallinnoi parvissa toimitettuja saapumisilmoituksia sekä huolehtii omalta osaltaan pakolliseen terveystarkkailuun liittyvien tilakäyntien toteutumisesta. Kunta välittää terveystarkkailun saadut tiedot aluehallintovirastolle. Aluehallintovirasto suunnittelee, kuinka toimitaan tilanteessa, jossa terveystarkkailua ei ole toteutettu säästöjen mukaisesti.

Terveystarkkailun tarkat kuvaukset löytyvät eläinlääkintälainsäädännöstä tautikohtaisesti. Toimija vastaa vapaaehtoisen terveystarkkailun kustannuksista.

Aluehallintovirasto suunnittelee terveystarkkailun toteutumisen valvonnan sekä kuvaa laiminlyöntien johdosta tehtävät toimenpiteet.

Kunta suunnittelee terveystarkkailun toteuttamisen.

8.5 Vesiviljelylaitosten terveystarkkailu

Vesiviljelylaitosten tarkastukset ja näytteenotto tehdään pääosin riskiperusteisesti. Lisäksi Ahvenanmaalla on VHS:n hävitysohjelma ja sisävesialueella vapaaehtoinen BKD-terveystarkkailu, joiden mukaan tarkastukset ja näytteenotto hoidetaan. *Gyrodactylus salaris* -loisen osalta tarkastuskäyntejä ei tehdä ja näytteenoton hoitaa Evira suoraan kalastajien ja suoja-alueen laitoksen kanssa. Evira on raportointivelvollinen seurantaohjelmien toteutumisesta maa- ja metsätalousministeriölle ja Euroopan unionille. Ohjelmat voivat muuttua esim. muuttuneen tautitilanteen takia tai jos valvottavien tautien listalle tulee uusia tauteja.

Evira lähettää aluehallintovirastoihin vuosittain erillisen ohjeen kyseisen vuoden tarkastuksista ja näytteenotoista. Ohje sisältää lakisääteisiä vaatimuksia ja suositusluonteisia ohjeita. Eviran vuosittaisessa ohjeessa ohjeistetaan valvonnan perustaso tietyn tyyppisille laitoksille. Aluehallintovirasto huomioi paikalliset olosuhteet laitosten riskiluokituksessa. Kunnaneläinlääkäri tekee tarkastukset ja suorittaa näytteenoton aluehallintoviraston ohjeistamalla tavalla. Tarkastusten yhteydessä havainnoidaan laitoksen riskejä saada tai levittää eläintauteja ja nämä riskit raportoidaan aluehallintovirastolle tarkastuskertomuksessa. Jos alueella on vesiviljelylaitoksia, tulee kunnan huolehtia, että alueella on virkaeläinlääkäri, joka on perehtynyt vesiviljelylaitosten toimintaan.

Tarkastusten tarkoituksena on havainnoida eläimiä ja etsiä tarttuvien kala- tai raputautien oireita sekä tarkastaa että pitopaikan toiminnassa noudatetaan lainsäädäntöä. Olennainen osa tarkastuksesta on kirjanpitoon ja laitoksen omavalvonnan kuvaukseen perehtyminen. Laitosten omavalvonta tarkastetaan

ja sitä pyritään kehittämään yhdessä toimijoiden kanssa. Tarkastuksilla käytetään Eviran tarkastusta varten suunnittelemaa lomaketta, jonka kopion kunnaneläinlääkäri toimittaa aluehallintovirastoon. Aluehallintovirasto seuraa ja ohjaa tarkastusten ja näytteenoton toteutumista alueellaan sekä raportoi vuosittain tarkastusten toteutumisen ja tulokset Eviran ilmoittamassa aikataulussa. Tarkastusten suunnittelussa, seurannassa ja raportoinnissa voidaan käyttää Eviranetin taulukoita. Laitostarkastuksia varten on tehty [Eviran opas /15303](#).

Aluehallintovirasto luokittelee alueen vesiviljelylaitokset Eviran vuosittaisen ohjeen mukaan, ottaen huomioon paikalliset tai laitospohjaiset riskitekijät, jotka voivat lisätä laitosten valvontatarvetta ja seuraa tarkastusten ja näytteenoton toteutumista

Kunta suunnittelee vesiviljelylaitosten tarkastusten toteuttamisen Aluehallintoviraston määräämällä tavalla.

8.6 Muu eläintautivalvonta

Evira pyytää vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan. Suurin osa pyydetyistä näytteistä perustuu EU:n yhteiseen lainsäädäntöön, ja Evira on raportointivelvollinen seurantaohjelmien toteutumisesta maa- ja metsätalousministeriölle ja Euroopan Unionille. Evira lähettää seurantaohjelmien toimeenpanosta erillisen kirjeen aluehallintovirastoille silloin, kun seurantaohjelmaa ei edellytetä suoraan kansallisen lainsäädännön nojalla. Tällaisia erikseen vuosittain pyydettyjä seurantanäytteitä otetaan muun muassa lintuinfluenssan varalta tiloilta ja teurastamoilta.

Aluehallintovirasto suunnittelee seurantanäytteiden oton määrääjässä ja näytteiden oton etenemisen seurannan.

Kunta suunnittelee näytteidenoton toteuttamisen määrääjässä, etenemisen seurannan, tietojen tallentamisen ja tietojen toimittamisen aluehallintovirastolle näytteenoton etenemisestä.

Eläinnäyttelyt

Evira julkaisee ohjeen maatalousnäyttelyihin vietävien eläinten tarkastuksista ja eläimiltä vaadittavista tutkimuksista. Ohje sisältää lakisääteisiä vaatimuksia ja suositusluonteisia ohjeita.

Aluehallintovirasto suunnittelee eläinnäyttelyiden tarkastukset ja lainmukaisuuden varmistamisen.

Eläinten keinollinen lisääminen

Aluehallintovirasto hyväksyy hakemuksesta nautojen, sikojen, hevosten, lampaiden ja vuohien spermankeräysasemat, spermavarastot, alkiontuotanto- ja alkionkeräysryhmät sekä sperman keräysasemille toimitettavien eläinten karanteenit, mikäli niiden tilat ja toiminta täyttävät säädösten asettamat vaatimukset. Aluehallintovirasto lähettää hyväksymisen tiedoksi Eviraan. Evira rekisteröi hyväksytyt asemat, varastot ja ryhmät ja tiedottaa niistä toimijoille ja muiden jäsenvaltioiden viranomaisille lainsäädännön (neuvoston direktiivi 92/65/ETY ja komission päätös 2009/712/EY) mukaisesti.

Kunnaneläinlääkäri valvoo karanteeneja, sperman keräysasemia, alkioiden keräysryhmiä, alkioiden tuotantoryhmiä sekä spermavarastoja ja suorittaa niissä säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että toiminnalle säädetyt vaatimukset ja hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan. Valvonnan tulokset raportoidaan Eviralle vuosittain. (MMM 1026/2013, MMM 1027/2013, MMM 1029/2013, MMM 1032/2013, MMM 1034/2013, MMM 780/2014, MMM 85/2015, 41/EEO/2006, 8/EEO/1998).

Aluehallintovirasto suunnittelee nautojen, sikojen, hevosten, lampaiden ja vuohien keinolliseen lisääntymiseen liittyvän valvonnan ohjaamisen ja hyväksymismenettelyt.

Kunta suunnittelee alueellaan tapahtuvaan nautojen, sikojen, hevosten, lampaiden ja vuohien keinolliseen lisääntymiseen liittyvien kunnaneläinlääkäriin valvontatoimenpiteiden toteuttamisen.

Kyyhkyslakat

Kyyhkysten pitopaikoissa, joissa pidetään kyyhkysiä kilpailu- tai näyttelytarkoitusta varten, on kaikilla kyyhkysillä oltava voimassa oleva rokotus Newcastlelta tautia vastaan. Rokotuksen voi suorittaa kunnaneläinlääkäri tai muu eläinlääkäri. Eläintenpitäjä huolehtii, että tiedot rokotuksista lähetetään läänineläinlääkärille. (MMM 1118/2014) Rokotusvelvollisuuden toteutumisen varmistamiseksi läänineläinlääkäri voi määrätä kunnaneläinlääkäriin tarkastamaan näyttelyyn tai kilpailuun osallistuvien kyyhkysten rokotustodistukset näyttely- tai kilpailupaikalla. Viesti-, näyttely- ja koristekyyhkysten pitopaikkojen tulee olla rekisteröityjä.

Eläintautivalmiuden ylläpitämiseksi rekisteröityjen harrastelintujen pitopaikkojen on oltava kunnan valvontaviranomaisten tiedossa.

Aluehallintovirasto suunnittelee rokotusvaatimusten seurannan ja vuosittaisen raportoinnin Eviraan.

9 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti

Nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien, haaskaruokintapaikkojen, siipikarjan (ml. fasaanit, viiriäiset, kyyhkyt jne.), mehiläisten ja kimalaisten, turkiseläinten, kamelieläinten (kamelit, laamat ja alpakat) ja hirvieläinten (pl. porot) pitäjien on ennen eläintenpidon aloittamista rekisteröidyttävä eläintenpitäjäksi oman kuntansa maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Vesiviljelyeläinten pitäjien on rekisteröidyttävä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Samassa yhteydessä eläintenpitäjä rekisteröi pitopaikan kyseiselle eläinlajille. (Laki eläintunnistusjärjestelmästä 238/2010)

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa tehdään nauta-, sika-, sekä lammas- ja vuohitiloille. Vuosittainen valvontavelvoite on vähintään 3 % kaikista nauta-, sika- sekä lammas- ja vuohieläinten pitäjistä. Yhteensä valvotaan noin 1000 tilaa vuodessa. Pääosin tilat eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaan valitaan riskianalyysellä käyttäen (otantatilat). Tiloja tulee valvontaan myös muiden selvitysten (esim. eläintautiepäilyt, eläinsuojelutarkastukset) kautta.

Tiloilla tehtäviä tarkastuksia suorittavat ELY-keskusten tarkastajat. Aluehallintoviraston läänineläinlääkärit vastaavat valvonnan johtopäätösten, sekä valvonnasta annettavien mahdollisten seuraamusten antamisesta. ELY-keskus tallentaa pöytäkirjan tiedot tietojärjestelmään (ID-sovellus) viivytyksettä niin, että läänineläinlääkärillä on mahdollisuus antaa valvonnan johtopäätökset, sekä täydentävien ehtojen mukainen arviointi pääosasta tarkastuksia ennen tukimaksatusten aloittamista. Läänineläinlääkäri voi tarvittaessa määrätä jälkitarkastuksen tehtäväksi paikan päällä.

Aluehallintovirasto varmistaa eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontojen johtopäätösten antamisen sekä valvontojen loppuun saattamisen kuukauden sisällä ELY-keskuksen suorittamasta tilakäynnistä.

10 Eläinten lääkitsemisen valvonta

Elintarviketurvallisuusviraston on laadittava lääkkeiden ja muiden eläinten käsittelyssä käytettävien aineiden sekä eläinlääkinnässä käytettävien laitteiden ja tarvikkeiden käytön ja luovutuksen valvontaa varten monivuotinen valtakunnallinen valvontaohjelma. Ohjelman on katettava myös eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain 10 §:n mukainen lääkkeiden määräämisen valvonta. Ohjelma on osa valvonta-asetuksen mukaista kansallista valvontasuunnitelmaa. Ohjelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään neljän vuoden välein. Ohjelman tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- 1) valvonnan tavoitteet ja kattavuus osa-alueittain;
- 2) perusteet, joiden mukaan erityyppisten valvontakohteiden riskit arvioidaan ja kohteet sekä niiden valvontatiheys valitaan;
- 3) valvonnan sisällön ja menetelmien määrittely;
- 4) toimenpiteet epäiltäessä tai todettaessa säännösten vastaista toimintaa;
- 5) valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa käytettävät menetelmät.

Elintarviketurvallisuusvirasto toteuttaa ohjelmaa valtakunnallisesti ja aluehallintovirastot kukin toimialueellaan. Elintarviketurvallisuusvirasto voi antaa ohjelman toteuttamista koskevia yksittäisiä määräyksiä aluehallintovirastoille. (Laki eläinten lääkitsemisestä 387/2014 32 §)

Joulukuun alussa 2014 voimaantullut laki eläinten lääkitsemisestä (387/2014) on muuttanut eläinten lääkitsemisen toimintaympäristöä. Uuden lainsäädännön mukaan eläinlääkärillä on aikaisempaa laajempi oikeus luovuttaa lääkkeitä tulevan tarpeen varalle terveydenhuoltoon kuuluville tiloille. Tämä lisää eläinten karjanomistajien itsensä suorittamaa aloittamien lääkitysten määrää. Toisaalta lainsäädännössä säädetään ensimmäistä kertaa mikrobilääkkeiden käyttöperiaatteista ja edistetään siten mikrobilääkkeiden hallittua käyttöä.

Lääkitsemislain mukaisia viranomaisia valvontaviranomaisia ovat Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, aluehallintovirastot sekä kunnaneläinlääkärit aluehallintoviraston määräyksen mukaisesti eläinten pitopaikoissa.

Eläinten lääkitsemisen valvonnan on oltava suunnitelmallista ja perustuttava säännöllisesti päivitettävään valvontaohjelmaan, jonka Evira laatii. Ohjelma kattaa tilojen lääkekäytön ja lääkekirjanpidon valvonnan samoin kuin eläinlääkäreiden valvonnan. Lisäksi valvonnan on katettava eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain 10 §:n mukainen lääkkeiden määräämisen valvonta.

Valvottavien eläintuotantotilojen määrä asetetaan tasolle, joka mahdollistaa lääkitsemisen valvonnan kohdistamisen eläinlääkärien valvontaan. Tuotantotiloilla valvonnan tulee olla kattavinta nauta- ja sikatiloilla ja näiden valvontatavoitteeksi koko maan tasolla on yhteensä 80 tilaa. Tämä sisältää otannat, eläinlääkärien valvontaan liittyvät tilavalvonnat, epäilyyn perustuvat valvonnat sekä jäämälöydöksiin perustuviin selvityksiin sisältyvät tilan lääkekäytön ja kirjanpidon valvonnat. Otantavalvonnat yhdistetään muuhun viralliseen valvontaan. Muita tuotantosuuntia valvotaan jatkossa vuorovuosin sen jälkeen, kun valvontaohjelma on saatu vakiinnutettua. Tuotantotilojen valvonnan painopisteet määritellään vuosittain Eviran valvontaohjeessa ja valvontamenettelyt kuvataan liitteen 3 monivuotisessa valvontaohjelmassa.

Eläinlääkäreiden valvonnan kattavuuden tavoitteena on 4-5 %. Se sisältää sekä epäilyvalvonnan että otantaan perustuvan valvonnan. Epäilyvalvontaan kuuluvat kanteluiden ja ilmiäntöjen sekä tuotantotilojen tarkastuksilla todettujen eläinlääkäristä johtuvien epäkohtien valvonta. Samoin lääkitsemislain 51 § 2 momentin mukaiset valtakunnallisilta terveydenhuolto-ohjelmilta tulevat ilmoitukset ovat osa epäilyvalvontaa. Näiden lisäksi kaikkien aluehallintovirastojen alueilla tehdään otantavalvontaa, joka painottuu riskikohteisiin.

Evira toteuttaa ohjelmaa valtakunnallisesti ja aluehallintovirastot kukin toimialueellaan. Evira voi antaa ohjelman toteuttamista koskevia yksittäisiä määräyksiä aluehallintovirastoille.

Aluehallintovirasto suunnittelee vuosittaisen valvonnan siten, että aluehallintovirastolle asetettu valvontatavoite täyttyy ja kuvaa sen valvontasuunnitelmassaan.

Eläinten lääkitsemisen valvonnan monivuotinen valvontaohjelma on liitteessä 3.

11 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

EHO:ssa käsitellään elävien eläinten sekä muiden eläimistä saatavien tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakauppaa, vientiä ja tuontia.

11.1 Sisämarkkinakauppa

Toimijoiden, jotka siirtävät jäsenvaltiosta toiseen tiettyjä eläinlajeja tai tuotteita on haettava rekisteröintiä (EtL 60 §; MMMa 1024/2013 4 §) tai tuontilupaa (EtL 63 §) Evirasta.

Evira ilmoittaa rekisteröinneistä ja tuontiluvista aluehallintovirastoon ja tapauskohtaisesti myös kunnaneläinlääkärille tai muulle valvovalle virkaeläinlääkärille. Rekisteröityneelle lähetettävä ohjeistus on viranomaisten käytössä Evira.fi -sivuilla. Jos ohjeistus on laadittu yksittäistä toimijaa varten, siinä tapauksessa se lähetetään tiedoksi myös toimijan alueen viranomaisille. Evira ylläpitää Eviranetissä viranomaisten saatavilla rekisteriä sisämarkkinoilla tl:n 60 §:n toimijoista. Monilla toimijoilla on useita rekisteröintejä tai tuontilupia. Yksi rekisteröinti koskee vain yhtä eläinlajia tai tuotetta tai vain sisämarkkinatuontia tai -vientiä. Rekisteröinti on voimassa 3 vuotta myöntämisestä ja tuontilupa pääsääntöisesti myös 3 vuotta myöntämisestä. AVIn on hyvä seurata oman alueen rekisteröityneitä toimijoita. Jos rekisteröinteihin liittyviä tuontejä tai vientejä ei tule, kannattaa kysyä rekisteröityneiltä, onko toimintaa ollut. Seuranta voi tehdä esim. vuoden sisällä rekisteröinnistä TRACES-järjestelmästä.

Useimmat Eviran sisämarkkinakaupan ohjeet löytyvät Eviran internetsivuilta. Erityisesti silloin, kun rekisteröintiä tai tuontilupaa ei vaadita, voi ohjeet lukea sieltä. Sisämarkkinakaupan vaatimukset voi selvittää myös eläinlääkintö- ja EU-lainsäädännöstä. Myös Eviranetistä voi löytää virkaeläinlääkärille tarkoitettua ohjeistusta tai valvontamateriaalia. Epäselvissä tapauksissa tulee kääntyä läänineläinlääkärin tai Eviran puoleen. Saapunutta erää ei saa tarkastuksessa hyväksyä eikä lähetettävälle erälle myöntää terveystodistusta, jollei kunnaneläinlääkäri ole täysin varma ehtojen täyttymisestä.

Läänineläinlääkärin tulee syöttää TRACES-järjestelmään alueensa pitkien kuljetusten eläinkuljettajalupien ja hyväksytyjen ajoneuvojen tiedot. Myös lyhyiden kuljetusten eläinkuljettajalupien ja ajoneuvojen tiedot tulee syöttää, jos niillä tehdään kansainvälisiä kuljetuksia.

Sisämarkkinatuonti

Aluehallintovirasto seuraa saapuvia eriä TRACES-järjestelmästä ja määrää kunnaneläinlääkärin tarvittaessa tarkastamaan saapuneet erät. Kaikki Suomeen saapuneet märehitjät ja siat tarkastetaan Eviran ohjeiden mukaisesti kahden arkipäivän sisällä saapumisesta. Eläimiltä otetaan verinäytteet vain riskimaista tuotaessa. Muiden erien osalta suositellaan tarkastamaan uusien toimijoiden osalta ensimmäinen saapunut erä ja seuraavien tarkastusten tarve arvioidaan ensimmäisen tarkastuksen perusteella. Kunkin toimijan osalta tulisi tarkastaa vähintään yksi saapunut erä vuodessa. Kunnaneläinlääkäri voi seurata saapuvia eriä TRACES-järjestelmässä ja tehdä saapuneiden erien tarkastuksia myös ilman aluehallintoviraston kehotusta. Virkaeläinlääkärin on aina ryhdyttävä toimenpiteisiin, jos epäilee alueellaan olevan laittomasti tuotuja eriä.

Niiden Avien, joiden alue rajoittuu sisämarkkinarajoihin, tulee huolehtia, että lemmikkieläinasetuksessa säädettyä maahan saapuvien lemmikkieläinten valvontaa tehdään vähintään 1-2 kertaa vuodessa.

Suomeen saapuvien erien mukana tulee seurata lähtömaassa virkaeläinlääkärin myöntämä TRACES-järjestelmässä laadittu terveystodistus ja muut tarvittavat asiakirjat (EtL 58 §, MMMa 1024/2013 7 §). Toimijan velvollisuutena on tarkastaa kaikki vastaanottamansa erät. Jos määräpaikka on päivittäin virkaeläinlääkärin valvonnassa, tuontitarkastuksen tekee valvova virkaeläinlääkäri. Jos vastaanotetuissa eläimissä on havaittavissa eläintaudin oireita tai asiakirjoissa

ilmenee puutteita, on toimija velvollinen ilmoittamaan asiasta valvovalle virkaeläinlääkärilleen. Virkaeläinlääkäri voi tehdä saapuville erille tarkastuksia ja ottaa näytteitä (EtL 64 § ja MMMa 1024/2013 5-6 §).

Toimija voi lisäksi oma-aloitteisesti pyytää eläinlääkäriä tarkastamaan saapuvat erät (esim. ETT:n vaatimukset).

Havaituista puutteista tiedotetaan kaikille aluehallintovirastoille valvonnan kohdistamiseksi sellaisiin eriin, joiden kohdalla puutteita on havaittu. Kunkin aluehallintoviraston alueella otetaan tuontitapauksissa huomioon esim. toimijana olevan tilan koko sekä saapuvien ja tilalla jo olevien eläinten laji ja määrä. Tarkastuksia kohdennetaan riskiperusteisesti erityisesti tuotantoeläineriin, jotka saapuvat alueelta, jossa eläintautitilanne on heikompi kuin Suomessa sekä tilanteisiin, joissa epäillään, että toimija ei noudata lainsäädännön vaatimuksia. Yhtenä riskitekijänä voi nähdä ETT:n vaatimuksien sivuuttamisen.

Virkaeläinlääkäri raportoi sisämarkkinatuontierille tekemänsä tarkastukset TRACES-järjestelmään täyttämällä terveystodistuksen valvonta- eli III-osion. (EtL 66 §)

Silloin kun sisämarkkinatuonnin terveystodistus on laadittu Tracesissa, niin erän tarkastus raportoidaan täyttämällä valvontaosio TRACES-järjestelmään. Valvontaosioon kirjataan tieto siitä, täyttääkö saapunut erä lainsäädännön eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevat vaatimukset. Jos erä ei ole hyväksyttävissä, niin silloin kirjataan erikseen tieto havaituista puutteista, esimerkiksi, jos terveystodistuksessa on virheitä sekä mahdolliset tehdyt toimenpiteet. Valvontaosio täytetään, vaikka puutteita ei olisikaan ja siinäkin tapauksessa, että erälle on tehty pelkkä asiakirjatarkastus. Saapuneiden sivutuote-erien osalta täytetään valvontaosio kaupalliseen asiakirjaan (DOCOM) TRACES-järjestelmään, kun kunnaneläinlääkäri on ensin varmistunut, että erät ovat saapuneet laitokseen. Jos määräpaikka on päivittäin virkaeläinlääkärin valvonnassa (esim. teurastamo) tai kyseessä on eläville eläimille rajatarkastusasemalla tehtävä poistumistarkastus EU:n ulkopuoliseen maahan, valvontaosio täytetään TRACES-järjestelmään kaikista eristä. Tarkastuksessa varmistetaan huolellisesti, että erä, sen tunnistusmerkinnät ja asiakirjat täyttävät niitä koskevat vaatimukset. Muun valvonnan yhteydessä on hyvä tarkastaa, että toimija ylläpitää eläintautilain 65 § mukaista tuontiluetteloa.

Aluehallintoviraston laittomista tuonneista tekemät hallintopäätökset ilmoitetaan Eviraan. Jos laittomia erää halutaan palauttaa alkuperämaahan, se edellyttää lupaa kyseisen jäsenvaltion viranomaisilta. Annettujen määräysten toteutuminen seurataan aina, esim. varmistamalla että eläimet on palautettu alkuperämaahan tai että ne on lopetettu. Seuranta tapahtuu pyytämällä esim. virka-apua tullilta ja tekemällä yhteistyötä alkuperämaan viranomaisten kanssa. Aluehallintovirasto huolehtii virkaeläinlääkäreiden ja toimijoiden riittävästä TRACES-neuvonnasta sekä virkaeläinlääkäreiden ja mahdollisuuksien mukaan myös toimijoiden TRACES-koulutuksesta (esim. virkaeläinlääkäreiden osallistuminen Eviran järjestämään TRACES-koulutukseen).

Jos kunnaneläinlääkärillä ei ole mahdollisuutta itse käyttää TRACES-järjestelmää, hän voi pyytää läänineläinlääkäriä viemään tarkastuksen tuloksen järjestelmään puolestaan. Kunnaneläinlääkäreiden on suositeltavaa käyttää TRACES-järjestelmää oman alueen tapahtumien seuraamiseen. Päävastuu alueen TRACES-todistusten seuraamisessa on aluehallintovirastolla.

Aluehallintovirasto suunnittelee menettelytavat ja valmiudet tilanteissa, joissa saapuva erä ei täytä tuonnin ehtoja. Aluehallintovirasto suunnittelee alueellensa saapuvien yksittäisten erien terveystodistuksien sekä niistä tehtävien tarkastuksien seurannan TRACES-järjestelmässä.

Kunta suunnittelee menettelytavat ja valmiudet tilanteissa, joissa saapuva erä ei täytä tuonnin ehtoja.

Sisämarkkinavienti

Sisämarkkinaviennissä toimijan on pyydettävä valvovalta kunnaneläinlääkäriltä lähetettävien MMMa 1024/2013 liitteen 2 mukaisten erien tarkastamista (poikkeuksena erät, joiden vientiin liittyvät tarkastukset ja asiakirjat voi tehdä myös toimija tai muu kuin virkaeläinlääkäri).

Kunnaneläinlääkäri tarkastaa lähetysten ennen vientiä ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES-järjestelmässä (EtL 64 ja 66 §, MMMa 1024/2013 5 ja 7 §).

Jos kunnaneläinlääkäriin valvonnassa oleva laitos/pitopaikka toimittaa eläviä eläimiä, tuotteita tai raaka-aineita toiseen EU-jäsenvaltioon, josta ne viedään edelleen sellaisenaan tai jatkojalostettuna Venäjälle tai muihin Euraasian talousliiton¹ maihin, sisämarkkinaviennissä edellytetään TRACES-todistuksen lisäksi pre-export todistusta (Memorandum between the European Community and the Russian Federation on veterinary certification of animals and animal products to be exported from the EC to Russia).

Tarkastuksen yhteydessä kunnaneläinlääkäriin on hyvä varmistaa, että toimija on rekisteröitynyt kyseisen eläinlajin tai tuotteen sisämarkkinaviejäksi Eviraan. Pääsääntöisesti terveystodistuksen I-osan täyttäminen on toimijan tehtävä, kunnaneläinlääkäri kuitenkin tarkastaa ja tarvittaessa korjaa toimijan laatiman I-osan. Jos toimija ei ole rekisteröitynyt TRACES-järjestelmään, jää myös terveystodistuksen I-osan täyttäminen tarkastavan kunnaneläinlääkäriin tehtäväksi terveystodistuksen (II-osa) lisäksi. Toimija on velvollinen antamaan tarvittavat tiedot eläinlääkärille ja vastaa antamistaan tiedoista. Toimenpiteet tehdään toimijan kustannuksella. Todistuksen voi viedä TRACES-järjestelmään myös toinen virkaeläinlääkäri. Tarkastanut kunnaneläinlääkäri kuitenkin leimaa ja allekirjoittaa lähetystä seuraavan todistuksen. Muun valvonnan yhteydessä on hyvä tarkastaa, että toimija ylläpitää eläintautilain 65 § mukaisesti vientiluetteloa.

Mikäli kunnaneläinlääkäriin valvonnassa oleva laitos toimittaa eläviä eläimiä, eläimistä saatavia tuotteita tai raaka-aineita toiseen EU-jäsenvaltioon, josta ne viedään edelleen sellaisenaan tai jatkojalostettuna Venäjälle/Euraasian talousliiton maihin, viennissä edellytetään TRACES-todistuksen lisäksi myös pre-export -todistusta. Pre-export -todistus on eläinlääkintötodistus, jolla todistetaan, että eläin/tuote/raaka-aine täyttää Venäjän/Euraasian talousliiton vaatimukset. Pre-export -todistuksia käytetään ainoastaan EU:n sisämarkkinakaupassa, ei elävien eläinten/tuotteiden/raaka-aineiden Suomen sisäisissä siirroissa tai viennissä suoraan Suomesta EU:n ulkopuolelle. Todistusmalleista on sovittu EU-komission ja Venäjän/Euraasian talousliiton kesken. Lopullinen Venäjän/Euraasian talousliiton -viennin eläinlääkintötodistus myönnetään Suomessa myönnetyn pre-export-todistuksen pohjalta siinä jäsenvaltiossa, josta lopullinen vienti Euraasian talousliittoon tapahtuu. Pre-export –todistusmallit löytyvät Evira.fi –sivuilta hakusanalla ”pre-export”.

Rekisteröityjen hevosten terveystodistusta ei välttämättä tarvitse laatia TRACES -järjestelmässä, mutta TRACES-järjestelmän käyttö on suositeltavaa. Rekisteröity hevonen ei tietyin ehdoin tarvitse terveystodistusta kilpamatkoilla Pohjoismaissa.

Virkaeläinlääkärit seuraavat mahdollista eristä vastaanottajamaassa saatavaa palautetta ja reagoivat siihen. Esim. TRACES-terveystodistuksen valvonta eli III-osion täyttö TRACES-järjestelmän kautta.

11.2 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Suomesta voidaan viedä EU:n ulkopuolelle vain sellaisia eläviä eläimiä tai eläimistä saatavia tuotteita, joiden alkuperästä voidaan riittävällä tavalla varmistua. Lisäksi elävien eläinten ja tuotteiden on oltava siten merkittyjä, että ne voidaan tunnistaa. Niiden eläinten ja tuotteiden, joiden viennille EU:n ulkopuolelle on EU-lainsäädännössä asetettu eläintautien vastustamiseen liittyviä vaatimuksia, on lisäksi täytettävä nämä vaatimukset. Viejiltä edellytetään rekisteröitymistä Eviran ylläpitämään viejärekisteriin.

Toimija vastaa edellä mainittujen vaatimusten täytymisestä sekä kohdemaan asettamien tuontivaatimusten selvittämisestä ja täytymisestä. Jos vientierä kuljetetaan kohdemaahan muun kuin EU-jäsenvaltion kautta, toimija vastaa myös kauttakulkua koskevien vaatimusten selvittämisestä ja täytymisestä.

¹ Euraasian talousliiton maat: Armenia, Kazakstan, Kirgisia, Valko-Venäjä ja Venäjä

Myös eläinten kuljettamista koskevia säännöksiä on noudatettava.

Virallisia eläinlääkintötodistuksia voivat vientiin myöntää ainoastaan kunnaneläinlääkärit, Eviran tarkastuseläinlääkärit ja poroteurastamoja valvovat aluehallintoviraston tarkastuseläinlääkärit.

(EtL 10 luku, 84-85 § ja MMMa 832/2013)

Ennen eläinlääkintötodistuksen myöntämistä on varmistettava, että viejä on rekisteröitynyt kyseisen eläinlajin tai tuotteen viejäksi Eviran ylläpitämään viejärekisteriin pyytämällä viejältä nähtäväksi tosine tämän rekisteriin jättämästä ilmoituksesta. Rekisteröitymisvelvoitteeseen sisältyy joitakin poikkeuksia. Lisätietoja Eviran viejärekisteristä: viejärekisterisivu löytyy Evira.fi -sivuilta hakutoiminnon avulla kirjoittamalla hakusanakenttään "viejärekisteri". Vain kunnaneläinlääkärit, Eviran tarkastuseläinlääkärit ja poroteurastamoja valvovat aluehallintoviraston tarkastuseläinlääkärit voivat myöntää virallisia eläinlääkintötodistuksia eläimille ja eläimistä saaduille tuotteille EU:n ulkopuoliseen vientiin. Venäjän/Euraasian talousliiton ja Kiinaan -viennissä edellytetään lisäksi, että todistuksia myöntävät virkaeläinlääkärit ovat osallistuneet Eviran järjestämiin vientikoulutuksiin.

Jos vietävien elävien eläinten (pois lukien lemmikit) tai tuotteiden viennistä on tehty sopimus kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä on noudatettava tätä sopimusta ja viennissä on käytettävä eläinlääkintötodistusta, joka sisältää sopimuksessa todistukseen merkittäväksi sovitut tiedot. Vientiin ei ole mahdollista myöntää muita vastaavalle tuotteelle vastaavaan kohdemaan laadittuja, sopimuksen ulkopuolisia eläinlääkintötodistuksia. Sopimuksiin perustuvat mallit ovat nähtävissä Evira.fi -sivuilla.

Mikäli edellä mainitun mukaista viennin sopimusta ei ole, viejän velvollisuus on selvittää kohdemaan asettamat tuonnin edellytykset. Viejä ohjeistetaan kääntymään asiassa esim. kohdemaassa toimivan tuojan puoleen tai kohdemaan suurlähetystöön Suomessa. Viejää voi pyytää toimittamaan esim. kopion kohdemaassa sijaitsevan tuojan tuontiluvasta, jota useissa maissa edellytetään tuojalta ennen kuin tuonti Suomesta voi alkaa. Tuontiluvassa ilmoitetaan yleensä ehdot, joilla eläimiä tai tuotteita voidaan saattaa kohdemaan markkinoille. Viejää pyydetään toimittamaan ehdot Eviraan (vienti.elaintuotteet[at]evira.fi), mikäli viejä haluaa, että Evira laatii ehtojen pohjalta viennissä käytettävän virallisen todistusmallin. Lemmikkejä vietäessä todistusmallia ei tarvitse pyytää tai tilata Evirasta, vaan eläinlääkäri voi laatia todistuksen viejän selvittämien ehtojen pohjalta.

Vain kunnaneläinlääkärit, Eviran tarkastuseläinlääkärit ja poroteurastamoja valvovat läänin aluehallintoviraston tarkastuseläinlääkärit voivat tilata Evirasta turvapaperille painettuja virallisia eläinlääkintötodistuksia. Virkaeläinlääkäriin on pidettävä kirjaa myöntämistään ja mitätöimistään eläinlääkintötodistuksista.

Venäjän/Euraasian talousliiton lisäksi EU-tasolla on neuvoteltu harmonisoiduista vientiehdoista mm. USA:n ja Kanadan kanssa. Jos vietävälle tuotteelle tai eläimelle löytyy EU/kohdemaan sopima todistusmalli TRACES -järjestelmästä (mm. Kanada, Chile, Uusi-Seelanti, Meksiko), vientitodistus on laadittava TRACES-järjestelmässä. Erää seuraa kuitenkin myös alkuperäinen, eläinlääkäriin leimaama ja allekirjoittama TRACES-järjestelmästä tulostettu todistus.

Mikäli Suomesta EU:n ulkopuolelle lähtevät elävät eläimet tai eläimistä saatavat tuotteet, sen jälkeen kun niille on myönnetty Suomesta kohdemaan edellyttämän mallin mukainen eläinlääkintötodistus, kulkevat toisen EU-jäsenvaltion kautta, erän siirtokelpoisuus EU-sisämarkkinoilla on osoitettava virallisella EU-sisämarkkinan terveystodistuksella. Toiseen jäsenvaltioon kauttakulkuna toimitettavia eläimiä, alkioita ja sulusoluja koskevat viralliset EU-sisämarkkinan terveystodistukset on laadittava ja lähetettävä TRACES-tietojärjestelmää käyttäen.

11.3 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Evira huolehtii eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen järjestämisestä sekä ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanoa ja noudattamista. Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen suorittaa Elintarviketurvallisuusviraston palveluksessa oleva tai tähän tehtävään valtuuttama rajaeläinlääkäri. (Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta 1192/1996, 8 a §)

Sellaiset Suomeen tuotavat tai Suomen alueen kautta kuljetettavat eläimet ja tavarat, joille ei tehdä eläinlääkinnällistä rajatarkastusta, tarkastetaan tullitoimipaikassa. Tarkastuksen suorittavat tulliviranomaiset osana muuta tullivalvontaa. Rajaeläinlääkäri antaa tulliviranomaisen pyynnöstä virka-apua tarkastuksen suorittamisessa. (Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta 1192/1996, 10 §)

Ei-kaupallisina siirtoina matkustajan mukana Suomeen saapuville lemmikeille suoritettavista tarkastustoimenpiteistä vastaava toimivaltainen viranomaisena Suomessa on tullilaitos. (MMMa 402/211)

Evira voi määrätä sellaisen eläimen tai tavarat, joka on tuotu maahan ja jonka osalta havaitaan tai on syytä epäillä olevan eläintautien leviämisen vaaraa, vietäväksi maasta, asetettavaksi eristykseen tai karanteeniin, käytettäväksi tai käsiteltäväksi Eviran hyväksymällä tavalla taikka lopetettavaksi tai hävitettäväksi. Samaa menettelyä sovelletaan myös mainitulla tavalla maahan tuodun eläimen jälkeläisiin, alkioihin, sukusoluihin sekä eläimestä saataviin tuotteisiin. Jos eläimen tai tavarat todetaan aiheuttavan tai sen osalta on syytä epäillä aiheutuvan eläintautilain nojalla määritettyjen vastustettavien eläintautien leviämisen vaaraa, on aluehallintoviraston ja kunnaneläinlääkäriin ryhdyttävä asiassa annettujen säännösten ja Eviran määräysten mukaisesti eläintautilain mukaisiin toimenpiteisiin taudin leviämisen estämiseksi. (Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta 1192/1996, 18 §)

EU:n ulkopuolisista kolmansista maista tuotavat elävät eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta ja eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta tuojalle jää todisteeksi yleinen eläinlääkinnällinen tuloasiakirja eli CVED-todistus. Poikkeuksena ei-kaupallisina siirtoina matkustajan mukana kulkevat lemmikkieläimet saapuvat Tullin hyväksytyjen saapumispaikkojen kautta. Tuodut erät eivät yleensä aiheuta toimenpiteitä alue- tai paikallistasolla. Joissakin tapauksissa tuonnin salliminen edellyttää erityistä jälkivalvontaa määräpaikassa. Tämä koskee tiettyjä TRACES-järjestelmässä kanavoituja sivutuotteita sekä tuontiluvalla Suomeen tuotavia tutkimusnäytteitä.

Paikallinen valvova viranomaisena eli kunnaneläinlääkäri saa tiedon EU:n ulkopuolisista maista tuotavista määräpaikassa erityisesti valvottavista eläin- ja tuote-eristä TRACES-järjestelmän välityksellä. Kunnaneläinlääkäri suorittaa saamansa tiedon perusteella tarvittavat toimenpiteet, kuten kanavoinnin kuittauksen 15 päivän sisällä tuotteen saapumisesta. Tarvittaessa tulevat kyseeseen erän tarkastus määräpaikassa, eristys, näytteenotto tai muut lainsäädännön vaatimukset eläintautien leviämisen estämiseksi.

Evira myöntää tutkimusnäytteille ja diagnostisille näytteille tuontilupia, jotka toimitetaan tiedoksi toimijaa valvovalle kunnaneläinlääkärille. Näytteet ovat vapautettuja eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta, mutta toimituksesta suoraan määränpäähän on varmistettava. Toimijan, joka käyttää sivutuotteita tai niistä johdettuja tuotteita tutkimustarkoituksiin tulee rekisteröityä Eviraan ja toimijan tulee ilmoittaa jokaisen erän saapumisesta valvovalle kunnaneläinlääkärille ja Eviraan. Ensimmäiseen sivutuoteluokkaan kuuluville sivutuotteille tulee lisäksi saada lupa käyttöön kunnaneläinlääkäriltä. Käytännössä luvan myöntäminen voidaan toteuttaa sähköpostikuittauksella tuontiluvassa esitetyllä menettelyllä.

Evira tekee mahdolliset hallintopäätökset eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain perusteella tilanteessa, jossa lemmikkieläin on päässyt Tullin tai eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen ohi laittomasti Suomeen. Usein puutteet todetaan esim. eläinlääkäriin vastaanotolla ja yleensä eläimen asiakirjojen tai tunnistuksen ei todeta täyttävän lemmikkiasetuksen (EU 576/2013) ja tuontitapauksissa lisäksi lain eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta ja komission päätöksen 2013/519/EU asettamia vaatimuksia. Kunnaneläinlääkäriin tulee epäillessä laitonta tuontia tehdä lemmikille eläintautilain 90 § mukainen tarkastus käyttäen Eviran lomaketta ja noudattaen aluehallintoviraston ohjeita laskutuksesta.

Jos tuonnin tai ei-kaupallisen siirron ehdot eivät täyty, ovat vaihtoehdot eläimen palautus alkuperämaahan, aluehallintoviraston hyväksymä karanteeni tai lopetus. Eläin palautetaan siihen maahan, josta se on lähetetty Suomeen ja poistumisesta täytyy saada todisteeksi Suomen Tullin todistus. Jos lähtömaa on jokin muu maa kuin Venäjä, on palautus käytännössä mahdollista ainoastaan suoralla lennolla Helsinki-Vantaan lentoasemalta.

Hallinnollisten seuraamusten käyttäminen tai niiden poisjääminen ei estä mahdollisia rikosoikeudellisia seuraamuksia rajatarkastuslain nojalla. Laittomasti eläimiä tuonut henkilö voi saada toiminnastaan seuraamuksia riippumatta siitä onko Evira määrännyt eläintä lopetettavaksi tai palautettavaksi. Rikosoikeudelliset seuraamukset rajatarkastuslain rikkomisesta ovat mahdollisia myös silloin, kun aluehallintovirasto on tehnyt hallintopäätöksen eläintautilain perusteella.

Jos eläimellä on tarttuvien tautien oireita, aluehallintovirasto arvioi, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily. Tällöin toimenpiteet tehdään eläintautilain mukaisesti.

Aluehallintovirasto neuvoo TRACES-ilmoitusten käsittelyssä ja toimenpiteissä ilmoitusten johdosta. Lisäksi aluehallintovirastossa suunnitellaan menettelytavat sellaisten tuontierien suhteen, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä, tai jos epäillään, että erä on tuotu maahan laittomasti.

Kunta käsittelee TRACES-ilmoitukset ja suorittaa paikallistason toimenpiteet ilmoitusten johdosta, kun se saa TRACES-järjestelmästä tai sähköpostitse tiedon, että paikkakunnalle saapuu kolmansista maista eläin- tai tuote-eriä tai tutkimus- tai diagnostisia näytteitä. Kunta suorittaa paikallistason toimenpiteet niissä tapauksissa, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai jos epäillään, että eläin- tai tuote-erä on tuotu maahan laittomasti.

12 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Voimassa olevan eläinten suojelua koskevan lainsäädännön noudattamista valvotaan eläinsuojelutarkastuksissa. Jos tarkastuksessa havaitaan, että eläinten suojelusta annettuja säädöksiä on rikottu, eläinsuojeluviranomainen ryhtyy lainsäädännön edellyttämiin pakkokeinoihin. (Eläinsuojelulaki 247/1996 (EsL) 4 luku; Laki eläinten kuljetuksesta 1429/2006 (EkL) 8 luku)

Jos eläinsuojeluviranomaisella on syytä epäillä, että eläinsuojelulainsäädäntöä on rikottu ja kun hän tekee eläinsuojelupäätöksen, hän on velvollinen tekemään asiasta ilmoituksen poliisille. (EsL 63 §)

Kunnaneläinlääkäri, poliisi ja terveystarkastaja valvovat eläinsuojelulainsäädännön noudattamista kunnan alueella. Valvontaviranomaisia ovat lisäksi tarkastuseläinlääkäri ja lihantarkastaja teurastamon alueella ja rajaeläinlääkäri toimialueellaan. Läänineläinlääkärit tekevät otantaan perustuvat eläinsuojelutarkastukset ja täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin tarkastukset sekä osallistuvat tarvittaessa hankalien eläinsuojelutapausten hoitoon alueellaan. Aluehallintovirasto voi käyttää luvanvaraisen toiminnan valvonnassa apunaan kunnaneläinlääkäreitä. Lisäksi aluehallintovirasto voi myöntää oikeuden eläinsuojeluvälvojalta tehdä eläinsuojelutarkastuksia muissa kuin kotirauhan piirissä olevissa eläinten pitopaikoissa. Eläinten suojelua kuljetusten aikana valvovat kunnaneläinlääkäri, poliisi ja aluehallintovirasto sekä tarkastus- ja rajaeläinlääkäri omilla toimialueillaan.

Aluehallintovirasto varmistaa, että eläinsuojelusäädösten vastaista menettelyä havaittaessa ryhdytään tarvittaviin pakkokeinoihin. Aluehallintovirasto seuraa, että eläinsuojelusäädösten rikkomisesta ilmoitetaan poliisille. Aluehallintovirasto varautuu eläinsuojelulain 43 §:n mukaisen uhkasakkomenettelyn hoitoon tarvittaessa. Aluehallintovirasto suunnittelee kuinka ja millaisissa tapauksissa tehdään vaikeiden eläinsuojelutapausten siirto kunnalta aluehallintoviraston hoidettavaksi.

Kunta varmistaa, että eläinsuojelusäädösten vastaista menettelyä havaittaessa ryhdytään tarvittaviin pakkokeinoihin. Annettujen määräysten ja valvontojen loppuunsaattaminen pitää varmistaa sekä huolehtia eläinsuojelusäädösten rikkomisen ilmoittamisesta poliisille.

Aluehallintovirasto suunnittelee eläinten hyvinvoinnin valvonnan toimeenpanon ja ohjauksen.

Kunta suunnittelee epäilyyn perustuvan sekä luvan- ja ilmoituksenvaraisten kohteiden eläinsuojeluvälvonnan ottaen huomioon aluehallintoviraston suunnitelman ja ohjauksen. Erikseen on suunniteltava kuinka varmistetaan eläinten hyvinvointi eläinsuojelulain 44 §:n mukaisissa kiiretoimenpiteissä mm. selvittämällä yhteistyötahot tapausten hoitamiseksi.

12.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Epäiltäessä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinsuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten tai lopetusasetuksen vastaisella tavalla, aluehallintovirastolla, kunnaneläinlääkäriellä, kunnan terveydensuojeluvälvontaa hoitavalla viranhaltijalla, poliisilla sekä aluehallintoviraston valtuuttamalla eläinsuojeluvälvojalta on oikeus tarkastuksen tekemiseen. Tarkastuksen tekijällä on oikeus päästä kaikkiin tiloihin, joissa eläimiä pidetään. Eläinsuojelutarkastuksen suorittajalla on oikeus tarvittaessa ottaa korvaukset tarkastusta varten tarvittavia näytteitä. Käynnillä tarkastetaan paitsi itse eläimet ja eläinten pitopaikka ja pitopaikan olosuhteet, myös eläimiä varten tarkoitettu ruoka ja juoma sekä välineet ja varusteet. Käynnillä voidaan tarkastaa myös luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan edellyttämä eläinluettelo, tuotantoeläimiä koskeva kirjanpito sekä lopetusasetuksessa edellytetyt asiakirjat. (EsL 39 §)

Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten määrä on lisääntynyt viime vuosina ja tarkastuksia tehdään vuosittain yli 6000 kpl. Epäilyyn perustuvan eläinsuojelutarkastuksen tekee useimmiten kunnan virkaeläinlääkäri. Paikallisen eläinsuojeluviranomaisen pyynnöstä vastuu tarkastuksen ja päätöksen tekemisestä vaikeimpien eläinsuojelutehtävien osalta voidaan kuitenkin siirtää kunnalta läänineläinlääkärielle. Kunta voi pyytää tapauksen siirtoa aluehallintovirastolle esimerkiksi tilanteessa, jossa toimija ei ole noudattanut hänelle toistuvasti annettuja kieltoja tai määräyksiä, ja kieltoa tai määräystä on tarvetta tehostaa uhkasakolla tai teettämisuhalla. Kunta voi pyytää tapauksen siirtoa

aluehallintovirastolle myös esimerkiksi tilanteessa, jossa tarkastuskohteessa on useita eläimiä, joiden osalta on tarve ryhtyä eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Aluehallintovirasto suunnittelee millä kriteereillä vaikeat eläinsuojelutapaukset siirretään kunnista aluehallintovirastolle. Vaikeimpien eläinsuojelutehtävien hoitoon ottamisen kriteerien pitää olla aluehallintovirastoilla yhteneväiset.

12.2 Tiloilla tehtävät otantaan perustuvat eläinsuojelutarkastukset

Evira ja aluehallintovirasto voivat eläinsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten taikka lopetusasetuksen noudattamisen valvomiseksi tai Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi tai EY:n oikeusjärjestyksen niin edellyttäessä määrätä virkaeläinlääkärit tekemään selvityksiä ja tutkimuksia sellaisissa eläintenpitoyksiköissä, joissa eläimiä pidetään elinkeinonharjoittamisen tarkoituksessa. (EsL 48 §)

Eläinten hyvinvointia koskevien direktiivien ja asetusten noudattamisen valvomiseksi eläintenpitoyksiköihin tehdään mm. otantaan perustuvia eläinsuojelutarkastuksia. Tavoitteena on tarkastaa vuosittain edustava määrä kaikista nauta-, sika-, lammas- ja vuohitiloista sekä anka-, hanhi- ja broileritiloista. Lisäksi tarkastetaan edustava määrä munivien kanojen pitoyksiköistä sekä turkistarhoista, eli yhteensä noin 700 tilaa. Osa tarkastettavista tiloista valitaan satunnaisotannalla tilarekisteristä, osa valitaan riskiin perustuen. Aluehallintovirastojen läänineläinlääkärit tekevät tarkastukset. Aluehallintoviraston on kirjattava tehdyt tarkastukset ja eläinsuojelupäätökset tietojärjestelmään tarkastusvuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä.

Aluehallintovirasto suunnittelee otantaan perustuvat eläinsuojelutarkastukset siten, että aluehallintovirastolle asetettu valvontavelvoite täyttyy.

12.3 Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta

Tarkastuksia voidaan tehdä myös ilman epäilyä eläinsuojelulainsäädännön rikkomisesta sellaisiin paikkoihin tai toimintaan, joka edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitetun luvan hakemista aluehallintovirastolta tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinlaitokset, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat, lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat sekä paikat joissa harjoitetaan eläinten lopetustoimintaa. Ilman epäilyä tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin. (EsL 39 §) Aluehallintovirastot myöntävät lisäksi teurastukseen tai turkiseläinten lopetukseen liittyviä toimia suorittaville henkilöille lopetusasetuksen (Neuvoston asetus (EY) N:o 1099/2009 eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä) 21 artiklan mukaiset kelpoisuustodistukset. (EsL 35 §).

Luvan- ja ilmoituksenvaraista toimintaa on valvottava säännöllisesti. Tavoitteena on tarkastaa toiminta vuosittain. Tavoitteesta voidaan poiketa, mikäli luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonnasta on tehty riskinarviointi aluehallintoviraston hyväksymien riskinarviointiperusteiden mukaisesti. Tällöin valvontasuunnitelmassa kuvataan riskinarviointi ja kohteiden tarkastustiheys suunnitellaan riskinarviointiin perustuen. Kaikki kohteet ja tehdyt tarkastukset kirjataan aluehallintovirastoissa Elitejärjestelmään. Tulevaisuudessa Eliten korvaa Elvi, joka on myös kunnaneläinlääkäreiden käytössä.

Aluehallintovirasto suunnittelee alueensa luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan tiedonhallinnan sekä sen, miten kohteiden lupamenettely toteutetaan, ja miten ilmoitukset käsitellään. Aluehallintovirasto ilmoittaa kunnille näiden alueella sijaitsevat luvan- ja ilmoituksenvaraiset kohteet sekä toiminnassa tapahtuneet muutokset.

Kunnat ylläpitävät tietoa alueellaan sijaitsevasta luvan- ja ilmoituksenvaraisesta toiminnasta. Kunta suunnittelee alueensa luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonnan. Suunnitelmassa kuvataan riskinarviointi, mikäli kohteita ei tarkasteta vuosittain.

12.4 Eläinsuojeluvalvojat

Aluehallintovirasto voi myöntää oikeuden eläinsuojeluvalvojana suorittaa tarkastuksia sille, jolla on koulutuksen tai käytännön kokemuksen kautta hankittu riittävä perehtyneisyys tarkastuksen kohteena olevaan eläinlajiin ja sen pidolle asetettaviin eläinsuojeluvaatimuksiin ja joka on suorittanut Elintarviketurvallisuusviraston järjestämän eläinsuojelutarkastuksen tekemistä koskevan eläinsuojeluvalvoajakurssin. (EsL 38 §)

Aluehallintovirastojen valtuuttamat eläinsuojeluvalvojat voivat suorittaa epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia sekä luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuvia tarkastuksia. Aluehallintoviraston valtuuttamalla eläinsuojeluvalvojalla on oikeus tehdä eläinsuojelutarkastuksia muissa kuin kotirauhan piirissä olevissa eläinten pitopaikoissa. Kotirauhan piiriin kohdistuvassa tarkastuksessa eläinsuojeluvalvoja voi kuitenkin tarkastusoikeutensa rajoissa tarvittaessa avustaa viranomaista. Jos eläinsuojeluvalvoja havaitsee eläintenpidossa sellaisia epäkohtia, jotka edellyttävät kieltoja, määräyksiä tai eläinsuojelulain mukaisia kiireellisiä toimenpiteitä, eläinsuojeluvalvojan on otettava yhteyttä eläinsuojeluviranomaisiin.

Aluehallintovirasto kirjaa suunnitelmaansa alueellaan toimivien eläinsuojeluvalvojen määrän. Suunnitelmaan kirjataan lisäksi millä perusteilla eläinsuojeluvalvojat valtuutetaan ja miten aluehallintovirasto ohjaa ja johtaa eläinsuojeluvalvojen työtä, ja miten eläinsuojeluvalvojat raportoivat tekemänsä tarkastukset aluehallintovirastolle. Valtakunnallista raportointia varten AVI ilmoittaa vuosittain Eviraan tiedot valtuuttamiensa eläinsuojeluvalvojen yksin ja yhdessä muiden valvontaviranomaisten kanssa tekemistä tarkastuksista. Aluehallintovirasto ilmoittaa kunnille näiden alueella toimivat eläinsuojeluvalvojat.

12.5 Eläinkuljetukset

Aluehallintovirastot myöntävät hakemuksesta kaupallisen toiminnan yhteydessä tapahtuvia kuljetuksia suorittaville henkilöille ja yrityksille eläinkuljettajaluvat ja niihin liittyvät kuljetusvälineen hyväksymistodistukset sekä kuljettajan ja hoitajan pätevyystodistukset. (EKL 5 luku, eläinkuljetusasetus artiklat 6-7 ja 10-11)

Jos on aihetta epäillä, että eläintä kuljetetaan eläinkuljetussäädösten vastaisella tavalla, poliisilla, kunnaneläinlääkärillä, aluehallintovirastolla, rajaeläinlääkärillä ja tarkastuseläinlääkärillä on oikeus tarkastaa eläinkuljetus. Poliisi saa tarkastaa eläinkuljetuksen myös ilman epäilyä säädösten rikkomisesta, samoin rajaeläinlääkäri ja tarkastuseläinlääkäri toimialueillaan. Eläinkuljetusta tarkastettaessa on viranomaisella oikeus tarkastaa eläimet, kuljetuskalusto, ravinto, juotava, varusteet ja välineet sekä asiakirjat. (EKL 28 §)

Evira ja aluehallintovirasto voivat määrätä virkaeläinlääkärit tekemään erityisiä tarkastuksia eläinkuljetuksissa. (EKL 29 §)

Kunnaneläinlääkärit ja aluehallintovirastot tekevät EU:n jäsenvaltioiden välisten sekä kolmansista maista ja kolmansiin maihin suoritettavien tiettyjen eläinlajien pitkien kuljetusten reittisuunnitelmiin liittyvät tarkastukset ja muut toimenpiteet. (eläinkuljetusasetus artikla 14)

Aluehallintoviraston läänineläinlääkärit ja teurastamoiden tarkastuseläinlääkärit tekevät vuosittain eläinkuljetusasetuksen edellyttämiä eläinkuljetustarkastuksia. Näitä tarkastuksia tehdään sekä eläinten lastaus- ja purkupaikoilla että kuljetuksen aikana. Eläinkuljetuksista pyritään tarkastamaan vuosittain vähintään 2 %. Evira antaa vuosittain tarkastusmäärät ja kohdennukset aluehallintovirastoille ja tarkastuseläinlääkäreille. Kunnaneläinlääkärit tekevät reittisuunnitelmiin liittyviä hyväksymisiä ja eläinten kuljetuskuntoisuuden varmistuksia.

Aluehallintovirasto suunnittelee menettelyt eläinkuljettajaluvan sekä hyväksymis- ja pätevyystodistusten myöntämisessä.

Aluehallintovirasto suunnittelee eläinkuljetusten valvonnan. Valvontasuunnitelmasta on käytävä ilmi muun muassa kuinka paljon eläinkuljetusten valvontaa tehdään ja miten valvontaa kohdennetaan sekä miten reittisuunnitelmien valvonta hoidetaan.

Kunta suunnittelee, miten reittisuunnitelmiin liittyvät tarkastukset ja muut toimenpiteet hoidetaan.

12.6 Teurastamot

Aluehallintovirastot myöntävät hakemuksesta teurastukseen liittyviä toimia suorittaville henkilöille lopetusasetuksen 21 artiklan mukaiset kelpoisuustodistukset. Tarkastuseläinlääkärit myöntävät hakemuksesta teurastukseen liittyviä toimia suorittaville henkilöille lopetusasetuksen 21 artiklan mukaiset väliaikaiset kelpoisuustodistukset. (EsL 35, 37 §)

Evira ja aluehallintovirasto voivat määrätä virkaeläinlääkärit tekemään selvityksiä ja tutkimuksia teurastamoissa ja poroteurastamoissa. (EsL 48 §)

Tarkastuseläinlääkäri ja lihantarkastajalla on oikeus tarkastusten tekemiseen teurastamossa sekä niiden alueella ilman epäilyä eläinsuojelusäädösten vastaisesta toiminnasta. (EsL 39 §)

Jos tarkastuseläinlääkäri epäilee, että eläinsuojelulainsäädäntöä on rikottu teuraseläimiä toimittavassa eläintenpitoyksikössä, hänen on ilmoitettava asiasta tilan hoitavalle eläinlääkärille, tuottajalle sekä sen alueen aluehallintovirastolle, jonka toimialueella eläintenpitoyksikkö sijaitsee. Näin läänineläinlääkäri voi määrätä paikallisen kunnaneläinlääkärin suorittamaan tarkastuksen kyseiseen pitopaikkaan. (EsL 41 §; Asetus (EY) 854/2004, Liite I)

Teurastamoiden ja pienteurastamoiden tarkastuseläinlääkärit ovat pääasiassa Eviran palveluksessa. Muutaman pienteurastamon valvonnasta Eviralla on sopimus kunnan kanssa. Tarkastuseläinlääkäriellä on oikeus tarkastaa myös teurastamolle saapuvat eläinkuljetukset. AVI vastaa eläinsuojelulainsäädännön alueellisesta ohjauksesta myös teurastamoissa.

Aluehallintovirasto suunnittelee teurastamoiden eläinsuojeluvalvonnan ohjauksen ja toiminnan silloin, kun tarkastuseläinlääkäri tekee ilmoituksen mahdollisista eläinsuojeluongelmista eläinten pitopaikassa.

12.7 Koe-eläintoiminnan valvonta

Koe-eläintoimintaa säätelee tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annettu laki (497/2013).

Koe-eläintoiminnan lupahallinnosta sekä valvonnasta vastaavat Etelä-Suomen sekä Itä-Suomen aluehallintovirastot. Eviralla ei ole ohjaus- tai valvontatehtävää koe-eläintoiminnassa.

Aluehallintovirasto suunnittelee koe-eläintoimintaan liittyvät lupa- ja valvontamenettelyt sekä tietojen tallentamisen Elite-järjestelmään.

13 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Uusi sivutuotelaki tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2015. Lain mukaan Evira laatii vuosittain valtakunnallisen valvontasuunnitelman sivutuotevalvonnan järjestämiseksi. AVI ohjaa suunnitelman toteuttamista alueellaan.

13.1 Sivutuotelaitosten valvonta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EU) N:o 142/2011 edellyttävät, että sivutuotteita käytävillä, käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla ja toimijoilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti. Valvontaviranomaiset määrätään sivutuotelaissa 517/2015. Kunnaneläinlääkärit valvovat Eviran vuosittaisen valvontasuunnitelman mukaisesti hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita sekä osaa Eviran hyväksymistä tai rekisteröimistä laitoksista. AVEilla ei ole valvonnan toimeenpanotehtäviä, vaan ne ohjaavat valvontasuunnitelman toteutumista alueellaan. (Sivutuotelaki 517/2015, 6 luku ja 49 §)

Kunnaneläinlääkäri hyväksyy toimialueellaan sivutuoteasetuksen mukaiset polttolaitokset, rinnakkaispolttolaitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitettu hävittää polttamalla tai hyväksytylle kaatopaikalle toimittamalla ja väliasteenlaitokset, joissa varastoidaan tai esim. suolataan, jäädytetään tai lajitellaan käsittelemättömiä sivutuotteita.

Kunnaneläinlääkäri rekisteröi tekniset laitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitettu tekniseen käyttöön, tilarehustamot, keräyskeskukset silloin, kuin ne eivät sijaitse teurastamon yhteydessä sekä toimijat, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin. Hyväksyntä- ja rekisteröintipäätökset on ilmoitettava välittömästi aluehallintovirastoon ja Eviraan. Eviran nettisivuilla ylläpidettävältä hyväksytyjen ja rekisteröityjen sivutuotealanlaitosten listalta on nähtävissä ajantasainen luettelo laitoksista ja niiden sijainnista.

Kunnaneläinlääkäri valvoo hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita. Kunnaneläinlääkäri valvoo myös Eviran hyväksymiä ja rekisteröimiä laitoksia, kuten käsittelylaitoksia, lemmikkieläinten ruokia valmistavia laitoksia ja rehusekoittamoita. Tarkastukset on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan tekemään ennalta ilmoittamatta.

Evira määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassa kunkin laitostyyppin osalta riskinarviointiin perustuen ne laitokset nimeltä, jotka Eviran ja kunnaneläinlääkäriin on vuoden aikana vähintään tarkastettava. Valvonnan teema ja painopiste voi vaihdella vuosittain. Mikäli valvontavuoden aikana todetaan tarkastuksen tarve jollakin suunnitelman ulkopuolisella laitoksella, tarkastus tehdään suunniteltujen tarkastusten lisäksi. Kunnaneläinlääkärit toimittavat valvontaan liittyvät tarkastuskertomukset mahdollisimman nopeasti tarkastuksen jälkeen tiedoksi AVI:n ja Eviran lannoite- ja sivutuotejaostoon. Mikäli tarkastuksella todettua puutetta ei saada poistettua kehotuksilla ja joudutaan käyttämään sivutuotelain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja, pakkokeinopäätökset toimitetaan AVI:n ja Eviraan.

AVI:en tehtävä on kouluttaa, neuvoa ja välittää tietoa alueensa kunnaneläinlääkäreille sivutuotevalvontaan liittyvissä kysymyksissä. Tarvittaessa AVI:sta voidaan olla mukana kunnaneläinlääkäriin tekemillä valvontakäynneillä. Kaiken kaikkiaan AVI:n rooli on huolehtia, että sivutuotelainsäädäntöä noudatetaan sen toimialueella valvontasuunnitelman mukaisesti. Yhteenvedo toteutuneesta laitosvalvonnasta ja pakkokeinojen käytöstä toimitetaan Eviraan valvontavuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä VASU-raportointina.

Aluehallintovirasto ohjaa ja seuraa kuntien sivutuotevalvonnan toteutumista valvontasuunnitelman mukaan sekä todettujen puutteiden korjaustoimenpiteiden varmistamista ja hallinnollisten pakkokeinojen käyttöä. Yhteenvedo toteutuneesta valvonnasta ja käytetyistä pakkokeinoista toimitetaan Eviraan valvontavuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä VASU-raportointina.

Kunta valvoo Eviran vuosittaisen valvontasuunnitelman mukaisesti hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita sekä osaa Eviran hyväksymistä laitoksista. Tiedot hyväksytyistä ja rekisteröidyistä laitoksista, tehdyistä tarkastuksista laaditut tarkastuskertomukset sekä mahdolliset pakkokeinopäätökset toimitetaan AVlin ja Eviraan mahdollisimman nopeasti.

13.2 Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta

Kunnaneläinlääkärit valvovat toimijoita, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin kuten luonnonvaraisena elävien eläinten ruokintaan sekä turkistarhojen lajinsisäistä käyttöä. Kunnaneläinlääkärit valvovat myös tiloilla itsestään kuolleiden ja lopetettujen tuotantoeläinten hävitystapoja. Aluehallintovirasto ohjaa ja seuraa kuntien sivutuotevalvonnan toteutumista. (Sivutuotelaki 6 § ja 6 luku)

Aloitettaessa sivutuotelain mukaisen käsittelemättömien sivutuotteiden käytön luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa (haaskatoiminta), on toiminnasta tehtävä ilmoitus kunnaneläinlääkärille, jonka alueella haaskaa aiotaan pitää. Ilmoitus on tehtävä ennen haaskaruokinnan aloittamista ja se tehdään kirjallisesti. Haaskapaikan tiedot viedään haaskarekisteriin (Eläintunnistusjärjestelmästä annettu laki 238/2010). Sivutuotelain nojalla annetun asetuksen MMMa 783/2015 mukaan on sivutuotteita luonnonvaraisten eläinten ruokintaan käyttävän toimijan ilmoitettava kuukausittain haaskaruokintapaikkaan toimitettujen sivutuotteiden määrä. Tiedot on ilmoitettava sekä sille kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueelta sivutuotteet kerätään että sille kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueella sivutuotteet käytetään. Toimijan on pidettävä kirjaa sivutuotteiden käytöstä haaskaruokinnassa. Kirjanpito tarkastetaan haaskatoiminnan tarkastuksella.

Evira määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassaan haaskatoiminnan tarkastusten tekoperusteet, mutta kunnaneläinlääkärit määrittelevät itse vuosittain tarkastettavat kohteet.

Suomessa lähes kaikki turkistilat, joilla on kettuja ja/tai supeja, käyttävät Suomelle annettua lajinsisäisen käytön poikkeusta. Lajinsisäisellä käytöllä tarkoitetaan sitä kun nahkottujen kettujen ruhot käsitellään luokan 2 käsittelylaitoksessa ja sen jälkeen massa käytetään kettujen ruokinnassa. Samoin supien nahkontaruhoista saatua massaa hyödynnetään supien rehussa. Tilat, joilla on vain kettuja, eivät voi itse keittää ruhoja rehussa käytettäväksi. Sama koskee supeja.

Turkistarhojen tulee olla rekisteröityneenä eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin. Rekisterissä tulee olla merkintä myös lajinsisäisestä käytöstä. Lajinsisäinen käyttö on sallittua vain rekisteröidyillä tiloilla.

Valvonta tehdään muun tilalla tapahtuvan valvonnan yhteydessä. Kunnaneläinlääkärien on tilakäynneillään varmistettava, että tila on rekisteröitynyt edellä mainittuun rekisteriin ja ettei lajinsisäistä käyttöä tapahdu tiloilla, joissa se ei ole sallittua. Lisäksi tulee tilakäyntien yhteydessä tarkkailla onko tiloilla havaittavissa keskushermosto-oireista kärsiviä eläimiä. Kaikki tällaiset eläimet on lähetettävä tutkittavaksi Eviraan. Näytteeksi riittää irrotettu pää, joka ei saa olla pakastettu.

Sivutuotteiden hautaaminen

Kokonaisten märehitijöiden, sikojen, siipikarjan ja turkiseläinten raatojen, kotiteurastuksen sivutuotteiden ja tiettyjen muiden sivutuotelain mukaisten sivutuotteiden hautaaminen on sallittua ns. syrjäisillä alueilla. Kotiteurastuksen sivutuotteiden hävitykseen sovelletaan samoja keräily- ja syrjäisiä alueita kuin kokonaisten raatojen hävitykseen. Hautauksista on ilmoitettava aluehallintovirastolle tautitapauksissa. Keräilyalueilla em. sivutuotteet on käsiteltävä tai hävitettävä hyväksytyssä sivutuotelaitoksessa. (Sivutuotelaki, 3 luku)

Kunnaneläinlääkäri valvoo toimialueellaan tapahtuvaa raatojen keräilyä ja hävittämistä hautaamalla. Valvonta tehdään muun tilalla tapahtuvan valvonnan yhteydessä tai epäiltäessä väärinkäytöksiä. Keräilyalueella tehdään lisäksi kohdennettuja tarkastuksia tiloille, joilla Eviran toimittamien nautarekisteristä ja lammas- ja vuohirekisteristä ajettujen hävitystapaparaporttien perusteella raatoja

hävitetään säädösten vastaisesti. Sikojen osalta poistoilmoitukset voi kunnaneläinlääkäri itse tarkistaa sikarekisteristä. Toimijan on pidettävä kirjaa sivutuotteiden hautaamisista.

Aluehallintovirasto ohjaa ja seuraa kuntien sivutuotetoimijoiden valvonnan toteutumista sekä todettujen puutteiden korjaustoimenpiteiden varmistamista ja hallinnollisten pakkokeinojen käyttöä. Yhteenveto tehdystä valvonnasta ja käytetyistä pakkokeinoista toimitetaan Eviraan valvontavuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä VASU-raportointina.

Evira määrittelee valvontasuunnitelmassaan sivutuotetoimijoiden valvonnan tekoperusteet, mutta kunnaneläinlääkärit määrittelevät itse vuosittain tarkastettavat kohteet. Tehdyistä tarkastuksista laaditut tarkastuskertomukset ja mahdolliset pakkokeinopäätökset toimitetaan AVliin ja Eviraan mahdollisimman nopeasti.

14 Täydentävien ehtojen valvonta

Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä velvoittavat ns. täydentävät ehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja tiettyjen EU:n osittain rahoittamien tukien maksamisen edellytyksenä.

Täydentävät ehdot jaetaan neljään ehdonalaan, joista Eviran vastuulla Manner-Suomessa on kaksi: 1. kansanterveyden, eläinten ja kasvien terveyden valvonta sekä 2. eläinten hyvinvointivalvonta. Eviran osalta täydentävien ehtojen valvonta sisältää eläinten merkinnän ja rekisteröinnin, kiellettyjen aineiden, eläimistä ja kasveista saatavien elintarvikkeiden ja rehujen tuotantohygienian, TSE-vaatimusten noudattamisen sekä eläinten hyvinvoinnin valvonnan.

EU:n suoria ja osarahoitteisia tukia hakeneista eläintiloista on vuosittain valvottava koko maan tasolla vähintään yksi prosentti eli noin 210 tilaa. Eläinten merkinnässä ja rekisteröinnissä valvotaan vähintään 3 % tiloista eli noin 450 nautatilaa, 70 sikatilaa ja 50 lammas- ja vuohitilaa.

Aluehallintovirastoille kuuluvat täydentävien ehtojen valvontaan liittyvät tehtävät (osa tehtävistä kuuluu elintarvikevalvonnan piiriin):

- Tuotantoeläimiltä kiellettyjen aineiden valvonta (hormonikielto)
- Eläimistä saatavien elintarvikkeiden tuotantohygienian valvonta
- TSE-vaatimusten noudattamisen valvonta sisämarkkinakaupassa ja tuonnissa, TSE-taudit
- Eläinten hyvinvoinnin valvonta
 - vasikat, naudat, siat, munivat kanat, lampaat, vuohet
 - broilerit, kalkkunat, peurat, strutsieläimet, hevoset, biisonit, ankat, hanhet, turkiseläimet sekä muut tuotantoeläimet (esimerkiksi tarhatut riistaeläimet, viiriäiset, kanit ja tarhatut porot)
- ID-valvonnan johtopäätösten tekeminen sen jälkeen, kun ELY-keskusten tarkastaja on tehnyt tilavalvonnan.

Valvontaa tehdään otantatiloilla ja laajennuksina mahdollisiin ilmiintoihin perustuvien tarkastusten perusteella sekä mm. seuraavista valvonnoista:

- eläinsuojelutarkastukset
- maitohygieniatarkastukset
- salmonellavalvonta
- munantuotantotilojen hygieniavalvonta
- vierasainevalvontaohjelman mukainen valvonta
- kasvinsuojeluaineiden jäämävalvontaohjelman mukainen valvonta
- lääkekirjanpidon valvonta

Kunnan viranomaisten (kunnaneläinlääkäreiden ja kunnan elintarvikevalvontaviranomaisten) on tehtävä tarkastuksiin liittyvät asiakirjat riittävän tarkasti, jotta laajennuksia täydentävien ehtojen valvontoihin voidaan tehdä. Kunnan viranomaisten on myös toimitettava perustarkastusten pöytäkirjat aluehallintovirastolle riittävän nopeasti laajennusten toteuttamiseksi.

Valvonnat on tehtävä vuosittaisten valvontaohjeiden mukaan. Ohjeet löytyvät Eviranetistä.

Aluehallintovirasto suunnittelee täydentävien ehtojen valvontojen tekemisen ja tulosten tallentamisen tietojärjestelmiin siten, että otantaan kuuluvissa valvonnoissa noudatetaan Eviran antamaa aikataulua ja valvonnat tulevat tehtyä kalenterivuoden aikana. Myös perustarkastusten ja epäilyn perusteella tehtyjen tarkastusten laajentaminen täydentävien ehtojen valvonnaksi tehdään aina tarvittaessa.

Kunnan on varmistettava, että aluehallintovirasto saa riittävän nopeasti riittävät tiedot niistä perustarkastuksista, joissa havaitaan mahdollisia aluehallintoviraston vastuulle kuuluvia täydentävien ehtojen vaatimusten laiminlyöntejä.

15 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

Kuntien järjestämien eläinlääkäripalveluiden on oltava eläinlääketieteellisesti asianmukaisia. Kuntien on seurattava palvelujen saatavuutta, riittävyyttä ja laatua.

Kunta suunnittelee riittävät eläinlääkäripalvelut huomioiden alueen palvelutarpeen sekä yksityisen palvelutarjonnan kunnan alueella. Suunnitelmaan sisältyvät eläinlääkäripalveluiden määrä, laatu ja saatavuus sekä tuottamistapa.

15.1 Peruseläinlääkäripalvelu

Kunnan on järjestettävä arkipäivisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaidensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka sen alueella. Muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten tämä palvelu on kuitenkin järjestettävä vain, jos palvelua ei ole muuten saatavilla yhteistoiminta-alueella. (EiHL 11 §)

Kaikkia kunnan alueella pidettäviä hyötyeläimiä varten kunnan on kuitenkin järjestettävä arkipäivisin virka-aikana eläinlääkärin käynnin eläintenpitopaikassa mahdollistava peruseläinlääkäripalvelu. (EiHL 11 §)

Eläinlääkintähuoltolain mukaan hyötyeläimiä ovat alkutuotannossa ja muussa elinkeinotoiminnassa sekä ihmisille tarpeellisissa työsuorituksissa käytettävät eläimet. (EiHL 3 §)

Hyötyeläimiä eivät lain perustelujen mukaan ole seura-, harrastus- tai kilpailutoiminnassa käytettävät eläimet.

Eläinlääkintähuoltolaki rajaa asiakaspiirin ulkopuolelle kiireettömän hoidon osalta esimerkiksi vapaa-ajan asuntojen omistajat, joiden virallinen kotikunta on muualla. Laki ei kuitenkaan estä tarjoamista palveluja myös muille kuin oman kunnan asukkaille tai yhteisöille, jos resursseja on riittävästi eivätkä ulkopuolisille annetut palvelut heikennä oman kunnan asukkaiden palvelujen saatavuutta.

Kunta ei ole velvollinen järjestämään peruseläinlääkäripalvelua muille kotieläimille kuin hyötyeläimille niiltä osin, kun yhteistoiminta-alueella olevat yksityiset eläinlääkärit tai eläinlääkäriasemat tyydyttävät palveluiden kysynnän. Kunnan on omassa eläinlääkintähuollon suunnitelmassaan osoitettava, että yksityisiä eläinlääkäripalveluja on määrällisesti ja laadullisesti riittävinä ja keskeytyksettä saatavissa, jos kunta ei itse järjestä peruseläinlääkäripalvelua kaikille kotieläimille. Kunnan on varauduttava hoitamaan muita kuin hyötyeläimiä, jos yksityinen palvelutarjonta osoittautuu riittämättömäksi tai keskeytyy. Erityisesti hevosten suhteen jako hyötyeläimiin ja ei-hyötyeläimiin voi olla ongelmallinen ja tulkinnanvarainen. Käytännössä kunnan on syytä varautua tuottamaan peruseläinlääkäripalvelu kaikille alueensa hevosille, jos varmuutta yksityisestä palvelutarjonnasta ei ole.

Eläinlääkintähuoltolain perusteluissa on hyötyeläimiksi luokiteltu matkailuelinkeinon liittyvät rekikoirat, ratsastuskouluissa pidettävät hevoset, viranomaistoiminnassa käytettävät eläimet, opaskoirat sekä sellaiset alkutuotannon elinkeinotoimintaan liittyvät eläimet, jotka ovat ammattimaisen toiminnan jatkumisen takaamiseksi pääsääntöisesti korvattavissa toisella samanarvoisella eläimellä.

Kunta voi halutessaan järjestää peruseläinlääkäripalveluja laajemmin, mitä eläinlääkintähuoltolain mukainen vähimmäistaso edellyttää. Alueen elinkeinorakenne on syytä huomioida yhteistoiminta-alueen palveluja suunniteltaessa.

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita muodostettaessa on keskeisenä tavoitteena ollut eläinlääkäreiden ja muun henkilökunnan mielekkään työnjaon ja erikoistumisen mahdollistaminen ja tukeminen. Tämä huomioidaan paitsi valvontatehtävien erottamisella praktiikasta, myös praktikkojen keskinäisessä työnjaossa sekä ajanvarausperiaatteella hoidettavien tehtävien kuten terveydenhuollon eriyttämällä akuuttipraktiikasta.

15.2 Sisältö

Peruseläinlääkäripalvelulla tarkoitetaan eläinlääkäripalvelua, joka annetaan eläinlääketieteelliseen yleistutkimukseen tai kliiniseen tutkimukseen perustuen tavanomaisissa vastaanottotiloissa tai eläinsuojissa. (ElhL 3 §)

Lain perustelujen mukaan peruseläinlääkäripalveluja ovat eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien ennaltaehkäisemiseksi tarpeelliset sekä tuotantotaloudellisesti, epidemiologisesti tai eläinsuojelullisesti perusteltavissa olevat eläinlääkäripalvelut.

Puhelinneuvonta

Kunnan on järjestettävä eläinten omistajille mahdollisuus saada kotieläinten terveyteen ja sairauksiin sekä eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyvää eläinlääkärin antamaa neuvontaa virka-aikana myös puhelimitse. Ei-kiireellisiä tapauksia koskeva neuvonta voidaan rajoittaa tapahtuvaksi tietyinä asiakkaille ilmoitettavana ajankohtana. Puhelinneuvonta voi olla maksullista ja maksu voi olla korkeampi virka-ajan ulkopuolella. Maksujen on kuitenkin oltava kohtuullisella tasolla ja suhteessa maksuihin muissa kunnallisissa peruspalveluissa.

Maksuttomasta puhelinnumerosta tulisi kuitenkin olla mahdollisuus virka-aikana saada asiointia koskevaa neuvontaa. Myös tarttuvien eläintautien epäilyjä ja eläinten mahdollisia hyvinvointiongelmia koskevia ilmoituksia olisi kuntalaisten voitava virka-aikana tehdä maksuttomaan puhelinnumeroon.

Sairaanhoido ja kotieläinten lopetus

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvaa sairaanhoidoa on kliinisesti sairaiden eläinten perustutkimus, hoitotarpeen arviointi ja hoito tai lähettäminen jatkohoitoon. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvat kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa, hoitotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvia leikkauksia ovat esimerkiksi nautojen vierasesineleikkaukset ja juokutusmahaleikkaukset. Erityisesti pieneläinten leikkauksissa vastaanotolla voi olla tarvetta avustavalle henkilökunnalle. Keisarileikkaukset ks. 15.5.

Kotieläinten lopetus eläinsuojelullisista syistä, sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä kuuluu peruseläinlääkäripalveluun.

Terveydenhoito

Peruseläinlääkäripalvelua suunnataan ennen kaikkea ennaltaehkäisevään toimintaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa ja edistämiseksi. Eri kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset kuuluvat peruseläinlääkäripalveluun. Rokotukset, loishäädöt, kissojen sterilisaatiot ja kastraatiot sekä koirien kastraatiot ovat normaalia peruseläinlääkäripalvelua kuten myös märehäntijöiden, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyvät tarkastukset ja hoidot. Kunnan velvollisuus ei kuitenkaan ole järjestää eläinlääkäriä praktiikkatehtäviin, joissa vaaditaan erityispätevyyttä tai -koulutusta. Eläinlääkärin järjestäminen nautojen, sikojen tai hevosten keinosiemennysasemille tai eläinten kuntouttamiseen tähtääviin yrityksiin ei myöskään kuulu kunnalta vaadittavan peruseläinlääkintähuollon piiriin. Lemmikkieläinten keinosiemennystoiminta ei sisälly lakisääteiseen peruseläinlääkäripalveluun.

Todistukset

Kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen perustutkimuksen perusteella esimerkiksi vakuutusyhtiötä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten sisältyy peruseläinlääkäripalveluun.

15.3 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia järjestelmiä ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava. (ElhL 11 § ja 12 §)

Tuotantoeläinten terveydenhuolto ylläpitää ja edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä lisää osaltaan elintarviketurvallisuutta. Toimivan terveydenhuoltojärjestelmän avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä ja seurata tarttuvien tautien sekä tuotantosairauksien esiintymistä tiloilla. Terveydenhuollon piirissä tehtävä elinkeinon ja viranomaisten yhteistyö täydentää viranomaistoimenpiteitä eläintautien torjunnassa. Lähtökohtana on pidettävä, että terveydenhuollon piiriin kuuluvilla tiloilla eläimet voivat hyvin, lääkkeiden käyttö on hallittua eikä lääkkeitä käytetä korjaamaan olosuhdeongelmia.

Terveydenhuoltoa on kehitetty nautojen ja sikojen lisäksi myös muille kotieläimille kuten siipikarjalle, poroille, lampaille, turkiseläimille ja kaloille. Näille ei kuitenkaan toistaiseksi ole olemassa valtakunnallisia terveydenhuolto-ohjelmia ja seurantajärjestelmiä. Myös hevosten terveydenhuoltoa ollaan kehittämässä. Kunta voi halutessaan huomioida paikallisen elinkeinorakenteen ja järjestää tarpeen mukaan terveydenhuollon palveluja eri kotieläimille.

[Kunnan on suunnitelmassaan esitettävä miten se on varmistanut, että terveydenhuoltopalveluja on saatavissa kysyntää vastaavasti. Suunnitelmassa ilmoitetaan terveydenhuoltosopimuksen solmineiden nauta- ja sikatilojen prosenttiosuus alueen kaikista nauta- ja sikatiloista. Prosenttiosuutta laskettaessa on huomioitava myös mahdollinen yksityinen palvelutarjonta.](#)

Terveydenhuoltopalvelujen kysyntä

Maatilalla on usein taloudellisesti merkittäviä tuotantosopimuksia, joissa yhtenä ehtona on terveydenhuoltosopimuksen solmiminen eläinlääkärin kanssa ja sopimuksen velvoittamien terveydenhuoltokäyntien tekeminen ajallaan ja sovitussa laajuudessa.

Olemalla mukana terveydenhuollossa ja sen seurantajärjestelmissä pystyvät tuotantoeläintilat helpommin hoitamaan myös alkutuotantoasetuksen (1368/2011) edellyttämän ketjuinformaatiovaatimuksen. Tämän mukaan tuottajan on ennen eläinten teurastamolle lähettämistä toimitettava tiedot muun muassa eläinten lääkitsemisestä ja elintarviketurvallisuuteen vaikuttavien eläinten sairauksien esiintyvyydestä tilalla. Suurin osa teurastamoista edellyttää tämän ilmoituksen tekemistä sähköisen seurantajärjestelmän (Sikava tai Naseva) avulla.

Nasevan ehtojen mukaan eläinlääkäri suorittaa nautatilalle terveydenhuoltokäynnin vähintään kerran vuodessa. Sikavan puitteissa emakko- tai yhdistelmäsikalaan on suoritettava vähintään neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa. Näistä yhden pitää olla terveydenhuoltosuunnitelman päivityskäynti. Lihasikalaan on suoritettava vähintään yksi terveydenhuoltokäynti kasvatuserää kohti tai neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa, jos sikala on osastoittain kertatäyttöinen tai jatkuvatäyttöinen. Jos Naseva- tai Sikava-tilalle luovutetaan lääkkeitä varalle tulevien sairastapauksien hoitoa varten, terveydenhuoltokäyntien määrä nousee edellä kuvatuista merkittävästi. Suurissa eläintenpitoyksiköissä on tällöin käytävä kahden viikon välein.

Terveydenhuoltokäynnillä eläinlääkäri havainnoi eläinten olosuhteet ja terveydentilan. Lisäksi merkittävimmät eläinten hoitorutiinit ja tuotannon kannalta kriittiset pisteet käydään läpi. Terveydenhuoltokäynnillä käydään läpi terveydenhuoltosuunnitelman toteutuminen, tilan lääkekirjanpito ja kirjanpito eläinten poistojen ja sairastuvuuden syistä. Lisäksi käydään läpi tuotantotilan toimet tarttuvilta eläintaudeilta suojautumiseksi.

Eläinterveydenhuollon saatavuus on kotieläintilan tulonmuodostuksessa usein ratkaisevan tärkeää jo tuotehintojen ja maataloustuen vuoksi. Tärkein syy terveydenhuoltopalvelujen kysynnälle on kuitenkin se, että tuottaja haluaa terveydenhuoltoon perehtyneen eläinlääkärin asiantuntijaksi karjakohtaisten ratkaisujen tekoon päämääränä tilan taloudellisen tuloksen paraneminen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin lisääntymisen kautta. Naseva- ja Sikava-järjestelmiä ollaan voimakkaasti kehittämässä tuotannollisen terveydenhuollon suuntaan.

Terveydenhuoltopalvelujen kysyntää lisäävät osaltaan myös tietyt lääkkeiden luovuttamista koskevien sääntöjen poikkeukset. Nasevaan ja Sikavaan liittyneiden tilojen lisäksi vanhempaispolven siipikarjatilat ja osa tuotantopolven kasvattamoista/kanaloista solmivat terveydenhuoltosopimuksen ja sitoutuvat kahdesti vuodessa tehtäviin terveydenhuoltokäynteihin. Tämä tulisi huomioida niissä kunnissa, joissa on keskittynyttä siipikarjan tuotantoa.

Terveydenhuoltotyön resurssitarve

Sikalat ovat kuuluneet Sikavaan noin 90-prosenttisesti jo lähes vuosikymmenen. Nautatilojen lukumäärä Nasevassa on viime vuosina kaksinkertaistunut vuoden tai parin välein ja on nyt selvästi yli puolet tiloista. Sekä nähtävissä oleva kehityskulku että elintarviketeollisuuden, viljelijäjärjestöjen ja valtionhallinnon yhdessä asettamat tavoitteet ennakoivat, että Naseva lähivuosina tulee kattamaan lähes kaikki nautatilat samaan tapaan kuin Sikava nyt kattaa lähes kaikki sikalat. Sama eläinlääkäri ei aina välttämättä tee sekä terveydenhuoltosuunnitelmaa että terveydenhuoltosopimusta. Resurssitarvetta lisää lääkkeiden varalle luovuttamisen laajentumisen edellyttämät tiheämmin tehtävät terveydenhuoltokäynnit.

Sekä eläinlääkärit että viljelijät tarvitsevat lähivuosina täydennyskoulutusta terveydenhuoltoon liittyvissä asioissa, kuten karjatason tautiseurannassa ja eläinten hyvinvoinnin arvioinnissa. Osallistumiseen täydennyskoulutukseen – joka on eläinlääkäriin ammatinharjoittamislain mukaan pakollista – on varattava oma osansa eläinlääkärien työajasta. Lisäksi voi olla tarkoituksenmukaista varata eläinlääkärien työaika siihen, että he kouluttavat alueen karjanomistajia ja -hoitajia.

15.4 Yksityinen palvelutarjonta

Kunnan on palvelun mitoitusta suunniteltaessa otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut. Kunnan on välttämätöntä järjestää arkipäivisin virka-aikana peruseläinlääkäripalvelu muille kotieläimille kuin hyötyeläimille vain, jos palvelua ei ole muuten saatavissa yhteistoiminta-alueella. (ElhL 10 § ja 11 §)

Eläinlääkintähuoltolain 13 § edellyttää, että kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua alueellaan olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokaudenaikoina.

Kunta voi eläinlääkintähuoltolain 17 §:n perusteella tehdä yksityisen eläinlääkäripalvelun tuottajan kanssa sopimuksen kunnan velvollisuutena olevan peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun tuottamisesta.

Yksityisten eläinlääkäripalveluiden määrää huomioidessaan, kunta selvittää yksityisen palvelun määrän ja laadun alueellaan. Yksityisen palvelun määrä ja laatu selvitetään siinä laajuudessa, kuin se on tarpeen kunnan palveluiden mitoitusta suunniteltaessa, jotta voidaan arvioida miltä osin yksityinen palvelu kattaa alueen eläinlääkäripalveluiden tarpeen ja miltä osin kunnan tulee huolehtia eläinlääkäripalveluiden saatavuudesta. Kunnan on suositeltavaa keskustella yksityisten palveluntarjoajien kanssa eläinlääkäripalveluiden kokonaisuudesta alueella.

Jos kunta ei itse arkipäivisin järjestä peruseläinlääkäripalvelua muille kotieläimille kuin hyötyeläimille, on kunnan osoitettava suunnitelmassaan, että peruseläinlääkäripalvelua on muutoin saatavissa kyseisille eläimille riittävästi ja keskeytyksettä. Jos kunta ei itse järjestä arkipäivisin kiireellistä eläinlääkäriapua muille kotieläimille kuin hyötyeläimille, on kunnan varmistettava esim. sopimuksella yksityisen eläinlääkäripalvelujen tuottajan kanssa, että kiireellistä eläinlääkäriapua on tarvittaessa saatavissa.

Tuotantoeläinten terveydenhuollon resurssitarvetta kartoittaessaan kunnan on huomioitava yksityisten palveluntarjoajien solmimat terveydenhuoltosopimukset.

15.5 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. (ElhL 13 §)

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Kiireellistä eläinlääkäriapua ovat muun muassa nautojen poikimahalvaushoidot, hevosten konservatiiviset ähkyhoidot, eri kotieläinten akuutit tulehdus- ja kiputilat, ompelua vaativat haavat sekä sokin hoito, synnytysapu ja eläimen hengen pelastamiseksi välttämättömät kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä.

Keisarileikkaus täytyy pystyä suorittamaan koirille, kissoille ja märehijöille, ellei leikkausta tarvitsevia potilaita pystytä nopeasti lähettämään riittävän lähellä sijaitsevaan jatkohoitopaikkaan.

Pieneläinten luunmurtumissa on suoritettava välttämätön immobilisaatio. Eläinten lopettaminen eläinsuojelullisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkärinapuun. Kiireellisen eläinlääkärinavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

Jos kunta ei järjestä arkipäivisin peruseläinlääkäripalveluja muille kotieläimille kuin hyötyeläimille sillä perusteella, että se on eläinlääkäripalveluja koskevassa suunnitelmassaan osoittanut, että yksityisiä peruseläinlääkäripalveluja on yhteistoiminta-alueella riittävästi ja keskeytyksettä saatavissa, on kunnan kuitenkin järjestettävä kiireellinen eläinlääkärinapu arkipäivisin myös ei-hyötyeläimille. Vaihtoehtoisesti kunnalla voi olla yksityisen palvelutuottajan kanssa sopimus, jolla varmistetaan, että kiireellistä eläinlääkärinapua on yhteistoiminta-alueella aina tarvittaessa varmuudella saatavissa.

Kunnan on järjestettävä päivystyspalvelu virka-ajan ulkopuolella tarvittavaa kiireellistä eläinlääkärinapua varten yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa yhtä tai useampaa seutu- tai maakuntaa vastaavalla päivystysalueella. (ElhL 13 §)

Seutukunnilla tarkoitetaan alueiden kehittämissä (602/2002) tarkoitettuja seutukuntia ja maakunnilla maakunnista annetussa valtioneuvoston päätöksessä (147/1999) tarkoitettuja maakuntia. Eläinlääkintähuoltolain edellyttämien päivystysalueiden muodostaminen on kunnille pakollista, ja aluehallintovirastoilla on merkittävä rooli uuden päivystysaluejaon toteuttamisen ohjaamisessa. Tavoite on päivystysten organisoiminen vähintään maakunnan kokoisilla alueilla. Seutukuntatasoa voidaan soveltaa siirtymävaiheen ratkaisuna ja poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Kiireellinen eläinlääkärinapu on päivystysalueella järjestettävä siten, että kotieläimiä, jotka ovat pienikokoisia ja voidaan siten vaikeuksitta kuljettaa eläinlääkärin vastaanotolle, ja kotieläimiä, joille annettava eläinlääkärinapu edellyttää eläinlääkärin käyntiä eläimenpitopaikassa, hoitaa pääasiassa eri henkilökunta. Tästä vaatimuksesta voidaan kuitenkin poiketa päivystysalueella, jonka eläintiheys on pieni tai jossa sellaisten kotieläinten, jotka ovat pienikokoisia ja voidaan siten vaikeuksitta kuljettaa eläinlääkärin vastaanotolle, osuus kaikista päivystysalueella pidettävistä kotieläimistä on vähäinen tai se on muusta erityisestä syystä perusteltua. (ElhL 13 §)

Päivystysten eriyttämisvaatimuksesta poikkeaminen on perusteltava aluehallintovirastolle, joka ratkaisee, onko poikkeaminen mahdollista esitetyin perustein. Päivystysten eriyttäminen on mahdollista tehdä myös osa-aikaisesti kysynnän perusteella tai remissiotyypisesti eli siten, että kunnalla on sopimus kiireellistä hoitoa vaativien potilaiden lähettämistä pieneläinvastaanotolle. Tällöin sopimuksella varmistetaan, että ne pieneläimet, joita ei pystytä tai ehditä sekapäivystyksessä hoitamaan, on mahdollista lähettää eriytettyyn pieneläinpäivystyspisteeseen. Etäisyys remissioklinikalle ei kuitenkaan saa olla kohtuuttoman pitkä.

Suureläinpäivystys

Tavoite on vähintään maakunnan kokoinen päivystysalue, jonka muodostamisesta kunnat sopivat yhdessä. Päivystysalueen sisällä on oltava paikalliset olosuhteet huomioiden riittävä määrä suureläinpäivystyspiirejä. Piireille ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista asettaa kiinteitä rajoja, vaan kaikkien päivystäjien toimialueena tulee olla koko maakunta. Näin ollen samanaikaisesti vuorossa olevat päivystäjät voivat tehdä tiimityötä ja apua tarvitsevaan kohteeseen voidaan lähettää pääsääntöisesti lähin päivystäjä. Jos joku päivystäjistä joutuu sitoutumaan aikaa vievään toimenpiteeseen, voivat alueen muut päivystäjät ottaa vastuun hänen mahdollisista muista tehtävistään. Päivystäjillä on mahdollisuus konsultoida toisiaan, ja todella vaativien tapausten hoitoon voidaan lähettää tarvittaessa useampikin eläinlääkäri.

Mahdollisuuksien mukaan tulisi maahan pyrkiä saamaan joitakin hevosiin erikoistuneita päivystyspisteitä, jotka voisivat palvella maantieteellisesti laajoja alueita. Kunnat voisivat sopia hevosten hoidon järjestämisestä näiden päivystyspisteiden kanssa. Esimerkiksi muutaman tunnin

vastaanottoaika kumpanakin viikonlopun päivänä olisi jo selkeä parannus nykytilanteeseen.

Pieneläinpäivystys

Tavoitteena on keskittää pieneläinpäivystys maakuntatasolla yhteen tai muutamaan pisteeseen huomioiden maakunnan koko ja potilasmäärät. Päivystyspiste pitää varustaa tarkoituksenmukaisilla tiloilla, välineillä ja henkilökunnalla. Vaihtoehtoisesti voidaan sopia pieneläinpäivystyksestä yksityisen palveluntuottajan kanssa. Erityisesti suurten kaupunkien pieneläinpäivystyksissä työmäärät ovat suuria ja palvelujen mitoituksessa on huomioitava riittävä eläinlääkäri- ja avustajamäärä.

Kun maakunnallinen pieneläinpäivystyspiste perustetaan, se voidaan mitoittaa ja varustaa lain minimivaatimukset ylittäen niin, että siellä pystytään suorittamaan esimerkiksi vierasesineleikkaukset ja torsioleikkaukset. Varustukseen tulisi kuulua röntgen- ja ultraäänilaitteet sekä riittävä laboratoriovalmius.

Keskitetty yhteydenotto palvelu

Päivystysalueelle on järjestettävä keskitetty palvelu yhteydenottoja varten. (EiHL 13 §)

Keskitetyn yhteydenotto palvelun tarkoituksena on tehostaa eläinlääkäripäivystyksen toimintaa keskittämällä eläinlääkäripalveluja koskevat yhteydenotot yhteen paikkaan, josta asiakas voidaan ohjata päivystävälle vastaanotolle tai tilata eläinlääkäri käymään eläimen pitopaikassa. Tarvittaessa yhteydenotopisteessä voidaan antaa hoitoon liittyvää neuvontaa ja ohjata kiireettömissä tapauksissa asiakas virka-aikana annettaviin palveluihin.

Keskitettyssä palvelussa vastaajana ei välttämättä tarvita eläinlääkäriä, jos vastaajalla muutoin on riittävä asiantuntemus. Riittävää pieneläinasiantuntemusta todennäköisesti löytyy koulutettujen ja kokeneiden pieneläinhoitajien taholta. Suurelainten suhteen vastaavaa ammattitaitoa on vaikeampi löytää, ja kynnys siirtää puhelu päivystävälle eläinlääkärille on siltä osin pidettävä varsin matalana. Täysin turhien ja päivystykseen liittymättömien yhteydenottojen karsiminen edesauttaa kuitenkin päivystävän eläinlääkärin jaksamista.

Suurelänpäivystyksen organisoinnissa tulee seurata tekniikan kehittymistä ja mahdollisuuksien mukaan hyödyntää esimerkiksi modernia satelliittipaikannustekniikkaa niin, että yhteydenotopisteestä voidaan helposti ohjata lähin päivystävä eläinlääkäri apua tarvitsevaan kohteeseen.

Muusta päivystyksestä irrallisten yhteydenotopisteiden rakentaminen ei ole realistista, ellei toimintaa saada liitettyä osaksi yleistä hälytyskeskusjärjestelmää. Luonteva paikka yhteydenotto palvelulle olisi maakunnallisen pieneläinpäivystyspisteen yhteydessä. Tällöin pitäisi henkilöresurssit mitoittaa siten, että eläinhoitajhenkilökuntaa olisi riittävästi myös yhteydenotto palvelun hoitamiseen. Kustannusten jako kuntien kesken voisi tapahtua samojen periaatteiden mukaan kuin pieneläinpäivystyksessä.

Keskitetty yhteydenotto palvelu voi palvella useampaakin päivystysaluetta ja palvelu voi olla asiakkaalle maksullista.

[Kunta suunnittelee kiireellisen eläinlääkäriavun järjestämisen virka-aikana ja virka-ajan ulkopuolella huomioiden vaatimukset pieneläin- ja suurelänpäivystysten eriyttämisestä ja keskitetystä yhteydenotto palvelusta. Mikäli kunta poikkeaa lainsäädännön vaatimuksista, täytyy erityiset syyt poikkeamiselle esittää suunnitelmassa.](#)

Virkatehtävät virka-ajan ulkopuolella

Kunnalle ei ole velvollisuutta järjestää päivystystä virkatehtävien hoitoa varten. Mikäli kunnassa ei ole päivystävää virkaeläinlääkäriä, on eläinsuojelulain nojalla toimivaltainen viranomaisen poliisi.

Päivystys helposti leviävien eläintautien varalta on valtakunnallinen läänineläinlääkäripäivystys. Kaksi läänineläinlääkäriä päivystää aina samanaikaisesti ja kummankin toimialueena on koko Suomi. Kulloinkin päivystävän läänineläinlääkärin saa tietää Eviran puhelinvastaajasta numerosta 029 530 4340.

15.6 Saatavuus- ja laatutavoitteet

Ajanvaraus

Eläimen omistajan tai haltijan on halutessaan pystyttävä varaamaan aika eläinlääkärin käynnille eläintenpitopaikkaan, pieneläimen viemiseksi vastaanotolle tai hevoson viemiseksi tarvittaessa paikkaan, jossa hoitotoimenpiteet voidaan suorittaa turvallisesti. Kun yhteistoiminta-alueella toimii useampia praktikkoeläinlääkäreitä, tulisi asiakkaalle ei-kiireellisissä tapauksissa mahdollisuuksien mukaan antaa vapaus valita eläinlääkäri, jonka palveluksia hän käyttää.

Ajanvaraukset yhteistoiminta-alueella tulee keskittää yhteen paikkaan, ja toiminta järjestää siten, että tietynä päivänä tietty eläinlääkäri tai tietyt eläinlääkärit ovat vastuussa kiiretapauksen hoidosta ja pääosa eläinlääkäreistä keskittyy ajanvarausperusteiseen praktiikkaan. Tämä edesauttaa myös eläinlääkäreiden jaksamista ja työn sekä muun elämän yhteensovittamista, kun päivittäisen työajan epäsäännöllisyys ja ennalta arvaamattomuus rajoittuu päiviin, joihin hoidetaan kiiretapauksia.

Praktikkoeläinlääkäreille on varattava aikaa myös puhelinpalveluun, jolloin he voivat muun muassa vastata asiakkaiden soittopyyntöihin.

[Kunnan on suunnitelmassaan kuvattava, miten eläinlääkäripalveluissa on arkipäivisin järjestetty työnjako ajanvarausperusteisen palvelun ja kiireavun kesken.](#)

Saatavuus

Peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun tulee olla saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen. (ElhL 14 §)

Jos avun tarve ei ole kiireellinen, sairaskäynti- tai vastaanottoaika täytyy järjestyä viikon sisällä tilauksesta. Kiireettömät terveydenhuolto- ja massatyökäynnit sekä terveille eläimille suoritettavat kohdassa 15.2 kuvatut leikkaukset on lomakauden ulkopuolella voitava varata alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta. Jos asiakas haluaa palvelut nimetyltä eläinlääkäriltä, saavat jonotusajat olla pitemmät. Hyvänä palvelutasona voidaan väestötiheillä alueilla pitää peruseläinlääkäripalvelun järjestämistä siten, että pääosa asiakkaista saa palvelun alle viidenkymmenen kilometrin etäisyydeltä.

Kiireellisen eläinlääkäriavun resurssit on mitoitettava siten, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 prosentissa tapauksista. Päivystysalueet on siten mitoitettava, 90 prosentissa tapauksista päivystävän eläinlääkärin matka eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä. Tästä etäisyydestä voidaan poiketa Kainuun ja Lapin maakunnissa sekä saaristokunnissa. Remissioklinikalle matka voi olla pidempikin, mikäli välitöntä ensiapua on saatavilla kohtuullisella etäisyydellä.

Kuntien on mahdollista subventoida sairaskäyntien ja terveydenhuoltokäyntien matkoista johtuvia kustannuksia eläinlääkintähuoltolain 22 §:n mukaisesti. Kuntalaisten yhdenvertaisuus lakisääteisten peruspalvelujen käyttäjinä sekä eläinsuojelulliset syyt puoltavat subventioita. Subventioita käsitellään erikseen luvussa 6.

Palautteen kerääminen ja valitusten käsittely

Kunnan on syytä seurata eläinlääkäripalvelujen saatavuutta säännöllisesti toteutettavien asiakaskyselyjen avulla. Kunta suunnittelee, miten kunta palvelujen ja valvonnan järjestäjänä sekä työnantajana käsittelee eläinlääkintähuoltoa koskevat mahdolliset asiakasvalitukset ja korvauspyynnöt.

[Kunta suunnittelee eläinlääkäripalveluiden laatutavoitteet ja palautteen keräämisen ja käsittelyn. Suunnitelmasta on käytävä ilmi kunnan voimassa olevat vastuu- ym. vakuutukset ja niiden korvausmäärät sekä menettelytavat pyydettyä lausuntoja Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta.](#)

15.7 Toimitilat

Jos kunta huolehtii peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun järjestämisestä

tuottamalla itse palveluja joko kokonaan tai osittain, kunnan on järjestettävä palveluja varten tarpeelliset toimitilat ja työvälineet ottaen huomioon eläinlääkintähuoltolain ja työturvallisuuslain (738/2002) velvoitteet työnantajana sekä kunnan suunnitelma ja kunnan alueella pidettävien kotieläinten lajit ja lukumäärät.

Lääkkeet on lainsäädännön vaatimusten mukaisesti pystyttävä säilyttämään ja hävittämään asianmukaisesti. (Lääkitsemislaki 387/2014, 14 §). Huumausaineeksi luokiteltaville lääkeaineille on oltava lukittava tila. (Huumausainelaki 373/2008, 26 §; huumausaineasetus 548/2008, 6 §)

Yhteistoiminta-alueella on tavoitteena pidettävä eläinlääkäreiden yhteisiä toimitiloja siellä, missä maantieteelliset etäisyydet eivät muodostu liian suuriksi (vrt. 15.6). Tarvittaviin toimitiloihin kuuluvat vastaanottotilat sekä toimistohuoneet, lämpimät autotallit ja riittävät varastotilat. Huoneenlämmössä, viileässä ja jääkaappilämpötilassa säilytettävälle lääkkeille ja muille tarvikkeille (esim. näytteet ja tutkimusvälineet) on oltava omat varastotilansa.

Asianmukaiset pesu- ja kuivaustilat instrumenteille, suurillekin praktiikkavarusteille ja suojavaatteille ovat välttämättömät.

Yhteistoiminta-alueella tulisi olla käytettävissä hevosia varten pakkopilttuu tai vastaava rakenne, jossa tutkimus- ja hoitotoimenpiteet voidaan suorittaa vaarantamatta työ- ja potilasturvallisuutta. Samassa yhteydessä tulisi olla käytettävissä tilat, joissa hevosten kaataminen voidaan turvallisesti suorittaa.

Henkilökunnan sosiaaliset tilat peseytymis- ja lepotiloihin kuuluvat jokaiseen toimipisteeseen. Päivystäjän ja viransijaisen asumiseen soveltuvat asianmukaiset tilat järjestetään yhteistoiminta-alueella niihin toimipisteisiin, joista päivystystoimintaa harjoitetaan. Hyvin järjestetyt asuinolosuhteet parantavat myös sijaisten saatavuutta.

Jos tiloja käytetään pieneläinten vastaanottoon, tiloihin sisältyy odotushuone, riittävä määrä toimenpide- ja leikkaushuoneita sekä potilaiden pesuun soveltuvat tilat.

Kunnan on huolehdittava toimitilojen päivittäisestä siivouksesta ja kunnossapidosta sekä jätehuollosta, johon sisältyy vanhentuneiden lääkkeiden sekä käytettyjen ruiskujen, neulojen ym. hävittäminen.

Tiloihin pitää järjestää asianmukainen vartiointi ja murtosuojaus.

15.8 Välineresurssit

Suurelänpraktiikan varusteisiin kuuluu ultraäänilaitteet rektaalianturilla, hevosen kaatovälineet, hammasvälineet ja astutusliinat, pulttipistooli sekä kaikki normaalit synnytysapuun sekä peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun edellyttämään kirurgiaan tarvittavat instrumentit.

Normaalit suojavaatteet ja -jalkineet sekä erityisvarustus tarttuvien eläintautien ja zoonoosien varalta näytteenotto- ja pakkaustarvikkeineen kuuluvat varustukseen.

Pienelänpraktiikassa varusteisiin kuuluu ultraäänilaitteet, elektrotomi, eläinvaaka, säädettävät toimenpide- ja leikkauspöydät sekä valaisimet ja kaikki normaalit tutkimusvälineet sekä instrumentit. Tarvitaan myös pakastin kuolleiden/lopetettujen pieneläinten säilyttämiseen.

Eriytetty seutu- tai maakunnallisen pieneläinpäivystyspiste tulisi varustaa riittävän tasokkaasti niin, että varustetasoon kuuluvat ainakin röntgenlaitteisto ja riittävä laboratoriovarustus.

Ajanmukaiset atk-laitteet ohjelmineen sekä tietoliikenne- ja puhelinyhteydet ovat välttämättömiä kaikille kunnaneläinlääkäreille. Yhteistoiminta-alueen kaikkia eläinlääkäreitä koskeva ajanvarausjärjestelmä ja potilaskortisto on pyrittävä järjestämään atk-pohjaisena.

Instrumenttien pesu ja desinfiointi sekä työvaatteiden pesu ja kuivatus on järjestettävä asianmukaisesti.

15.9 Ostopalvelut

Kunta voi tehdä yksityisen eläinlääkäripalvelun tuottajan kanssa sopimuksen peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun tuottamisesta. Palveluntuottaja voi olla

luonnollinen henkilö, yksityisoikeudellinen oikeushenkilö tai oppilaitos. Sopimusta ei voi tehdä valvontatehtävien hoitamisesta. Palvelut on kilpailutettava hankintalainsäädännön mukaisesti. (EiHL 17 §)

Jos kuntaa ostaa palveluita yksityiseltä palveluntuottajalta, on kunnan suunniteltava kuinka se valvoo ostopalveluidensa laatua. Vastuu palvelun saatavuudesta ja laadusta säilyy kunnalla, vaikka palvelu toteutettaisiin ostopalveluna. Ostopalveluiden laatua voi seurata esimerkiksi säännöllisillä asiakastytyväisyyskyselyillä sekä kertyvän asiakaspalautteiden perusteella ja käsittelemällä palaute palveluntuottajan kanssa.

Kunta suunnittelee, miten se valvoo ostopalveluina hankkimiensa eläinlääkäripalvelujen laatua ja tarjousasiakirjoissa esitettyjen asiakasmaksujen noudattamista. Palveluja kilpailutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota tarjouspyynnössä esitettäviin laatukriteereihin.

16 Seuranta, arviointi ja raportointi

16.1 Aluehallintoviraston suunnitelmat

Aluehallintovirasto toimittaa päivitetyn alueellisen valvontasuunnitelman vuosittain Eviraan erikseen sovittavan aikataulun mukaan. Evira arvioi valvontasuunnitelmat vuosittaisen neuvottelujen yhteydessä. Evira seuraa aluehallintovirastojen suorittaman valvonnan toteutumista ja vaikuttavuutta ottaen tulokset huomioon valtakunnallisen valvontaohjelman kehittämisessä.

16.2 Kunnan suunnitelmat

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontasuunnitelma hyväksytään kunnan ympäristöterveydenhuollosta vastaavassa monijäsenisessä toimielimessä. Yhteisen valvontasuunnitelman osana on luontevaa hyväksyä myös eläinlääkintähuollon suunnitelma, vaikka eläinlääkintähuoltolaki ei sitä erityisesti edellytä. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö ei edellytä toiminnanharjoittajien kuulemista valvontasuunnitelmasta, mutta hallintolain 41 §:n mukaisesti tulee toiminnanharjoittajille varata vaikutusmahdollisuuksia. Asian vireilläolosta voidaan ilmoittaa sopivalla tavalla viranomaisen harkinnan mukaan. Tiedotus on syytä kohdistaa myös yksityisiin eläinlääkäripalvelujen tuottajiin.

Kunta päivittää eläinlääkintähuollon suunnitelmansa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. On tärkeää, että kunnan suunnitelman päivittämiseen osallistuvat sekä valvontaeläinlääkärit että praktikkoeläinlääkärit. Päivitetty eläinlääkintähuollon suunnitelma tallennetaan VYHA:aan. Aluehallintovirasto arvioi kuntien suunnitelmat. Suunnitelmat voidaan arvioida arviointi- ja ohjauskäyntien yhteydessä, kuitenkin vähintään kerran ohjelmakauden aikana. Suunnitelmien päivityksessä ja suunnitelmien arvioinnissa on huomioitava aikaisempien vuosien toteutumisen arviointi ja muulla tavoin kertynyt palaute.

Kunta arvioi suunnitelmansa toteutumista aina toimintavuoden päätyttyä ja laatii siitä arviointiraportin. On suositeltavaa, että raportin hyväksyy asianomainen lautakunta tai muu monijäseninen toimielin, joka myös käsittelee korjaustoimenpiteitä. Hyväksytty raportti tallennetaan VYHA:aan maaliskuun loppuun mennessä. Suunnitelman arviointia ohjataan tarkemmin [Eviran ohjeessa 15908/2](#). Kunta seuraa terveydenhuoltokäyntien ja valvontatehtävien toteutumista myös vuoden aikana ja ryhtyy tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin suunnitelmien toteuttamiseksi.

[Kunnan on suunnitelmaa päivittäessään huomioitava edellisen suunnitelman toteutumisen arviointi, aluehallintoviraston antama palaute sekä muilla tavoin kertynyt palaute kehittämistarpeista.](#)

16.3 Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi

Resurssien riittävyyden arvioimiseksi kunta ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä. Tilastosta pitää ilmetä vuositasolla ainakin sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä sairaskäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Tilasto tallennetaan vuosittain VYHA:aan.

16.4 Arviointi- ja ohjauskäynnit

Evira auditoi aluehallintovirastoja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan suhteen elintarvikeketjun monivuotisen auditointisuunnitelman mukaisesti.

Aluehallintovirastot ovat vuodesta 2005 lähtien suorittaneet kunnallisen elintarvikevalvonnan arviointi- ja ohjauskäyntejä (ent. auditointeja). Tavoitteena on laajentaa aluehallintovirastojen suorittamat arviointi- ja ohjauskäynnit koskemaan myös kuntien järjestämää eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä eläinlääkäripalveluiden toimeenpanoa.

Aluehallintovirasto suunnittelee eläinlääkintähuollon arviointi- ja ohjauskäyntien toteutuksen.

16.5 Muu raportointi

Elintarvikeketjun valvonnan tulokset raportoidaan vuosittain VASU-raportoinnilla helmikuun loppuun mennessä ja siten eläinlääkintähuollon suunnitelmien arvioinnin yhteydessä ei kerätä numeerista tietoa valvonnoista. Aluehallintovirastot keräävät ja toimittavat vuosittain Eviralle VASU-raportoinnissa tarvittavat tiedot. VASU-raportoinnista on lisätietoa VASU:n II-osan kohdassa 8.3.3.

Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot:

- eläinsuojelutarkastuskertomukset/päätökset
- terveysvalvontaan liittyvät käynnit
- tautiepäilyt
- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.
- vastustettavien eläintautien hallinnassa tehdyt toimenpiteet

Alueellisessa suunnitelmassa kuvataan miten aluehallintovirasto seuraa yllä mainittujen asiakirjojen saapumista kunnista määräaikojen puitteissa ja puuttuu tarvittaessa asiaan, mikäli määräaikoja ei ole noudatettu. Lisäksi kuvataan aluehallinnon tehtävänä olevien raporttien sekä yhteenvedojen toimittaminen määräaikoja noudattaen Eviraan ja mahdollisille muille viranomaisille.

Kunnan suunnitelmassa kuvataan, miten varmistetaan yllä mainittujen asiakirjojen lähettäminen määräaikojen puitteissa asianomaisille viranomaisille.

LIITE 1. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON PAINOPISTEALUEET 2017 JA SUUNNITELMA VUOSIEN 2018–2019 PAINOPISTEALUEISTA

Kooste vuosittaisista painopisteistä.

Valvonnan alue	Valvontasuunnitelmiin sisällytettävä valvonnan painopiste	2017			2018			2019		
		Evira	AVI	Kunta	Evira	AVI	Kunta	Evira	AVI	Kunta
Yhteiset	Eläinlääkintähuollon arviointi- ja ohjauskäyntien toteuttaminen	x	x		x	x				
	Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointia koskevien uusien vaatimusten toimeenpano	x	x							
	Elvi:n käyttöönotto	x	x		x	x	x			
	AVI-kohtainen painopiste		x	x						
Eläinten terveys	EU-eläintautilain toimeenpano	x			x					
Eläinten lääkitseminen	Uudistetun eläinten lääkitsemistä ja lääkkeiden luovutusta koskevan lainsäädännön toimeenpano	x	x	x						
Eläinten hyvinvointi	Uudistetun eläinsuojelulain toimeenpano	x			x	x	x			
Eläimistä saatavat sivutuotteet	Vuosittaisen riskiperusteisen sivutuotevalvontasuunnitelman toimeenpano	x	x	x						
	Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen	x	x	x						
	Kuolleiden lampaiden säädösten mukaisen hävittämisen valvonnan tehostaminen keräilyalueella	x	x	x						

Vuoden 2017 painopisteiden toimenpiteet

Eläinlääkintähuollon arviointi- ja ohjaukseyntien toteuttaminen

Evira laatii tarvittavat ohjeet arviointi- ja ohjaukseyntien (AJO) toteuttamiseksi. **AVI** suunnittelee ja toteuttaa eläinlääkintähuollon arviointi- ja ohjaukseyntit kuntiin. Suunnitelmiin sisältyy käyntien sisällön ja tiheyden suunnittelu. Tavoitteena on kaikkien kuntien arviointi- ja ohjaukseyntien toteuttaminen ainakin kerran ohjelmakauden aikana. Eläinlääkintähuollon arviointi- ja ohjaukseynti voi käsittää koko eläinlääkintähuollon järjestelyt tai kapeamman sektorin eläinlääkintähuollosta paikallisen ja alueellisen tarpeiden mukaan. Eläinlääkintähuollon arviointi- ja ohjaukseynti voidaan toteuttaa osana koko ympäristöterveydenhuollon AJO-käyntiä. Ympäristöterveydenhuollon arviointi- ja ohjaukseyntejä käsitellään ympäri-ohjelman osassa 1.4.2.

Täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointia koskevien uusien vaatimusten toimeenpano

Evira laatii yhteistyössä AVI:en kanssa täydentävien ehtojen eläinten hyvinvoinnin uusien vaatimusten mukaisen valvontaohjeen sekä vastaa asetuksen toimeenpanon ohjaamisesta ja valvonnan yhtenäistämisestä mm. käytännön koulutusten avulla. **AVI** vastaa asetuksen toimeenpanosta alueellaan.

Elvi:n (entinen Elite) käyttöönotto

Evira jatkaa Elvi-sovelluksen kehitystyötä toteuttavan tahon kanssa sekä ohjeistaa käyttäjätahoja sovelluksen julkaistujen osioiden käytössä. **AVI** osallistuu sovelluksen kehitystyöhön antamalla palautetta sekä sovellukseen suunniteltujen että jo julkaistujen osioiden käytettävyydestä, sekä informoimalla kuntia sovelluksen tulevasta käyttöönotosta. **Kunnat** ottavat sovelluksen aktiivikäyttöön heti käyttöoikeuksien laajennuttua kuntiin.

AVI-kohtainen painopiste

AVI valitsee viime vuosien valvontasuunnitelmien toteutumisen raportoinnin perusteella painopisteen, johon suunnataan valvontaa AVI:n määrittelemällä tavalla. Tarvittaessa AVI:n alueen kuntien valvontaeläinlääkärit osallistuisivat toteutukseen.

Uudistetun eläinten lääkitsemistä ja lääkkeiden luovutusta koskevan lainsäädännön toimeenpano

Evira laati valtakunnallisen eläinten lääkitsemisen monivuotisen valvontaohjelman vuonna 2015. **AVI:t** toteuttavat ohjelman mukaista valvontaa vuosittaisen suunnitelman mukaisesti.

Vuosittaisen riskiperusteisen sivutuotevalvontasuunnitelman toimeenpano

Evira laatii vuosittain sivutuotteiden valtakunnallisen valvontasuunnitelman, jonka avulla varmistetaan kattava ja yhtenäinen sivutuotevalvonta. **AVI** koordinoi ja jalkauttaa valvontasuunnitelman alueellaan, seuraa valvontasuunnitelman toteutumista ja ohjaa kunnan

tekemää valvontaa. AVI kokoaa valvontatiedot kunnista ja analysoinnin jälkeen raportoi tiedot Eviraan valvontasuunnitelman mukaisesti. **Kunta** toteuttaa valvonnan Eviran suunnitelman mukaisesti.

Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Kunnan tulee varmistaa, että valvonnoissa havaitut säännösten- tai määräystenvastaisuudet tulevat korjattua. Mikäli puutetta ei saada poistettua kehotuksilla, käytetään sivutuotelain 10 luvun mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja kuulemisesta huolehtien. AVI ohjaa ja seuraa puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistamista ja annettujen seuraamusten etenemistä ja koostaa niistä tiedot Eviraan muun vuosiraportoinnin yhteydessä.

Lampaiden asianmukainen hävittäminen

Evira toimittaa AVEille lammasrekisteristä ajettujen hävitysraporttien perusteella laaditun otannan tietyltä ajanjaksolta keräilyalueen toimijoista, jotka ovat hävittäneet tilalla kuolleita ja lopetettuja eläimiä säännösten vastaisesti. **AVI** välittää toimijakohtaiset tiedot alueensa kuntiin ja **kunnat** tekevät kohdennettuja tarkastuksia lammastiloille AVIn ohjauksen mukaisesti. **AVI** kokoaa valvontojen tulokset ja raportoi ne Eviraan.

LIITE 2. RESURSSITARPEEN KARTOITUS

1. Eläinmäärät kunnan alueella:

- a. Tuotantoeläintilat (lkm)
 - Nautatilat
 - Sikatilat
 - Lammas- ja vuohitilat
 - Hevostilat
 - Siipikarjatilat
 - Vesiviljelylaitokset
 - Turkistarhat
 - Tarhatun riistan tilat
 - Mehiläistarhat
 - Muut tuotantoeläinyksiköt
- b. Lemmikit (lkm)
 - Arvio lemmikkien määrästä

2. Eläinlääkäripalvelut

a. Terveystuotosopimukset

Nauta

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus (lkm)

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa (lkm)

Terveystuotospitopaikkojen osuus (% kaikista nautojen pitopaikoista)

Sika

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus (lkm)

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa (lkm)

Terveystuotospitopaikkojen osuus (% kaikista sikojen pitopaikoista)

Siipikarja

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus (lkm)

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa (lkm)

Terveystuotospitopaikkojen osuus (% kaikista siipikarjan pitopaikoista)

Muut terveystuotosopimukset

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus (lkm)

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa (lkm)

Terveystuototyön resurssitarve, htv

b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta

Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveystuolto)

- Sairaskäynnit virka-aikana (lkm)
- Sairaskäynnit päivystysaikana (lkm)

Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla

- Sairaskäynnit virka-aikana (lkm)
- Sairaskäynnit päivystysaikana (lkm)

Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve, htv

3. Eläinten terveyden valvonta

a. Terveysvalvonta

Pakolliseen terveystarkkailuun kuuluvat pitopaikat (lkm)

- Siipikarjan salmonellatarkkailuohjelmaan kuuluvat pitopaikat
- Uudistuseläimiä tuottavat sikojen pitopaikat, salmonellatarkkailu
- Pitopaikat, jotka toimittavat nautoja keinosiemennysasemille, salmonellatarkkailu
- Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellatarkkailu

Vapaaehtoiseen terveystarkkailuun kuuluvat pitopaikat (lkm)

- Maedi-visna / CAE
- Tarhattujen hirvieläinten terveystarkkailuohjelma
- Lohikalojen bakteeriperäinen munuaistauti (BKD)

b. Muu eläinten terveyden valvonta

Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve, htv

4. Sivutuotevalvonta

- Sivutuotealan laitokset ja toimijat; hyväksyntä, rekisteröinti ja valvonta
- Raatojen ja kotiteurastuksen sivutuotteiden hävityksen valvonta
- Haaskatoiminnan valvonta
- Turkiseläinten lajinsisäisen käytön valvonta
- Sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin valvonta

Sivutuotevalvonnan resurssitarve, htv

5. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

a. Ilmoituksenvaraiset kohteet (lkm)

- Kennelit
- Hevostallit
- Riistanhoidolliset tarhat
- Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat
- Eläinkaupat
- Eläinlaitokset

b. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset (lkm)

- Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista

c. Muu eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve, htv

TÄYTTÖOHJE

Resurssitarpeen kartoituksen tarkoituksena on ohjata kunnan eläinlääkintähuollon suunnittelua. Kartoituksella kerätään lisäksi tietoa kunnallisen eläinlääkintähuollon määrästä ja laadusta. Ohjeessa annetut resurssitarpeet ovat suuntaa antavia ja kunta voi paikalliset olosuhteet sekä edellisen vuoden toteuma huomioiden arvioida resurssitarpeen toisin. Henkilöstötarpeeseen vaikuttavat suoritemäärien lisäksi esimerkiksi matkoihin käytettävä aika sekä päivystyksen järjestelyt.

Resurssitarpeen kartoituksen kohdissa 2–5 on eläinlääkintähuollon suoritteet. Työaikaa kuluu lisäksi koulutukseen, neuvontaan, hallinnollisiin tehtäviin yms., joka ei ole välttämättä kohdennettavissa jonkin tietyn eläinlääkintähuollon tehtävän suorittamiseen. Tarkastukseen kuluvan ajan arviointia ohjataan myös ympäri-ohjelman luvussa 2.2.1

- 1.a. Eläintilojen lukumäärän ja sijainnin saa Kartturista. Kunnan täytyy olla tietoinen alueensa eläintilojen määrästä, laadusta ja sijainnista palvelutarpeen, valvonnan ja eläintautivalmiuden takia.
- 1.b. Lemmikkien määrän arviona voi käyttää 1/8 asukasta
- 2.a. Terveystarkastuskäyntiin lasketaan kuuluvaksi tilakäynnillä kuluva aika sekä etukäteinen valmistautuminen ja käynnin jälkeen tehtävät kirjalliset työt. Lisäksi resursseja mitoitettaessa täytyy huomioida matkoihin kuluva aika. Yhden terveydentarkastuskäynnin resurssitarve on keskimäärin 1 htp.
- 2.b. Eläinlääkäripalveluiden resurssitarpeen arvioinnissa käytetään edellisen vuoden toteutuneita palvelumääriä, arviota palvelutarpeen muutoksista ja eläinlääkäripalveluiden toteutumista edellisinä vuosina. Eläinlääkäripalveluiden henkilöresurssien mitoituksen kannalta ratkaiseva tekijä voi olla palvelujärjestelmän toimivuus (esim. päivystysjärjestelyt).
- 3.b. Eläinten terveyden valvonnan henkilöstömitoituksessa täytyy varautua myös suunnittelemattomaan valvontaan kuten tautiepäilyjen ja epidemioiden selvittämiseen.*
- 5 Eläinten hyvinvoinnin tarkastuskäynnit poikkeavat toisistaan kestoiltaan ja vaatavuudeltaan. Kaikissa yksiköissä on yksinkertaisia valvontakohteita, joissa ei havaita puutteita ja joiden tekeminen ei vaadi erityistä valmistautumista sekä hankalia, perehtymistä ja aikaa vieviä tapauksia. Tarkastuksen tekemiseen varattava resurssitarve on keskimäärin 0,5 – 1 htp /tarkastus.*

*Tarkastusmäärätavoitteena voidaan pitää 150 – 200 kpl / htv.

1 htv = 220 htp

LIITE 3. ELÄINTEN LÄÄKITSEMISEN VALVONNAN MONIVUOTINEN VALVONTAOHJELMA 2016 - 2019

1 Valvonnan tavoitteet ja resurssit

Yleiset tavoitteet

Lainsäädännön tarkoituksena on ehkäistä ja vähentää eläinten lääkitsemisestä ihmisille, eläimille ja ympäristölle aiheutuvia haittoja sekä edistää tarkoituksenmukaista lääkkeiden käyttöä eläinlääkinnässä. Valvonnalla varmistetaan, että eläinlääkäri ja tuotantoeläinten omistajat ja haltijat noudattavat voimassa olevaa lainsäädäntöä. Tavoitteena ovat elintarviketurvallisuuden ylläpitäminen, väestöterveyden suojelu sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Tavoitteet saavutetaan toisaalta tuotantoeläinten pitopaikoissa tehtävällä valvonnalla ja toisaalta eläinlääkäreiden valvonnalla.

Erityistavoitteena on kehittää valtakunnallisiin terveydenhuolto-ohjelmiin kuuluville eläinten pitopaikoille tapahtuvan lääkkeiden varalle luovutuksen sekä näiden lääkkeiden käytön valvontaa ja valvonnan menettelytapoja. Käytettävissä olevat resurssit kohdennetaan tehokkaasti ja tilojen tarkastuksia yhdistetään osaksi muita virallisia tarkastus- ja valvontakäyntejä hyödyntäen esim. alkutuotannon valvontakäyntejä lääkitsemisen valvonnassa.

Lisäksi ohjelman tavoitteena on luoda yhtenäiset valvontakäytännöt ja havaittujen puutteiden raportointikäytännöt koko maan alueelle. Valvonnan tulosten perusteella kohdistetaan koulutusta, tiedotusta ja neuvontaa toimijoille.

Alkuvaiheen erityistavoitteet

1. Terveydenhuollossa lääkkeiden varalle luovuttamisen käytännöt muuttuivat joulukuussa 2014 voimaan tulleen lainsäädännön myötä. Tämän vuoksi vuosien 2015 – 2016 tavoitteena on että, aluehallintovirastot varmistavat, että eläinlääkärit ovat tehneet uudet sopimukset ja suunnitelmat, jotka sisältävät lääkkeiden käytön osalta tarpeelliset tiedot.
2. Evira luo yhdessä aluehallintovirastojen kanssa tehokkaat sähköisen valvonnan menettelyt. Yhteistyössä valtakunnallisia terveydenhuoltojärjestelmiä hallinnoivien tahojen kanssa Evira varmistaa, että aluehallintovirastojen ja Eviran valvontaa tekevillä on tarvittavat oikeudet nähdä tietoja sähköisistä järjestelmistä.
3. Vuoden 2016 painopistealueiksi nostetaan myös tiedottamisen lisääminen lampureille ja hevosen omistajille.

2 Riskiperusteiden määrittely ja resurssit

Valvonnan vaikuttavuuden kannalta on keskeistä tunnistaa suuririskiset valvontakohteet. Tämä edellyttää sopimista perusteista, joilla riskitasot määritellään, jotta aluehallintovirastojen käytännöt eivät poikkea toisistaan. Riskiperusteiden määrittelyä ja määrittelyn tarkennuksia tehdään aluksi vuosittain aina edellisen vuoden valvonnan tulosten perusteella ja perusteet kuvataan valvontaohjeessa. Jatkossa valvonnan vakiinnuttua edellisen vuoden valvonnan tulokset otetaan huomioon ja Evira tarkentaa riskiperusteita tarvittaessa.

Kattava lääkitsemisen valvonta edellyttää riittäviä ja alueellisesti tasaisesti jakautuneita valvontaresursseja.

Aluehallintovirastot varaavat vuosittaisissa valvontasuunnitelmissaan tarvittavat resurssit lääkitsemisen valvontaan.

3 Eläinlääkäreiden valvonta

Eläinlääkäreiden valvonnan kattavuustavoite on 4-5 %. Se sisältää sekä epäilyvalvonnan että otantaan perustuvan valvonnan. Epäilyvalvontaan kuuluvat kanteluiden ja ilmiantojen perusteella tehtävä valvonta sekä tuotantotilojen tarkastuksilla todettujen eläinlääkäristä johtuvien epäkohtien valvonta. Samoin lääkitsemislain 51 § 2 momentin mukaiset valtakunnallisilta terveydenhuolto-ohjelmilta tulevien ilmoitusten perusteella tehtävä valvonta on osa epäilyvalvontaa. Näiden lisäksi kaikkien aluehallintovirastojen alueilla aletaan tehdä otantavalvontaa, joka painottuu riskikohteisiin.

Lisäksi Evira ja aluehallintovirastot valvovat eläinlääkäreitä lääkkeiden tukkuostotietojen perusteella määritellen vuosittain painopistealueet.

- 2015-2016 PKV-lääkkeiden ja huumausaineiden hankintamäärät lääketukkukaupoista.
- 2016- Kolmannen polven kefalosporiinien hankintamäärät lääketukkukaupoista toteutetaan yhdessä aluehallintovirastojen kanssa.
- 2015 – 2016: Terveydenhuollossa varalle luovuttamista koskevien sopimusten ja suunnitelmien valvonta pyytämällä eläinlääkäreiltä terveydenhuoltosuunnitelmia nähtäväksi.

Valvontatiheys

Riskikohteet valvotaan aluksi säännöllisesti 3-4 vuoden välein. Näitä ovat esimerkiksi

- Tuotantoeläinten terveydenhuollossa lääkkeitä varalle luovuttavat terveydenhuoltoeläinlääkärit, joilla on suuri määrä terveydenhuoltosopimuksia
 - Suuria mikrobilääkemääriä lääketukkukaupoista hankkineet eläinlääkärit
- Osa riskikohteiden valvonnasta tehdään yhdistämällä tuotantotilan ja eläinlääkäriin tarkastus. Aluehallintovirasto tarkastaa ensin tilan ja käyttää tarkastuksella saatuja tietoja hyödyksi eläinlääkäriin tarkastuksella. Näitä yhdistelmätarkastuksia tehdään vuosittain 1-2/aluehallintovirasto.

Muita valvontoja tehdään vuosittain siten, että tavoitteena oleva valvonnan kattavuus (4-5 %) täyttyy. Näitä muita valvontoja ovat:

- Epäilyyn perustuva valvonta tarpeen mukaan
- Kanteluiden, ilmiantojen, tuotantotilojen tarkastuksilla todettujen seikkojen perusteella sekä lääkitsemislain 51 § 2 momentin mukaiset valtakunnallisilta terveydenhuolto-ohjelmilta tulevien ilmoitusten perusteella
- Kolmannen polven kefalosporiinien hankintatietojen perusteella: Jatkuva valvontaprojekti. Evira ja AVIt toteuttavat

Lisäksi tehdään **otantaan perustuvaa valvontaa**, jos 4-5 %:n kattavuustavoite ei täyty yllä kuvatuilla valvonnoilla.

- riskiperusteinen otanta: tuotantoeläimiä hoitavat eläinlääkärit, kriittisen tärkeitä mikrobilääkkeitä suuria määriä hankkineet eläinlääkärit. Otannan tekee Evira.
- satunnaisotanta: kaikki praktisoivat eläinlääkärit. Otannan tekee AVI.

Kukin aluehallintovirasto suunnittelee vuosittaisen valvonnan siten, että tämä valvontatavoite täyttyy.

Valvonnan sisältö ja menetelmät

Valvontaa voidaan tehdä joko fyysisillä tarkastuksilla Eviran tarkastuslomakkeen mukaisesti tai kirjallisilla selvityspyynnöillä. Lisäksi pyritään hyödyntämään mahdollisimman paljon valtakunnallisten terveydenhuolto-ohjelmien sähköisiä järjestelmiä.

Terveydenhuollosta vastaavien eläinlääkäreiden lääkkeiden varalle luovutuksen valvontaa varten tarkastetaan ensin eläinlääkärin hoidossa oleva tuotantotila. Tällä tarkastuksella saatuja tietoja käytetään hyödyksi eläinlääkärin valvonnassa.

Fyysinen tarkastus on välttämätön, kun on

- paljon tarkastettavia asioita.
- epäily laajasta tai vakavasta lainsäädännön vastaisesta toiminnasta.

Kirjallinen selvityspyyntö ja asiakirjojen tarkastus riittää, kun asiana ovat

- yksittäiset seikat, jotka voi tarkastaa asiakirjoista. Pieni yksittäinen rike, jossa oletettavaa, että eläinlääkäri korjaa toimintatapansa selvityspyynnön jälkeen.
Esimerkkejä: Laboratoriotutkimukset mikrobilääkkeiden käytön perusteina tai selvityspyyntö tiettyjen lääkkeiden käytöstä (erityisesti vain ihmisille tarkoitettut lääkkeet, kun epäillään eläinlääkärin hankkineen niitä ihmiskäyttöön tai soveltaneen niihin kaskadia lainsäädännön vastaisesti).

Terveydenhuoltojärjestelmien avulla tehtävä valvonta

- Kansallisiin terveydenhuoltojärjestelmiin kuuluvien pitopaikkojen, joille luovutetaan varalle lääkkeitä, terveydenhuollosta vastaavien eläinlääkärien valvontaa tehdään käyttäen sähköisten terveydenhuoltojärjestelmien tietoja.
 - o Terveydenhuoltosopimusten olemassa olon toteaminen ja sisältö sekä terveydenhuoltosuunnitelman olemassa olo
 - o Tuotantotyyppin ja eläinmäärän edellyttämän käyntitiheyden tarkastaminen järjestelmästä.

Sähköisessä valvonnassa havaittujen puutteiden vakavuus arvioidaan ja tarvittaessa eläinlääkäri tai tila otetaan fyysisen valvonnan kohteeksi. Menettelyt järjestelmistä tehtävään valvontaan kuvataan valvontaohjeissa.

Toimenpiteet epäiltäessä tai todettaessa säännösten vastaista toimintaa

- Vähäisissä rikkomuksissa ohjaus sekä annetaan määräaika puutteiden korjaamiselle. Aluehallintovirasto varmistaa, että eläinlääkäri on korjannut toimintaansa joko pyytämällä korjatut asiakirjat nähtäväkseen tai tekemällä uusintatarkastuksen.
- Vakavissa tapauksissa harkitaan siirtoa Eviraan eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain mukaista käsittelyä varten. Siirtoa harkittaessa keskustellaan EHYT-yksikön kanssa. Tällä pyritään varmistamaan yhtenäinen käytäntö koko maassa.
- Rehun, lääkkeen tai muun eläinten käsittelyssä käytettävän aineen taikka eläinlääkinnässä käytettävän laitteen tai tarvikkeen haltuunotto sekä rikosoikeudelliset seuraamukset. Toimenpiteet tarkennetaan valvontaohjeissa.

4 Tuotantotilojen valvonta

Tuotantotilojen valvonta kohdistetaan ensisijaisesti epäilyihin sekä laitosten omavalvonnassa tai vierasainevalvonnassa todettujen lääkeainepositiivisten tuotantotilojen valvontaan. Tämän lisäksi kaikkien aluehallintovirastojen alueilla aletaan tehdä otantaan perustuvia tuotantotilojen valvontoja.

Valvonnan tehokkuuden lisäämiseksi otantaan perustuva lääkitsemisvalvonta yhdistetään eläinsuojeluvalvontoihin tai vierasainevalvonnan näytteenottoihin tiloilta. Valvottavien eläintuotantotilojen määrä asetetaan tasolle, joka mahdollistaa lääkitsemisen valvonnan kohdistamisen eläinlääkärien valvontaan.

Valvontatiheys

Tuotantotiloilla valvonnan tulee olla kattavinta nauta- ja sikatiloilla ja näiden valvontatavoitteeksi koko maan tasolla on yhteensä 80 tilaa. Tämä sisältää otannat, eläinlääkärien valvontaan liittyvät tilavalvonnat, epäilyyn perustuvat valvonnat sekä jäämälöydöksiin perustuviin selvityksiin sisältyvät tilan lääkekäytön ja kirjanpidon valvonnat. Otantavalvonnat yhdistetään muuhun viralliseen valvontaan. Muita tuotantosuuntia valvotaan jatkossa vuorovuosin sen jälkeen, kun valvontaohjelma on saatu vakiinnutettua. Tuotantotilojen valvonnan painopisteet määritellään vuosittain Eviran valvontaohjeessa.

- Laitosten omavalvonnassa tai vierasainevalvonnassa todettujen lääkeainepositiivisten tuotantotilojen valvontaan kuuluva lääkekäytön ja lääkekirjanpidon tarkastaminen silloin, kun tähän on aihetta
- Riskiperusteinen valvonta (muut kuin edellisessä kohdassa olevat epäilyt)
- Otantavalvonnan yhdistäminen muihin valvontoihin

Evira suunnittelee vuosittaisen otantavalvonnan otoksen tuotantotilojen valvontaan.

Osa eläinlääkäreiden valvonnasta tehdään yhdistämällä tuotantotilan ja eläinlääkäriin tarkastus. Aluehallintovirasto valitsee tilan. Aluehallintovirasto tarkastaa ensin tilan ja käyttää tarkastuksella saatuja tietoja hyödyksi eläinlääkäriin tarkastuksella. Näitä yhdistelmätarkastuksia tehdään vuosittain 1-2/aluehallintovirasto.

Kukin aluehallintovirasto suunnittelee tuotantotilojen vuosittaisen valvonnan siten, että asetettu kokonaisvalvontatavoite täyttyy.

Valvonnan sisältö ja menetelmät

Fyysinen tarkastus eläinten pitopaikoissa

- Tarkastuslomakkeen mukaisesti

Selvityspyyntö ja asiakirjojen tarkastus

- Tapauskohtaisesti voidaan pyytää eläinten omistajalta tai haltijalta selvityksiä tai kansalliseen terveydenhuoltojärjestelmään kuuluvalla tilalla voidaan tehdä lääkekirjanpidon tarkastus sähköisestä kirjanpidosta.

Terveydenhuoltojärjestelmien avulla tehtävä valvonta

- Kansallisiin terveydenhuoltojärjestelmiin kuuluvia pitopaikkoja, joille luovutetaan varalle lääkkeitä, valvotaan käyttäen sähköisten terveydenhuoltojärjestelmien tietoja.
 - o Sopimusten olemassa olon toteaminen ja terveydenhuoltosuunnitelman olemassa olo ja sisältö
 - o Tuotantotyyppin ja eläinmäärän edellyttämän käyntitiheyden tarkastaminen järjestelmästä
 - o Tilan lääkekirjanpidon sähköinen tarkastus

Sähköisessä valvonnassa havaittujen puutteiden vakavuus arvioidaan ja tarvittaessa eläinlääkäri tai tila otetaan fyysisen valvonnan kohteeksi. Menettelyt järjestelmistä tehtävään kuvataan valvontaohjeessa.

Toimenpiteet epäiltäessä tai todettaessa säännösten vastaista toimintaa

- Vähäisissä rikkomuksissa ohjaus sekä annetaan määräaika puutteiden korjaamiselle
- Hallinnollinen laajentaminen täydentävien ehtojen valvonnaksi tai merkitsemistä ja rekisteröintiä koskevaksi valvonnaksi
- Lääkitsemislain 9 luvun (hallinnolliset pakkokeinot ja seuraamukset) mukaiset toimenpiteet
- Rikosoikeudelliset seuraamukset. Toimenpiteet tarkennetaan valvontaohjeissa.
- Lisäksi aluehallintovirastossa on aina arvioitava, onko tarpeen tehdä tilan eläinlääkäri(e)n lääkkeiden käytön, luovutuksen ja määräämisen sekä kirjanpidon tarkastus

5 Erillisten valvontaprojektien kuvaus

Varmistetaan lainsäädännön noudattaminen ja yhdenmukaiset käytännöt lääkkeiden varalle luovutuksessa

Aluehallintovirastot valvovat terveydenhuollossa varalle luovuttamista koskevia sopimuksia ja suunnitelmia pyytämällä eläinlääkäreiltä terveydenhuoltosuunnitelmia nähtäväksi. Tavoitteena on pyytää kultakin eläinlääkäriltä yhden tilan terveydenhuoltosuunnitelma ja siihen liittyvä lääkkeiden käyttösuunnitelma. Aluehallintovirastot ja Evira arvioivat suunnitelmat. Aluehallintovirastot arvioivat oman alueensa suunnitelmat ja Evira tekee arvion valtakunnallisesti.

- Suunnitelmat käydään läpi ja niiden perusteella luodaan ohjeet suunnitelmien laatimiselle koskien erityisesti lääkityssuunnitelmaa
- Toteutusaika 2015-2016
- Toteuttaja aluehallintovirastot ja Evira

Luodaan tehokkaat sähköisen valvonnan menettelyt

Evira luo yhdessä aluehallintovirastojen kanssa tehokkaat sähköisen valvonnan menettelyt. Yhteistyössä valtakunnallisia terveydenhuoltojärjestelmiä hallinnoivien tahojen kanssa Evira varmistaa, että aluehallintovirastojen ja Eviran valvontaa tekevillä on tarvittavat oikeudet nähdä tietoja sähköisistä järjestelmistä.

- Toteutusaika 2015-2016
- Toteuttaja Evira ja aluehallintovirastot

Kolmannen polven kefalosporiinien käytön valvonta

Evira pyytää vuosittain lääketukkukaupoilta tiedot eläinlääkäreiden hankkimista mikrobilääkkeistä. Kolmannen polven kefalosporiinien käyttöä on rajoitettu sekä lääkekieltoasetuksessa että lääkitsemisasetuksessa. Lääkekieltoasetuksen mukaan kolmannen polven kefalosporiineja saa käyttää vain valmisteelle myönnetyn luvan mukaisesti. Lääkitsemisasetuksen mukaan niitä saa käyttää vain, jos muuta tehokasta lääkettä ei ole käytettävissä tai jos muu hoito ei ole riittävän tehokas.

- Vuosittain kymmeneltä eniten kolmannen polven kefalosporiineja hankkineelta eläinlääkäriltä pyydetään kirjallinen selvitys valmisteiden käytön perusteista. Lisäksi kaikilta hevosklinikoilta pyydetään selvitys myyntiluvallisten valmisteiden hankkimisesta ja käytöstä.
- Toteutusaika: Jatkuva projekti, aloitetaan vuonna 2016
- Toteuttaja Evira ja aluehallintovirastot

Pitkävaikutteisten tai laajennetun kirjon makrolidien käytön valvonta

Evira pyytää vuosittain lääketukkukaupoilta tiedot eläinlääkäreiden hankkimista mikrobilääkkeistä. Pitkävaikutteisten tai laajennetun kirjon makrolidien käyttöä on rajoitettu lääkitsemisasetuksessa, jonka mukaan niitä saa käyttää vain, jos muuta tehokasta lääkettä ei ole käytettävissä tai jos muu hoito ei ole riittävän tehokas.

- Vuosittain 5-10eniten näitä makrolideja hankkineelta eläinlääkäriltä pyydetään kirjallinen selvitys valmisteiden käytön perusteista.
- Toteutusaika: 2017 - 2018
- Toteuttaja Evira ja aluehallintovirastot

PKV-lääkkeiden ja huumausaineiden hankintamäärät lääketukkukaupoista

Evira pyytää vuosittain lääketukkukaupoilta tiedot eläinlääkäreiden hankkimista PKV-lääkkeistä sekä huumausaineista. Eläinlääkärit eivät saa luovuttaa näitä lääkkeitä vastaanotolta lukuun ottamatta lääkitsemislain 18 § poikkeusta. Tämän vuoksi suun kautta annettujen valmisteiden tilausmäärien tulisi olla pieniä.

- Evira pyytää kirjallisen selvityksen 20–30 eläinlääkäriltä kumpanakin vuonna. Selvityspyyntö lähetetään eläinlääkäreille, jotka ovat tilanneet suuria määriä suun kautta annettavia valmisteita sekä kaikille, jotka ovat tilanneet nukahtamislääkkeitä. Evira toimittaa etukäteen tiedon selvityspyynnön saavista eläinlääkäreistä aluehallintovirastoille sekä lopuksi antamansa päätöksen
- Toteutusaika 2015–2016
- Toteuttaja Evira

6 Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa käytettävät menetelmät

Alkuvaiheessa seurataan valvontaohjelman kattavuutta. Muita mittareita lisätään valvonnan vakiinnuttua.

- Kattavuus (% tavoitteesta toteutunut)
- Havaittujen puutteiden vakavuus satunnaisotannassa ja muissa valvonnoissa
- Havaittujen puutteiden määrä satunnaisotannassa ja muissa valvonnoissa (jos riskiperuste on oikea, niin riskiperusteisissa valvonnoissa pitäisi löytyä enemmän ja vakavampia puutteita)
- Tehtyjen esitutkintapyyntöjen määrä

